

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

„Originární nabytí vlastnictví v právu justiniánském

a pozdějších právních úpravách“

Kateřina Gvardová

Plzeň, 2013

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

„Originární nabývání vlastnictví v právu justiniánském
a pozdějších právních úpravách“

Kateřina Gvardová

Obor: Právo
Katedra právních dějin

Vedoucí práce: Mgr. Petr Dostalík, Ph.D.

Plzeň, 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Originární nabývání vlastnictví v právu justiniánském a pozdějších právních úpravách“ zpracovala sama a uvedla jsem všechny použité prameny.

V Plzni dne 20.3.2013

.....
Kateřina Gvardová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu své práce Mgr. Petru Dostálíkovi, Ph.D. předně za schválení individuálního tématu, dále pak za vstřícný přístup a cenné rady a připomínky, které mi poskytoval v průběhu zpracování této diplomové práce.

Obsah

Obsah	7
Seznam použitých zkratk.....	9
1 Úvod.....	10
2 Nabytí vlastnictví v právu justiniánském	12
2.1 Justiniánova doba a sbírka Digesta seu Pandectae	12
2.2 Nabytí vlastnictví obecně, kategorizace nabývacích způsobů	15
2.3 Derivativní způsoby nabytí vlastnického práva obecně	19
2.4 Originární způsoby nabytí vlastnického práva	22
2.4.1 <i>Occupatio</i> (Okupace).....	23
2.4.2 <i>Inventio thesauri</i> (Nález pokladu)	33
2.4.3 <i>Specificatio</i> (zpracování)	37
2.4.4 <i>Commixtio a confusio</i> (smísení a splnutí).....	41
2.4.5 <i>Accessio</i> (přírůstek)	44
2.4.6 <i>Adquisitio fructuum</i> (Nabytí plodů)	59
3 Originární římskoprávní nabývací způsoby v pozdějších právních úpravách	65
3.1 Okupace	66
3.1.1 Okupace dle OZO	66
3.1.2 Okupace dle OZ	67
3.1.3 Okupace dle NOZ	69
3.2 Nález	72
3.2.1 Nález dle OZO.....	72
3.2.2 Nález dle SOZ	73
3.2.3 Nález dle OZ	74
3.2.4 Nález dle NOZ.....	78
3.3 Vytvoření nové věci a zpracování.....	81
3.3.1 Vytvoření nové věci.....	81
3.3.2 Zpracování.....	84
3.3.2.1 Zpracování dle OZO	84
3.3.2.2 Zpracování dle SOZ.....	85
3.3.2.3 Zpracování dle OZ.....	86
3.3.2.4 Zpracování dle NOZ.....	91

3.4	Smíšení a slití (splynutí)	94
3.4.1	Smíšení a slití dle OZ	94
3.4.2	Smíšení a slití dle NOZ.....	96
3.5	Přírůstek.....	97
3.5.1	Přírůstek dle OZO	97
3.5.2	Přírůstek dle SOZ.....	99
3.5.3	Přírůstek dle OZ.....	99
3.5.4	Přírůstek dle NOZ	102
4	Závěr	105
5	Resumé.....	109
6	Seznam použitých zdrojů a judikátů citovaných a použitých v práci	112
7	Slovník pojmů a latinských frází	117
8	Příloha – Překlad Digest 41.1.	1

Seznam použitých zkratk

ABGB	Allgemeinem Bürgerliche Gesetzbuch
D	Digesta seu Pandectae
Gai Inst	Gaius Institutiones
Inst	Justiniánské Instituce
KN	katastr nemovitostí
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
NS	Nejvyšší soud
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZO	zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský
POZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
PR	právnícký časopis Právní rozhledy
R	Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, vydávaná Nejvyšším soudem ČSFR, později Nejvyšším soudem ČR
SOZ	zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

1 Úvod

Vlastnictví je jedním ze základních institutů práva vůbec, neboť se od něj odvíjí řada oborů práva, ať už se jedná o regulaci vlastnictví, například v rámci dědického, rodinného či závazkového práva, ale i oborů ekonomických, kdy se projevuje ve smyslu zisku a rozvoje soukromého vlastnictví. Definice vlastnického práva je a vždy byla dosti neuchopitelná, o čemž svědčí i fakt, že od doby římské se žádná zákonná definice nevytvořila, nebo alespoň snesla vlnu kritiky ze strany teoretiků, či byla do jisté míry akceptována. Vlastnické právo je tedy nejčastěji chápáno jako soubor určitých znaků, které co nejvíce přibližují podstatu tohoto institutu. Vlastnické právo bezesporu patří mezi nejdůležitější věcné právo, ze zásady erga omnes jej řadíme do práv absolutních. Mezi podstatné znaky patří jakékoliv nakládání s věcí, které je možné - tedy věc držet, užívat, přisvojovat si plody a užitky, nakládat s ní, zničit jí; je to přímé (uplatnění moci bez zprostředkování) a výlučné právní panství nad věcí (avšak individualita práva nevyklučuje mnohost vlastníku k dané věci).

Římská jurisprudenc a teoretici místních škol vytvořili systém právních principů a institutů, které se v dobách pozdějších určitou měrou podílely a stále podílejí na stavu platného práva. V určitých etapách vývoje české země je vliv římského práva znatelnější či naopak dochází k úplnému zapomenutí některých institutů práva. Interessantní je poté pohled na snahu mladších teoretiků vrátit se k elementárním faktům položeným již vzdělanci Říma, kdy ne vždy dojde k racionálnímu zakotvení zjištěných poznatků.

Pro značný význam vlastnictví a římského práva, jakožto nositele základů právní vědy, bylo zvoleno i téma této diplomové práce. Vzhledem k rozpětí látky týkající se vlastnictví byla jako hlavní linie vybrána oblast nabývání vlastnického práva, a to nabývání originárním způsobem. Zbylé okruhy vlastnického práva, především příbuzné diplomové práci, jako derivativní způsoby nabývání vlastnického práva, budou řešeny jen okrajově, a to z důvodu plynulosti a přehlednosti práce. V ostatních otázkách lze tedy odkázat na prameny použité v této práci, jakými jsou knižní a časopisecké publikace, právní předpisy, důvodové zprávy k zákonům, rozhodnutí orgánů soudní moci a mnohé další.

Diplomová práce bude rozdělena do dvou částí, přičemž v první se bude pojednávat o podstatě a vzniku vlastnictví z dob Justiniána I., kterým byl podnícen vznik právní kodifikace Corpus iuris civilis. Autor se v této části pokusí přiblížit problematiku nabývání vlastnictví obecně a blíže poté originálních nabývacích způsobů používaných v justiniánském právu, kde bude převážně vycházet z právní úpravy obsažené v Digestech fragmentu 41.1., který bude i autorem přeložen pro účely této práce a bude její přílohou. V části druhé se autor zaměří na srovnání římskoprávní úpravy s česko-právním uspořádáním nabývacích způsobů od dob působení obecného zákoníku občanského až po úpravu obsaženou v zákoně č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, která bude z komparativních pohledů a z důvodu aktuálnosti rozebrána větší měrou. Cílem práce je především zjistit jaká podoba právní úpravy přinášela největší právní jistotu a zároveň poukázat na krajní situace, které mohou nastat v právní úpravě obsažené v novém občanském zákoníku.

2 Nabytí vlastnictví v právu justiniánském

2.1 Justiniánova doba a sbírka *Digesta seu Pandectae*

Vzhledem k tématu diplomové práce a jejímu celkovému zaměření je třeba se alespoň okrajově zabývat postavou císaře Justiniána a jeho kodifikacemi - především sbírkou *Digesta seu Pandectae*, která v první části této práce slouží jako základní pramen pro její tvorbu.

Justinián vládl ve východořímské říši v letech 527-565, tedy v období počínajícího přechodu mezi starověkem a středověkem. Justinián se narodil na Balkáně a byl římsko-illyrského původu. Roku 527 nastoupil na trůn jako spoluvládce svého strýce Justina a v letech 528 až 548 se de facto podílel o vládu s manželkou Theodorou, bývalou cirkusovou tančenicí.¹ Pro Justiniánovu vládu je charakteristická snaha o obnovu vlády římského impéria s podobou křesťansko-helenistické říše. Z tohoto důvodu vedl Justinián četné války s Germány a za pomoci vnitrostátních reforem se pokoušel ustálit hospodářské a politické poměry v zemi a stabilizovat otrokářský řád. Realizace nakonec spočívala ve velké kodifikaci shrnující doposud existující právní normy a jejich přizpůsobení absolutistickému postavení Basileje a výlučnému postavení katolické církve v ideologické a věroučné oblasti.²

V roce 528 Justinián přistoupil k realizaci kodifikačního díla, kdy na základě dekretu jmenoval desetičlennou komisi, v níž byli zastoupeni jak právníci, tak i praktici. Jejich cílem bylo do jedné sbírky nashromáždit císařské konstituce z kodexu Gregoriova, Hermogenianova a Theodosiova a doplnit je těmi, které byly vydány až do vlády Justiniána. Již po roce Justinián na základě zvláštního zákona „*Summa rei publicae*“ publikoval a dne 7. dubna 529 vyhlásil vlastní sbírku císařských konstitucí pojmenovanou „*Novus Iustinianus codex*“. *Summa rei publicae* zakazovala používání tří předchozích kodexů, což vedlo k tomu, že výlučnou platnost v oboru císařských konstitucí měl kodex z roku 529. Po čtyřech letech došlo k jeho přepracování a do dnešního dne se nám zachoval pouhý

¹ Sňatek s ženou nízkého původu byl umožněn díky jeho strýci, který zrušil prastarý zákon tyto sňatky zakazující.

² KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1, s. 42-43

zlomek na egyptském papyru.³

Roku 530 byla zřízena nová kodifikační komise, která měla připravit sbírku „práva starého“ (*ius*) a upravit ji, případně zmodernizovat tak, aby byla přístupná veřejnosti, a to především právníkům. Do čela komise byl jmenován Tribonián přednosta císařských kanceláří (*magister officiorum*), který pracoval též na kodifikaci císařských institucí. Včetně něj byla komise sedmnáctičlenná. K sepsání stačily pouhé tři roky. Práce byla zahájena dne 15. srpna 530 konstitucí „*Deo autore*“/S vedením božím a zakončena rozsáhlým dílem řecko-latinskou konstitucí „*Dedokén – Tanta*“. V tomto období bylo vydáno na padesát zákonných rozhodnutí sloužících jako směrnice pro práci komise. Jednotlivé úryvky z klasických právníků nejsou sepisovány v jejich původním znění, ale modernizují se a přizpůsobují tehdejší době, aby sloužily jako nástroj stabilizace Východořímské říše. Když bylo na podzim roku 533 dílo dokončeno, bylo publikováno pod názvem *Digesta seu Pandectae*. Je až neuvěřitelné, že sbírka, která je tak rozsáhlá, neboť čítá na 50 knih (kapitol), mohla vzniknout v tak krátké době, jakými jsou tři roky. Romanista Friedrich Bluhme to připisuje výborně organizované práci komise.⁴

Sbírka je dělena na 50 knih, ty se dělí na tituly, kdy každý obsahuje nadpis udávající obsah. Jednotlivé tituly jsou rozčleněny na fragmenty představující úryvky ze spisů klasických právníků. Z vůle císaře je na začátku každého fragmentu uvedeno jméno autora a název spisu, ze kterého je vycházeno. Celé spisy klasického práva se nedochovaly, proto jsou *Digesta* tak cenná. K obsahové stránce lze říci, že sbírka je zaměřena na problematiku práva soukromého, hlavně práva rodinného a majetkového. Veřejné právo je upraveno pomálu, neboť bylo chápáno jako oblast upravovaná činností politickou a státní. Vzhledem k praktickému zaměření římské jurisprudence se ani Justiniánovi kodifikátoři nezabývali teoretickými či filozofickými otázkami. Ustanovení obecnějšího charakteru lze proto nalézt jen v prvních čtyřech titulech první knihy.⁵

Za vlády Justiniána došlo i k publikaci sbírky *Institutiones seu Elementa*,

³ viz tamtéž s. 44

⁴ HRDINA, Ignác Antonín a DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého: ke státní souborné zkoušce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 138 s. ISBN 978-80-7380-235-6, s. 16

⁵ KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1, s. 47-49

Codex Iustinianus repetice praelectionis a značných novel, ovšem ty nejsou pro tuto práci významné, proto se jimi není třeba zabírat. Když hovoříme kompletně o díle Justiniána souhrně jej nazýváme *Corpus iuris civilis*, avšak jedná se o středověký název, nikoli justiniánský. Justinián nazýval kodifikaci „*Tria volumina*“.⁶

Kodifikace sloužily jako výukový materiál na právnických školách, kdy již při publikování Digest Justinián reformoval Právnická studia konstitucí „*Omnem*“. Kodifikace pronikly na právnické fakulty, na centrální úřady, do soudních a správních orgánů, leč proti místním obyčejovým systémům se moc neprosadily. Sám Justinián se pokusil upevnit výlučné panství svých zákoníků útokem proti právní vědě. Bylo dokonce zakázáno komentovat a vykládat zákony, to příslušelo pouze císaři. I když se z počátku císařovy zákazy dodržovaly, postupem doby se začala objevovat i literatura je obsahující a vykládající, a to především tzv. basiliky a komentáře k nim náležející.⁷

Nesporný význam Justiniánského zákonodárství je patrný v Byzantské říši, protože řecké zpracování se v Basilikách udrželo v platnosti až do zániku říše roku 1453. V západní Evropě byly sbírky uvedeny v platnost roku 554 tzv. pragmatickou sankcí, tj. konstitucí „*Pro petitione Vigili*“, když se podařilo Justiniánovi dobýt ostrogótské království. Ovšem nemělo to dlouhého trvání, neboť s příchodem Langobardů se objevily nové právní systémy a ty Justiniánské kodifikace buď částečně zachovaly, nebo zkrátily. Digesta na několik století úplně zmizela a byla objevena až koncem 11. století v Itálii, kdy opět vzešla v život. Justiniánem se de facto uzavírají dějiny římského práva a jeho smrtí dochází k jeho recepci.⁸

Z výše uvedeného tedy vyplývá název a zaměření této práce na právo justiniánské, jakožto práva nastolujícího - a v jisté míře modernizujícího dosavadní starší právní normy římské říše a jeho recepci v následujících stoletích.

⁶ HRDINA, Ignác Antonín a DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého: ke státní souborné zkoušce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 138 s. ISBN 978-80-7380-235-6, s. 17

⁷ KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1, s. 51-52

⁸ viz tamtéž, s. 53

2.2 Nabytí vlastnictví obecně, kategorizace nabývacích způsobů

Vlastnické právo lze dle římského práva nabýt několika způsoby. Při nabývání vlastnického práva nastávají skutečnosti, s nimiž daný právní řád nabytí spojuje. Musíme rozlišit *titulus adquirendi* a *modus adquirendi*. *Titulus adquirendi* (důvod nabytí vlastnického práva) představuje například prodej, darování, plnění dluhu, smír apod. *Modus adquirendi* (způsob nabytí vlastnického práva) pak přímo typizuje jednotlivé druhy nabývacích způsobů vlastnického práva, jako jsou příkladem *occupatio*, *usucapio* a *traditio*. Lze říci, že tam, kde byl právní důvod, se právo stávalo možným; skutečným se stalo, přistoupil-li k tomu právní způsob.⁹ Termín *modus titulus adquirendi* není římskoprávním termínem, ale pochází z nauky pandektistů, kde *titulus* značí jen skutečnosti, na nichž se zakládá nárok na nabytí práva a *modus* jsou skutečnosti, jimiž právo samo vzniká.¹⁰ Obecný občanský zákoník v § 380 přímo stanovil, že bez právního důvodu a bez právního nabývacího způsobu nelze vlastnictví nabýt, kdy jak vyplývá z § 381, titulem pro nabytí věci nikomu nepatřících okupací byla vrozená svoboda ujmout se jejich držení. Již v období platnosti OZO si byla právní nauka vědoma, že převzetí učení o titulu a modu z obecného práva způsobuje problémy, neboť tehdy obecné právo vycházelo z postscholastické filozofie a jejího učení o věcech možných a skutečných.¹¹ V současnosti lze význam tohoto rozlišování spatřit u převodu vlastnického práva na základě smlouvy; u ostatních nabývacích způsobů stačí již samotný *modus*.¹²

Některé nabývací způsoby byly uznány *ius civile*, jiné honorárním právem prétorským. *Ius civile* vytvořilo nabývací způsoby jako je *injurecesse*, *mancipace*, *adjudikace*, *adquirendi ex lege* a *usucapio*. Honorární právo prétorské naopak

⁹ PETR, Bohuslav. Nabývání vlastnictví originárním způsobem. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011. xiv, 183 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-332-5, s. 13

¹⁰ SOMMER, Otakar a SPÁČIL, Jiří, ed. Učebnice soukromého práva římského. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 2 sv. (xxii, 220, 356 s.). Klasická právní díla. ISBN 978-80-7357-616-5, s. 68

¹¹ ROUČEK, František, ed. a SEDLÁČEK, Jaromír, ed. Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl. 2., §§ 285-530. Praha: ASPI Publishing, 2002. 970 s. Komentáře velkých zákonů Československých; sv. 1. ISBN 80-85963-64-7, s. 367

¹² ELIÁŠ, Karel a kol. Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Praha: Linde, 2008. 2 sv. Zákony - komentáře. ISBN 978-80-7201-687-7, s. 750

zakotvilo nabývací způsoby vedoucí ke vzniku prétorského bonitárního vlastnictví. Rozlišování na základě *ius civile* a honorárního práva prétorského nebylo absolutním. Z římskoprávních pramenů lze vyvodit i dělení dle *ius civile* a *ius gentium* či *iure naturali*, kdy pro *ius gentium* je typické zejména *occupatio* a *traditio*.¹³ Klasická diferenciacie vlastnických vztahů podle *ius civile* a *ius honorarium* ztratila na konci principátu své opodstatnění, kdy ji nakonec Justinián definitivně z pramenů odstranil společně s kategorií *res Mancipi* a *res nec Mancipi* jako kviritské a bonitární vlastnictví - vytvořice jednotný pojem vlastnického práva ke všem druhům věcem.¹⁴

Z jiného pohledu na věc lze nabývání rozlišit na nabývání *inter vivos* a *mortis causa*. *Inter vivos* je jak originárním tak derivativním nabytím, kdežto *mortis causa* má vzhledem k limitaci užití spíše derivativní charakter, což zřetelně vyplývá z institutu dědění. Dalším typem je rozlišování v závislosti na osobě nabyvatele či převodce, kdy buď jednájí sami za sebe, nebo skrze zástupce. Velmi zřídka se užívalo i nabytí imediatní (např. derivativní způsoby, zpracování, vydržení) a mediatní (zbylé případy originárního nabytí). Imediatní nabytí spočívá v tom, že jakmile vznikne vlastnictví, dojde i k jeho nabytí, kdežto u mediatního nabytí se vznik a nabytí vlastnictví nekryje a nabytí vlastnictví je závislé na vůli vlastníka, kdy zástupce nabývá pro sebe a má povinnost převést to, co nabyl, na zastoupeného.¹⁵

Nejčastěji přijímaným rozlišováním, a to i teoretiky z hlediska pojmového, je dělení spočívající v rozdílu mezi **originárními** (původními) a **derivativními** (odvozenými) způsoby nabytí vlastnického práva. U originárních způsobů se vychází z předpokladu, že nabyvatel se ujímá vlastnictví nezávisle na vůli předchůdce z důvodu, že věc, která má být předmětem vlastnictví, není ve vlastnictví jiné osoby a vlastnictví vzniká jako důsledek určitých nastalých událostí, s nimiž právo spojuje vznik vlastnictví k věci. U derivativních způsobů je věc ve vlastnictví druhé osoby a pro nabytí má tedy význam vlastnické právo

¹³ SKŘEJPEK, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6., s. 105

¹⁴ REBRO, Karol a BLAHO, Peter. Římské právo. 3., dopl. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X, s. 253

¹⁵ PETR, Bohuslav. Nabývání vlastnictví originárním způsobem. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011. xiv, 183 s. Beckova edice právních institutů. ISBN 978-80-7400-332-5.

předchůdce. Předchůdce má významné postavení pro chápání tohoto nabývacího způsobu. Buď dochází ke koncepci, že předchůdce (dosavadní vlastník, převodce) se vlastnického práva vzdá a souhlasí s jeho převodem na nabyvatele. Právo nabyvatele je tedy opřeno (odvozeno) od práva předchůdce. Jinou možností je i sukcese, kdy přechází právo z jednoho subjektu na druhý. Sukcese byla nejprve spojena s přechodem všech práv a závazků z jednoho subjektu na druhý (univerzální sukcese), jak tomu bylo např. u dědické posloupnosti. V průběhu klasické doby došlo i k vžití přechodu jediného práva z předchůdce na nabyvatele (singulární sukcese), což je především uplatňováno při přechodu vlastnického práva. Podstatným znakem derivativního způsobu nabytí je zejména předchůdcova kompetence vlastnické právo převést na nabyvatele, ať už vyplývala z vlastnického práva k převáděné věci či jen práva zástavního.¹⁶

Zásadním je tedy také rozlišení přechodu a převodu vlastnického práva. O tomto dělení lze hovořit pouze tehdy, kdy byla věc již v něčím vlastnictví, proto se toto dělení nevztahuje na vznik nové věci. Převod (jak vyplývá z výše uvedeného) předpokládá shodnou vůli stran vlastnictví převést, kdežto u přechodu dochází ke změně vlastnictví na základě jiných právních skutečností. Toto dělení je významné především z hlediska vztažení ustanovení zákona na vady projevu, protože u přechodu se tato ustanovení v zásadě užít nedají, leč u přechodu na základě závěti to vyloučeno není. Nejvíce se otázka převodu a přechodu řeší u dražeb.¹⁷ I. Pelikánová (Problém převodu a přechodu práv. PR, 2001, č. 4) upozorňuje na dvojí chápání pojmu přechod. V širším smyslu tento termín vyjadřuje, že nejde o změnu vyvolanou shodnou vůlí stran a v tom druhém je přechod chápán jako jedna fáze nabytí vlastnického práva v rámci převodu, čímž je zde myšlen okamžik nabytí (přechodu) práva z prodávajícího na kupujícího. Podle tohoto pohledu by tedy dědění ze závěti bylo převodem, neboť se děje na základě vůle zůstavitele a dědice, který dědictví přijímá.

Současná právní úprava definuje nabytí vlastnictví tak, že vlastnictví věci lze nabýt kupní smlouvou, děděním, rozhodnutím státního orgánu nebo na základě

¹⁶KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1, s. 169-170

¹⁷ ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1.

jiných skutečností stanovených zákonem. Z výše uvedeného je zřejmá jistá absence určitých nabývacích způsobů, jež je možno nalézt v jiných pramenech.

V každém období historie bylo dělení originárních a derivativních způsobů odlišné. Jsou teoretici¹⁸, kteří řadí nabývání vlastnického práva rozhodnutím státního orgánu a ze zákona mezi originární způsoby nabytí vlastnického práva, jiní naopak mezi derivativní. Zajímavá je také otázka řešení a zařazení nabytí vlastnického práva od nevladníka, avšak ta není předmětem této práce.

Pro účely této práce budeme vycházet z dělení, jaké bylo zavedeno římským právem.

I. Originární nabytí vlastnického práva

- *usucapio* (vydržení)
- *occupatio* (okupace)
- *inventio thesauri* (nález pokladu)
- *specificatio* (zpracování)
- *commixtio* (smísení) a *confusio* (splynutí, slití)
- *accessio* (přírůstek)
- *adquisitio fructuum* (nabytí plodů)

II. Derivativní způsoby nabytí vlastnického práva

- *mancipatio* (mancipace)
- *in iure cessio* (injurecese)
- *traditio* (tradice)
- *adiudicatio* (přisouzení)
- rozhodnutím magistráta
- *ex lege* (ze zákona)

¹⁸ JUDr. Bohuslav Petr, Ph.D.

2.3 Derivativní způsoby nabytí vlastnického práva obecně

Jak již bylo řečeno, derivativním způsobem nabytí vlastnického práva dochází k převodu vlastnictví z předchůdce na nabyvatele. U odvozeného způsobu nabytí se vlastnictví původně nepřevádělo na základě smlouvy, neboť neměla translativní účinky. Toto pravidlo neplatilo po celou dobu vývoje římského práva. V poklasické době uznal císař Constantinus Veliký, že pokud rodiče darují něco svým dětem, není potřeba k tomuto úkonu tradice či jiné formální náležitosti. V době justiniánské se připouštělo, aby se u *societas omnium bonorum* (společnost veškerého majetku) považovaly veškerá aktiva automaticky za spoluvlastnictví.¹⁹

Vzhledem k zaměření tématu diplomové práce na originární nabývací způsoby, bude o problematice derivativních nabývacích způsobu v této kapitole pojednáváno jen velmi skromně. Rozhodujícím pro derivativní nabývací způsoby je povaha předmětu, neboť věci byly rozlišovány na *res Mancipi* a *res nec Mancipi*. *Res Mancipi* jsou věci, které byly důležité pro římskou agrární domácnost a k jejich převodu bylo potřeba *Mancipatio* či *in iure cessio*. Jednalo se o *servi* (otroky), *praedia in solo italico* (pozemky na italské půdě), *servitutes praediorum rusticorum* (venkovské pozemkové služebnosti) a tažná zvířata. Toto dělení *Mancipačních* věcí bylo zrušeno císařem Justiniánem. Ostatní věci (*res nec Mancipi*) se převáděly neformálně, tedy na základě *traditio*, což nevyklučovalo možnost převedení prostřednictvím *Mancipatio* a *in iure cessio*.²⁰

Nejstarším způsobem derivativního nabývání vlastnictví je ***Mancipatio*** (mancipace). Převod vlastnického práva spočíval původně na okamžitém předání věci z ruky do ruky za určitou částku (reálný trh). Primárně se jednalo o převod *res Mancipatio*, tedy nekompromisně formální právní jednání, které bylo zárukou určité právní jistoty při nabývání práva. Mancipace byla ve své původní podobě založena na ceremoniálním aktu, kdy se vyžadovala přítomnost nabyvatele a převodce, pěti svědků (dospělí římsští občané), alespoň symbolicky převáděná věc (její část) a tzv. *libripens* („vážný“) držící bronzové váhy. Následně nabyvatel pronesl před svědky a „vážným“ stanovenou slavnostní formulí, kdy v momentě

¹⁹ Skřepejk, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 201, s. 112

²⁰ viz tamtéž

přednesu držel v ruce převáděnou věc. Tímto procesem došlo k převodu kviritského vlastnictví. V průběhu vývoje se zcela veřejné ceremonie zatížené mnoha formálními náležitostmi stala spíše jen symbolickou a forma reálného trhu byla nahrazena trhem obrazným. Důvodem bylo nahrazení neraženého kovu na ražený peníz. U obrazného prodeje nebylo nutné uveřejnění důvodu, proto se mancipace používalo i u vytvoření testamentu, jednání v rámci nexu či zřízení manusu. Mancipace bylo užívána jako pro *res mancipatio*, kde byla nezbytností, ale i pro *res nec mancipatio*. Postupně začala být mancipace zbytečnou formou nabývání vlastnictví. Definitivním pro ni bylo justiniánské právo, které odstranilo zbylé předpoklady pro užití mancipace. I přesto tato forma zcela nevytizela.²¹

In iure cessio bylo možno užít k převodu *res mancipatio* i *res nec mancipatio*. Převod vlastnického práva se konal před magistrátem. Odehrál se jakýsi fingovaný proces, kdy nabyvatel řekl vindikační formule, při které ukazoval hůlkou na převáděnou věc. Převodce měl možnost na dotaz magistráta provést kontravindikaci. Pokud převodce mlčel, magistrát stvrdil jednání ve prospěch nabyvatele. *In iure cessio* bylo stejně jako mancipace abstraktním právním jednáním, které umožnilo provedení např. *manumissio per vindictam* (propuštění otroka na svobodu), obdobně jako u mancipace docházelo k převodu kviritského vlastnictví. *In iure cessio* vyšlo zcela z užívání již v poklasickém právu.²²

Představitelem neformálního právního jednání je *traditio*, kterým byla převáděna jak *res mancipatio* tak *res nec mancipatio*. *Traditio* byla jedním z nejužívanějších způsobů převodu a v právu justiniánském dokonce jediným derivativním způsobem nabytí vlastnického práva. Podmínkou převodu je vlastnické právo převodce k předmětu, vůle původního vlastníka provést převod věci a vůle nabyvatele věc nabýt do vlastnictví. *Traditio* je *iusta causa traditionis* (kauzální právní jednání), z čehož vyplývá nutnost uvést důvod převodu. V klasickém římském právu se kauza a odevzdání věci recenzovaly jako dva samostatné prvky *traditio*. Naopak justiniánské právo dává důraz na všeobecnou vůli převodce a nabyvatele, kteří chtějí pomocí *traditio* převést vlastnické právo.

²¹ Viz tamtéž, s. 113

²² Viz tamtéž, s. 113-114; REBRO, Karol a BLAHO, Peter. *Římské právo*. 3., dopl. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X, s. 262-264, s. 260

Justiniánské právo zavádí u převodu nemovitostí nezbytnost *skriptury* (písemný dokument). *Traditio* se v podstatě stává smlouvou směřující k převodu vlastnictví.²³ Zásadní byla především projevená vůle nikoliv skutečná držba věci, např. jak je uvedeno v Digestech 41.1.9.6. *Item si quis merces in horreo repositas vendiderit, simul atque claves horrei tradiderit emptori, transfert proprietatem mercium ad emptorem*“. (Stejně tak, když někdo prodává zboží, které je uloženo ve stodole, pak jakmile odevzdá klíče kupujícímu, dojde k převodu vlastnického práva ke zboží na kupujícího.)

Mezi další derivativní způsoby nabývání vlastnictví řadíme nabytí od státu. Případem nabytí od státu je *ager publicus* (nabytí vlastnictví ke státním pozemkům, jež se uskutečňovalo formou asignace), nabytí vlastnictví k válečné kořisti (kořist byla quaestory prodána formou veřejné dražby) a nabytí jmění, což se dělo v situacích, kdy byl vlastník v pozici dlužníka státu, či byl odsouzen, jeho jmění bylo jako celek prodáno ve veřejné dražbě.²⁴

Adiudicatio (přisouzení – nabytí soudním výrokem) se uplatňovalo zejména u rozdělení věci vlastněné společně (rozdělení dědictví, vymezení hranic pozemků apod.) K převodu došlo již samotným vynesením konstitutivního rozsudku. V jistých případech byla možnost nabytí vlastnictví i **rozhodnutím magistrátu** či přímo *ex lege*. Nabytí dle *adiudicatio*, rozhodnutí magistráta a *ex lege* není vždy řazeno mezi derivativní způsoby nabytí vlastnického práva, ale naopak má své místo mezi originárními způsoby nabývání. Pro účely této práce budeme vycházet z koncepce jejich řadění mezi derivativní způsoby nabývání vlastnického práva.²⁵

²³ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6, s. 104

²⁴ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6, s. 109

²⁵ viz tamtéž

2.4 Originární způsoby nabytí vlastnického práva

Mezi originární způsoby nabytí vlastnického práva řadíme *usucapio* (vydržení), *occupatio* (okupace), *inventio thesauri* (nález pokladu), *specificatio* (zpracování), *commixtio* (smísení), *confusio* (splynutí), *acessio* (přírůstek) a *adquisitio fructuum* (nabytí plodů). *Usucapio*, jakožto způsob nabytí vlastnického práva velice rozsáhlý, nebude předmětem této práce.

2.4.1 *Occupatio* (Okupace)

Okupace je v jednoduchém významu jednostranné zmocnění se věci, které spočívá v jejím fyzickém uchopení (*adprehensio*).²⁶ Toto pojetí není ovšem dostatečné, neboť neobsahuje všechny znaky požadované objektivním právem. Gaius pro tento institut vymezil dva zákonné znaky *adprehensio* a *res nullius*, tedy fyzické uchopení věci, která nikomu nepatří, jak jest uvedeno v Digestech 41.1.3. „*Quod enim nullius est, id ratione naturali occupanti conceditur.*“ (Co nepatří nikomu, z přirozeného důvodu bude patřit tomu, kdo se věci zmocní.) Z výše uvedeného je dle římského práva okupace svémocným uchopením držby nikomu nepatřící věci, jež se uznávalo, pokud byl způsob nabytí vlastnického práva důsledkem přivlastnění si dané věci. V podstatě se kviritské vlastnictví nabývalo okupací, jak měl okupant ve své faktické moci *res nullius* s úmyslem přivlastnit si jí. Okupace jako originární způsob nabývání vlastnického práva je definován základním znakem, objektem.

Za objekt okupace se pokládaly jen *res nullius*:

- I. *ferae bestiae* (volně žijící volná zvířata)
- II. *res derelictae* (opuštěná věc)
- III. *insula in maria nata* (nově vzniklý ostrov v moři)
- IV. *res omnium communes* (věci všem společné)
- V. *res inventae in litore maris* (věci nalezené na mořském břehu)
- VI. *res hostium* (věci napřátel)
- VII. *alveus derelictus* (opuštěné řečiště)

I. **Volně žijící volná zvířata**

jsou zvířata, která nejsou ve vlastnictví, neboli jsou bez pána. Římské právo neznalo právo rybolovu, právo lovecké či právo náležející určitým osobám nebo

²⁶BARTOŠEK, Milan. Encyklopedie římského práva. 2.přepr.vyd. Praha: Academia, 1994. 471s. ISBN 80-200-0243-X., s. 198

vlastníkům pozemku. Prostřednictvím okupace mohl kdokoliv nabýt vlastnického práva k zvířatům nacházejícím se ve volné přírodě, včetně vlastníka pozemku k volně žijícím zvířatům nacházejícím se na jeho pozemku.

D 41.1.1.1. *Omnia igitur animalia, quae terra mari caelo capiuntur, id est ferae bestiae et volucres pisces, capientium fiunt.* (Proto všechna zvířata, která jsou chycena na zemi, na moři, nebo ve vzduchu, tedy divoká zvěř, ptáci a ryby jsou majetkem těch, kdo si je chytí.)

Ačkoli je důležité zmínit jisté oprávnění vlastníka pozemku vůči ostatním, kdy vlastník pozemku měl právo zakázat vstup na svůj pozemek a zabránit tak lovu, ovšem to nemělo žádný vliv na získání vlastnického práva nabyvatele k úlovku, neboť vstup na pozemek byl pouhým porušením držby, nebo působil jako civilní delikt (*iniura*).²⁷

Uvedené vyplývá i z Digest, kdy dle 41.1.3. „*Quod enim nullius est, id ratione naturali occupanti conceditur.*“ (Co nepatří nikomu, z přirozeného důvodu bude patřit tomu, kdo se věci zmocní).

D 41.1.3.1. *Nec interest quod ad feras bestias et volucres, utrum in suo fundo quisque capiat an in alieno. Plane qui in alienum fundum ingreditur venandi aucupandive gratia, potest a domino, si is providerit, iure prohiberi ne ingrederetur.* (Výjimkou nejsou ani volně žijící zvířata a ptáci, pokud je nálezce vezme na svůj vlastní pozemek. Je ale zřejmé, že pokud osoba vstoupí na cizí pozemek s úmyslem lovit, může vlastník pozemku vstup zakázat v případě, že si je vědom jeho záměru na svém pozemku.)

D 41.1.3.2. *Quidquid autem eorum ceperimus, eo usque nostrum esse intellegitur, donec nostra custodia coercetur: cum vero evaserit custodiam nostram et in naturalem libertatem se receperit, nostrum esse desinit et rursus occupantis fit.* (Když už jednou získáme divoké zvíře, patří nám do té doby, kdy si je udržíme v našem vlastnictví. Protože pokud nám uteče a získá nazpět svou původní svobodu, přestává nám patřit. Majetkem se může stát jen toho, kdo jej

²⁷ REBRO, Karol a BLAHO, Peter. *Rímske právo*. 3., dopl. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X, s. 262-264

opět získá jako první.)

D 41.1.4. *Nisi si mansuefacta emitti ac reverti solita sunt.* (Ledaže by poté, co byl zkrocen, nechtěl odejít a vracel se zpět.)

D 41.1.5. *Naturalem autem libertatem recipere intellegitur, cum vel oculos nostros effugerit vel ita sit in conspectu nostro, ut difficilis sit eius persecutio.* (Zvířeti je přiznáváno právo znovu získat přirozenou svobodu, když zmizí z našeho dohledu, nebo i v případě, kdy je stále možné ho vidět, avšak stává se obtížným ho pronásledovat.)

D 41.1.5. *Naturalem autem libertatem recipere intellegitur, cum vel oculos nostros effugerit vel ita sit in conspectu nostro, ut difficilis sit eius persecutio.* (Zvířeti je přiznáváno právo znovu získat přirozenou svobodu, když zmizí z našeho dohledu, nebo i v případě, kdy je stále možné ho vidět, avšak stává se obtížným ho pronásledovat.)

D 41.1.5.1 *Illud quaesitum est, an fera bestia, quae ita vulnerata sit, ut capi possit, statim nostra esse intellegatur. Trebatio placuit statim nostram esse et eo usque nostram videri, donec eam persequamur, quod si desierimus eam persequi, desinere nostram esse et rursus fieri occupantis: itaque si per hoc tempus, quo eam persequimur, alius eam ceperit eo animo, ut ipse lucrifaceret, furtum videri nobis eum commisisse. Plerique non aliter putaverunt eam nostram esse, quam si eam ceperimus, quia multa accidere possunt, ut eam non capiamus: quod verius est.* (Byla vznesena otázka, zda živé zvíře, jež je poraněné nebo chycené, patří do našeho vlastnictví? Trebatius dokládá, že zvíře je v našem zorném poli do té doby, dokud jej pronásledujeme. Jakmile pronásledování skončíme, je tu možnost chytit zvíře pro dalšího nabyvatele. Takže pokud během našeho pronásledování někdo pronásledované zvíře ukradne se záměrem na něm vydělat, dívá se na něj, jako kdyby nám to zvíře ukradl. Podle většinového názoru nám zvíře patřilo i tehdy, když jsme je právě ukořistili. Podle ostatních názorů může však našemu ukořistění zabránit mnoho okolností.)

D 41.1.5.2. *Apium quoque natura fera est: itaque quae in arbore nostra conseruerint, antequam a nobis Alveo concludantur, non magis nostrae esse intelleguntur quam volucres, quae in nostra arbore nidum fecerint. Ideo si alius*

eas incluserit, earum dominus erit. (Včely jsou volně žijící zvířata, a proto ani včely, které jsou v roji na stromu námi vlastněném, nejsou považovány za náš majetek. Stejně tak je to u ptáků, kteří hnízdí na našem stromě. Pakliže by někdo tyto včely choval, byl by jejich vlastníkem on.)

D 41.1.5.3. *Favos quoque si quos hae fecerint, sine furto quilibet possidere potest: sed ut supra quoque diximus, qui in alienum fundum ingreditur, potest a domino, si is providerit, iure prohiberi ne ingrederetur.* (Plástve volně žijících včel může vzít kdokoli bez zeptání, aniž by byl tento čin krádeží. Jak již bylo řečeno, vlastník pozemku má právo cizí osobě, která vstupuje na jeho pozemek, přístup zakázat.)

D 41.1.5.4. *Examen, quod ex Alveo nostro evolaverit, eo usque nostrum esse intellegitur, donec in conspectu nostro est nec difficilis eius persecutio est: alioquin occupantis fit.* (Roj letící z našeho úlu, je považován za náš do doby, kdy nezmizí z našeho dohledu. Pokud je jeho nalezení obtížným, patří prvnímu nabyvateli.)

D 41.1.5.5. *Pavonum et columbarum fera natura est nec ad rem pertinet, quod ex consuetudine avolare et revolare solent: nam et apes idem faciunt, quarum constat feram esse naturam: cervos quoque ita quidam mansuetos habent, ut in silvas eant et redeant, quorum et ipsorum feram esse naturam nemo negat. In his autem animalibus, quae consuetudine abire et redire solent, talis regula comprobata est, ut eo usque nostra esse intellegantur, donec revertendi animum habeant, quod si desierint revertendi animum habere, desinant nostra esse et fiant occupantium. Intelleguntur autem desisse revertendi animum habere tunc, cum revertendi consuetudinem deseruerint.* (Pávi a labutě jsou rozhodně považováni za volně žijící od narození. Jejich zvykem je létat pryč a vracet se. Včely, jejichž přirozenost je vesměs známa, létají pryč a vrací se zase zpět. Ale lidé krotí i divokou zvěř, která chodí z lesa a zase zpět. Právo vysoké zvěře pobývat v lese jí nikdy nebylo odepřeno. Zvířata, která obvykle chodí do lesa a vrací se zpět, jsou považována za naše, dokud mají instinkt vracet se. Pokud tento instinkt ztratí, přestanou být naším majetkem a patří prvnímu nabyvateli. Většinou tento instinkt ztratí, když se přestanou vracet zpět.)

D 41.1.5.6. *Gallarum et anserum non est fera natura: palam est enim*

alias esse feras gallinas et alios feros anseres. Itaque si quolibet modo anseres mei et gallinae meae turbati turbatae adeo longius evolaverint, ut ignoremus ubi sint, tamen nihilo minus in nostro dominio tenentur. Qua de causa furti nobis tenebitur, qui quid eorum lucrandi animo adprehenderit. (Drůbež a husy nejsou volně žijící: avšak existují i volně žijící slepice a husy. Proto pakliže jsou mé husy nebo slepice vyplašeny a odletí daleko, zůstávají v mém vlastnictví i tehdy, jestliže nevím, kde jsou. Pakliže je někdo zahlédne a přivlastní si je, bude obviněn z trestného činu krádeže.)

D 41.1.44 *Pomponius tractat: cum pastori meo lupi porcos eriperent, hos vicinae villae colonus cum robustis canibus et fortibus, quos pecoris sui gratia pascebat, consecutus lupis eripuit aut canes extorserunt: et cum pastor meus peteret porcos, quaerebatur, utrum eius facti sint porci, qui eripuit, an nostri maneant: nam genere quodam venandi id erant nanci. Cogitabat tamen, quemadmodum terra marique capta, cum in suam naturalem laxitatem pervenerant, desinerent eorum esse qui ceperunt, ita ex bonis quoque nostris capta a bestiis marinis et terrestribus desinant nostra esse, cum effugerunt bestiae nostram persecutionem. quis denique manere nostrum dicit, quod avis transvolans ex area aut ex agro nostro transtulit aut quod nobis eripuit? Si igitur desinit, si fuerit ore bestiae liberatum, occupantis erit, quemadmodum piscis vel aper vel avis, qui potestatem nostram evasit, si ab alio capiatur, ipsius fit. Sed putat potius nostrum manere tamdiu, quamdiu recipari possit: licet in avibus et piscibus et feris verum sit quod scribit. Idem ait, etsi naufragio quid amissum sit, non statim nostrum esse desinere: denique quadruplo teneri eum qui rapuit. Et sane melius est dicere et quod a lupo eripitur, nostrum manere, quamdiu recipi possit id quod ereptum est. Si igitur manet, ego arbitror etiam furti competere actionem: licet enim non animo furandi fuerit colonus persecutus, quamvis et hoc animo potuerit esse, sed et si non hoc animo persecutus sit, tamen cum reposcenti non reddit, suppressere et intercipere videtur. Quare et furti et ad exhibendum teneri eum arbitror et vindicari exhibitos ab eo porcos posse.* (Pomponius pojednává o následujícím: Vlci odnášejí některá prasata od mých pastýřů, nájemce sousedního hospodářství sledující vlky silnými a statečnými psi, které chová na ochranu svých stád, vezme prasata pryč od vlků, nebo jsou psi nuceni je opustit. Když si můj pastýř vyžádal prasata, vyvstala otázka, zda se stala majetkem toho, kdo je

navrátil, nebo zda byla ještě moje, protože byla získána určitým druhem lovu. Uvažujme o tom, že stejně, jako když byla zvířata chycena na moři či pevnině, tak když získala svou přirozenou svobodu, tak přestala patřit těm, kteří je nedokážou zachytit. Takže když mořští a suchozemští živočichové nás připraví o majetek, přestanou být našim, když řeknem, že zvířata zmizela z našeho dohledu. Ve skutečnosti, kdo může říct, že cokoli co pták letící přes mé nádvoří nebo mé pole nese pryč, stále patří mně? Jestliže tedy přestává být mým, když byl propuštěn z úst šelmy, bude patřit prvnímu nabyvateli, stejně jako když ryba, prase divoké, nebo pták uniká z naší kontroly a jsou vzaty jiným, stávají se majetkem posledního nabyvatele. Pomponius se přiklání k názoru, že majetek je nadále našim a to po tu dobu, co může být navrácen: ačkoli to, co uvádí s odkazem na ptáky, ryby a volně žijící zvěř je pravda. On také říká, že když se něco ztratilo ztroskotáním lodi, nepřestává být okamžitě našim, a že každý, který to odstraní, bude odpovědný za čtyřnásobek jeho hodnoty. A opravdu, to je lepší dodržovat, že cokoliv, co je odebráno vlkem bude nadále naše tak dlouho, jak to může být navráceno. Proto, pokud je stále našim, myslím si, že bude náležet žaloba z důvodu krádeže: neboť jestliže nájemce sledoval vlky, ne s úmyslem krást majetek, i když možná měl takový úmysl, ale připustil, že nesledoval je stále pohledem, neměl vrátit prasata mému pastýři, když je požadoval, držel je potlačované a skryté, a proto se domnívám, že bude podléhat žalobě z důvodu krádeže, stejně jako jeden prokáže majetek u soudu, a poté co byla kontrola učiněna, lze prasata získat od něj zpět.)

D 41.1.55. *In laqueum, quem venandi causa posueras, Aper incidit: cum eo haereret, exemptum eum abstuli: num tibi videor tuum aprum abstulisse? Et si tuum putas fuisse, si solutum eum in silvam dimissem, eo casu tuus esse desisset an maneret? Et quam actionem mecum haberes, si desisset tuus esse, num in factum dari oportet, quaero. respondit: laqueum videamus ne intersit in publico an in privato posuerim et, si in privato posui, utrum in meo an in alieno, et, si in alieno, utrum permissu eius cuius fundus erat an non permissu eius posuerim: praeterea utrum in eo ita haeserit aper, ut expedire se non possit ipse, an diutius luctando expediturus se fuerit. Summam tamen hanc puto esse, ut, si in meam potestatem pervenit, meus factus sit. Sin autem Aprum meum ferum in suam naturalem laxitatem dimisisses et eo facto meus esse desisset, actionem mihi in*

factum dari oportere, veluti responsum est, cum quidam poculum alterius ex nave eiecisset. (Do pasti, kterou si postavil za účelem lovu, se chytil divočák. Kým byl v pasti, vyndal jsem ho z ní a odnesl. Zdá se, že jsem odnesl tvého divočáka? A jak si myslíš, že byl tvým vlastnictvím, přestane být tvým vlastnictvím, anebo zůstane v tvém vlastnictví, když ho vysvobodím a nechám odejít do lesa? Dále se ptám, jakou žalobu můžeš proti mně použít, když přestane být tvým vlastnictvím, nebo je náhodou dána actio in factum? On odpovídá: zkoumejme, zda je rozdíl, když jsem past postavil na veřejném nebo soukromém pozemku, a když na soukromém, nebo na mém, nebo cizím, nebo s povolením anebo bez povolení vlastníka pozemku: kromě toho, zda se divočák tak chytil do pasti, že se nemohl sám osvobodit, anebo zda by se byl po delším zápase osvobodil. Zásadním hlediskem podle mě je, že když se dostal do mé moci, stal se mým vlastnictvím. Ale pokud si mého divokého divočáka zase pustil na jeho přirozenou svobodu, přestane tím být mým vlastnictvím, musí mi náležet actio in factum, jako se také rozhodlo, když někdo vyhodil pohár někoho z lodi do vody.)

II. Opuštěná věc

byla předmětem okupace v období justiniánského práva. *Derelictio* je zřeknutím se věci, tedy vlastnického práva způsobem dobrovolného a konečného zbavení se držby věci na základě jasného projevu vůle přestat být jejím vlastníkem (*animus derelinquendi*). Tímto projevem vůle bylo například zahození věci či trvalé opuštění pozemku.

D 41.1.9.8. *Alia causa est earum rerum, quae in tempestate maris levandae navis causa eiciuntur: hae enim dominorum permanent, quia non eo animo eiciuntur, quod quis eas habere non vult, sed quo magis cum ipsa nave periculum maris effugiat. Qua de causa si quis eas fluctibus expulsas vel etiam in ipso mari nactus lucrandi animo abstulerit, furtum committit.* (Toto pravidlo neplatí, když se zboží vhodí do moře během bouře za účelem odlehčení lodi, neboť stále zůstává vlastnictvím majitele, protože zboží nebylo vhozeno přes palubu s úmyslem vzdát se ho, ale z důvodu snadnějšího úniku nebezpečí na moři. Z tohoto důvodu, když někdo získá majetek, zároveň na moři sám, nebo poté, co bylo silou vln sesláno na zem, a odebere ji s úmyslem těžít z ní, pak se dopustí krádeže.)

D 41.1.58. *Quaecumque res ex mari extracta est, non ante eius incipit esse qui extraxit, quam dominus eam pro derelicto habere coepit.* (Věc, která je vytáhnutá z moře, stává se až potom vlastnictvím toho, pokud ji vlastník považuje za opuštěnou.)

D 41.1.9.7. *Hoc amplius interdum et in incertam personam collocata voluntas domini transfert rei proprietatem: ut ecce qui missilia iactat in vulgus, ignorat enim, quid eorum quisque excepturus sit, et tamen quia vult quod quisque exceperit eius esse, statim eum dominum efficit.* (Kromě toho občas, bude vlastník převádět vlastnické právo na osobu, která není předem určená, například pokud někdo hodí mince do davu, protože neví, kolik z toho každý jednotlivec může zachytit, a protože chce, aby každý člověk, který to chytí, se stal pánem věci.) Toto je samostatný případ tzv. vyhození mincí mezi lid (*iktus missilium*), který se kvalifikoval jako odevzdání mincí neurčeným osobám a ne jako *derelictio*.

Jiným případem je věc, která byla vlastněna a opuštěna nevlastníkem, v této situaci lze opuštěný předmět vydržet.

III. Nově vzniklý ostrov v moři

nebo v řece (za podmínky, že břehy byly *agri limitati*) se za stanovených podmínek též stává předmětem okupace.

D 41.1.7.3. *Insula quae in mari nascitur (quod raro accidit) occupantis fit: nullius enim esse creditur. In flumine nata (quod frequenter accidit), si quidem mediam partem fluminis tenet, communis est eorum, qui ab utraque parte fluminis prope ripam praedia possident, pro modo latitudinis cuiusque praedii, quae latitudo prope ripam sit: quod si alteri parti proximior sit, eorum est tantum, qui ab ea parte prope ripam praedia possident.* (Jestliže ostrov vzniká v moři (což zřídka se stane), stává se majetkem prvního obyvatele, neboť se považuje za věc ničí. Pokud je ostrov tvořen v řece (jak je tomu často), a nachází se uprostřed řeky, stane se společným majetkem těch, kteří mají pozemky v blízkosti břehu na obou stranách řeky v poměru k rozsahu země každého člověka podél břehů. Je-li ostrov blíže k jedné straně než druhý, bude patřit jen tomu, který vlastní zemi blíže podél břehu na té straně řeky.)

IV. Věci všem společné

byly podle Marciána *aer* (vzduch), *aqua perfluens* (tekoucí voda), *mare* (moře) a *litora maris* (mořské břehy).²⁸ Vyjmenované věci byly ve společném užívání, tj. každý je mohl patřičně užívat. Věci všem společné nebyly v soukromém ani státním vlastnictví. U věcí všem společným bylo možné získat vlastnictví na základě okupace jen k jejich částem a to na základě oddělení.

V. Věci nalezené na mořském břehu

jsou též způsobilé okupace, avšak když se něco ztratilo ztroskotáním lodi, nepřestává být okamžitě naším, a že každý, který to odstraní, bude odpovědný za čtyřnásobek jeho hodnoty.²⁹ D 41.2.1.1. *Item bello capta et insula in mari enata et gemmae lapilli margaritae in litoribus inventae eius fiunt, qui primus eorum possessionem nactus est.* (Kořist pořízená ve válce, ostrov tvořený v moři, drahokamy, drahé kameny a perly nalezené na břehu, se stávají majetkem toho, kdo je první získá do vlastnictví.)³⁰

VI. Věci nepřátelské,

taktéž i věci nepřátelského státu a jejich příslušníků jsou předmětem vlastnického práva. Gai Inst. 2.69. „*Ea quoque ex hostils capiuntur naturali ratione nostra fiunt* (Dle přirozeného práva se stává naším vlastnictvím také to, co je zabráno nepřátelům).³¹ V době války se získané státní území a majetek příslušníků podrobeného státu stávalo vlastnictvím římského státu. Pokud nabyl vlastnictví jednotlivec, jednalo se o soukromou okupaci. Okupace byla přípustná i v situaci, kdy římstí občané ztratili věci v důsledku nepřátelského útoku, avšak zároveň bylo třeba počítat s možností obnovení prvotního vlastnického vztahu při následném osvobození. V návaznosti na *ius postliminii* (právo návratu), pakliže se totiž navrátí válečný zajatec na území římského státu, dojde k samočinnému

²⁸ D 1.8.2.

²⁹ D 41.1.44

³⁰ REBRO, Karol a BLAHO, Peter. *Rímske právo. 3., dopl. vyd.* Bratislava: IURA EDITION, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X, s. 264

³¹ GAIUS. *Učebnice práva ve čtyřech knihách.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 326 s. ISBN 978-80-7380-054-3, s. 111

obnovení všech jeho práv.³²

VII. O opuštěném řečišti

se v Digestech pojednává ve fragmentu 41.1.7.5. *Quod si toto naturali alveo relicto flumen alias fluere coeperit, prior quidem alveus eorum est, qui prope ripam praedia possident, pro modo scilicet latitudinis cuiusque praedii, quae latitudo prope ripam sit: novus autem alveus eius iuris esse incipit, cuius et ipsum flumen, id est publicus iuris gentium. quod si post aliquod temporis ad priorem alveum reversum fuerit et <> flumen, rursus novus alveus eorum esse incipit, qui prope ripam eius praedia possident. cuius tamen totum agrum novus alveus occupaverit, licet ad priorem alveum reversum fuerit flumen, non tamen is, cuius is ager fuerat, stricta ratione quicquam in eo alveo habere potest, quia et ille ager qui fuerat desiit esse amissa propria forma et, quia vicinum praedium nullum habet, non potest ratione vicinitatis ullam partem in eo alveo habere: sed vix est, ut id optineat.* (Pokud však proud, protože opustil svoje přirozené koryto, začne proudit jinde, bude bývalé koryto patřit těm, kteří mají pozemky podél břehu, v poměru k rozsahu pozemků nacházející se tam, a nové koryto bude spadat pod stejné právo jako řeka sama o sobě, to znamená, že se stane veřejným statkem podle zákona národů. Ale jestliže by se po určité době, měla řeka vrátit do svého bývalého koryta, bude nové koryto opět patřit těm, kteří vlastní půdu podél břehů. Pokud nové koryto zabírá celou zemi, i když se řeka vrátila do svého původního koryta, ten, komu půda patří, nemůže uplatňovat žádný nárok na koryto řeky, protože pozemek, který dříve patřil jemu, přestal být jeho po ztrátě své původní podoby, a protože od té doby nemá sousední zemi, nemůže mít z důvodu sousedství, nárok na jakoukoliv část opuštěného koryta: avšak stěží budete dodržovat toto pravidlo.

³² KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1, s. 179-180

2.4.2 *Inventio thesauri* (Nález pokladu)

D 41.1.31. *Thesaurus est vetus quaedam depositio pecuniae, cuius non exstat memoria, ut iam dominum non habeat: sic enim fit eius qui invenerit, quod non alterius sit. Alioquin si quis aliquid vel lucri causa vel metus vel custodiae condiderit sub terra, non est Thesaurus: cuius etiam furtum fit.* (Poklad je starobylý vklad peněz, vzpomínka, která už dlouho nezůstává, takže nyní nemá vlastníka. Na druhou stranu, pokud někdo, kvůli zisku, nebo z důvodu strachu o jeho zachování, schovává peníze do země, není to poklad, a každý kdo si jej osvojí: bude vinen z krádeže.)

Poklad je nalezením cenné věci (movité), která je ukrytá tak dlouho v jiné většinou nemovité věci, že již nelze zjistit původního vlastníka, nejedná se o *res nullius*. Hlavním předpokladem bylo, že nálezce našel poklad úplnou náhodou. Poklad bude náležet nálezci, jestliže byl objeven náhodně nebo *in loco sacro* (na posvátném pozemku), *in loco religioso* (zasvěceném pozemku), *locus Caesaris* (císařském pozemku) – Od pol. 2. stol. n. l. se poklad dělil rovným dílem mezi nálezce a *fiscus Caesaris* (císařská pokladna). Pakliže někdo úmyslně hledal bez souhlasu vlastníka na jeho pozemku, patřil celý nález vlastníkovu pozemku, kde byl poklad nalezen.³³

Přes zpočátku nejednotnou úpravu se Justiniánské právo nakonec přiklonilo k té, která vycházela z konstituce císaře Hadriána (1. pol. 2. stol. n. l.), jež se zachovala v justiniánských Institucích. Pokud se poklad našel na pozemku vlastněném nálezcem, patřil mu celý, pakliže na cizím pozemku, rozdělil se rovným dílem mezi nálezce a vlastníka pozemku (Inst. 2.1.39.).³⁴

Pakliže došlo k nálezu jiných věcí než pokladu, příkladem věci ztracené, onen nález neměl za následek získání vlastnického práva, avšak vlastník ztracené věci ztratil držbu věci.

Jako *furtum* (civilní krádež) bylo v římském právu kvalifikováno zatajení

³³ SKŘEJPEK, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6, s. 106

³⁴ Iustiniani Institutiones = Justiniánské instituce. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2010. 411 s. Fontes iuris Romani. ISBN 978-80-246-1749-7, s. 106

nálezu. Této kvalifikace se užívalo v případě, kdy se poctivý nálezce považoval za cizího držitele a pokud se nechtěl dostat do podezření, že věc odcizil, musel povinně nález veřejně ohlásit. Nálezci nebylo přiznáno právo na nálezné, měl pouze právo na náhradu nákladů jako *negotorium gestor* (jednatelství bez příkazu)³⁵

D 41.1.63. *Si is qui in aliena potestate est Thensaurum invenerit, in persona eius cui acquirit hoc erit dicendum, ut, si in alieno agro invenerit, partem ei adquirat, si vero in parentis dominive loco invenerit, illius totus sit, si autem in alieno, pars.* (Pokud někdo, kdo je v moci jiného, najde poklad, je třeba říci, s odkazem na osobu pro kterou ho získal, že v případě, že ho najde na cizím pozemku, bude mít nárok na jeho polovinu, ale když jej nalezne na zemi svého otce nebo pána, bude celý patřit posledně jmenovanému, avšak pokud by to bylo na cizí zemi, pak mu bude náležet pouze polovina.)

D 41.1.63.1. *Si communis servus in alieno invenerit, utrum pro dominii partibus an semper aequis adquiret? Et simile est atque in hereditate vel legato vel quod ab aliis donatum servo traditur, quia et Thensaurus donum fortunae creditur, scilicet ut pars, quae inventori cedit, ad socios, pro qua parte servi quisque dominus est, pertineat.* (Pakliže otrok ve společném vlastnictví najde poklad na cizím pozemku, bude poklad získávat ve stejném poměru k podílu svých pánů, nebo bude vždycky pro oba získávat stejně? Tento případ se podobá tomu, kde je předmětem majetek, který je odvozen od státu, nebo odkázán prostřednictvím odkazu, nebo darovaný cizincem, je dodáván s otrokem, protože poklad je považován za dar štěstí, a proto část, na kterou má nálezce nárok bude patřit společně vlastníkům v poměru k zájmu, který každý z nich má vůči otrokovi.)

D 41.1.63.2. *Si communis servus in domini unius fundo proprio invenit, de parte, quae soli domino semper cedit, non est dubium, quin solius domini praedii sit: verum an aliquid ex parte ferat alter socius, videndum est, et numquid simile sit, atque cum stipulatur servus iussu unius domini aut per traditionem aliquid accipit vel nominatim alteri: quod magis dici poterit.* (Pokud otrok vlastněný

³⁵ REBRO, Karol a BLAHO, Peter. Rímske právo. 3., dopl. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X, s. 264

společně najde poklad na zemi jednoho z jeho pánů, není pochyb o tom, že může vlastnictví vzniknout s odkazem na podíl, ke kterému je pán vždy oprávněn, protože sám patří vlastníkovu pozemku: na druhé straně je třeba zvážit, zda jiný spolumahitel nebude mít právo na část zbývající poloviny a zda to není podobné tomu, když otrok dělá ujednání podle příkazu jednoho ze svých pánů, nebo obdrží něco dodáním, nebo konkrétně pro jiné: poslední může být řečeno, že je lepší názor.)

D 41.1.63.3. *Quod si servus, in quo usus fructus alienus est, invenerit in eius locum, qui servum proprium habet, an totum illius sit? Et si in alieno, an partem eidem adquirat an vero fructuario? Inspectio in illo est, num ex operis servi adquiratur. Finge terram fodientem invenisse, ut hoc dicatur fructuarii esse: quod vero subito in abdito loco positum nihil agens, sed aliter ambulans invenit, proprietatis domini sit. Ego nec illius ad fructuarium pertinere partem arbitror: nemo enim servorum opera Thensaurum quaerit nec ea propter tunc terram fodiebat, sed alii rei operam insumebat et fortuna aliud dedit. Itaque si in ipsius fructuarii agro invenerit, puto partem solam ut agri dominum habiturum, alteram ad eum, cuius in servo proprietatis est, pertinere.* (Pokud otrok, k němuž má někdo poživací právo, najde poklad na zemi toho, kdo vlastní otroka, bude mu to všechno patřit? A pokud ho najde na cizím pozemku, bude získávat polovinu pro svého pána, nebo pro poživatele? V tomto případě musí být zkoumáno, zda poživatel může nabývat majetek prací otroka. Představte si, že otrok našel při kopání v zemi poklad, pak lze říci, že patří poživateli. Pokud by měl však náhle zjistit, že je ukrytý na nějakém tajném místě, zatímco on nic nedělal, ale chodil dokola, bude to patřit pánovi pozemku. Nemyslím si, že polovina pokladu by měla patřit poživateli, protože nikdo nehledá poklad prací otroka a nebylo to na jeho pohnutku, že otrok kopal v zemi, ale on dělal práci pro jiné účely a štěstí mu dalo něco jiného. Proto, pokud by měl najít poklad na pozemku poživatele sám, myslím, že ten bude mít nárok pouze na polovinu toho jako vlastník pozemku a že druhá polovina bude patřit tomu, kdo vlastní otroka.)

D 41.1.63.4. *Quod si creditor invenerit, in alieno videbitur invenisse: partem itaque sibi, partem debitori praestabit, nec recepta pecunia restituet, quod iure inventoris, non creditoris ex Thensauo apud eum remansit. Quae cum ita*

sint, et cum ex principis auctoritate creditor ut proprium agrum tenere coepit iure domini, intra constitutum luendi tempus pignoris causa vertitur: post transactum autem tempus Thensaurum in eo inventum ante solutam pecuniam totum tenebit. Oblato vero intra constitutum tempus debito, quoniam universa praestantur atque in simplici petitore revocantur, restitui debebit, sed pro parte sola, quia dimidium inventori semper placet relinqui. (Pokud věřitel najde poklad na pozemku, na kterém je hypotéka, bude se mít za to, že ho našel na cizím pozemku. Proto si může vzít polovinu z toho sám, a druhou dát dlužníkovi, a když ten uhradí půjčené peníze, může si ponechat polovinu, kterou přijal z pokladu právem nálezce a nikoli právem věřitele. To je případ, jestliže věřitel začal držet pozemek jako jeho vlastní vlastnické právo a v souladu s pravomocí císaře bude nárok na zástavu považován za existující v průběhu času určenému na zaplacení, ale poté, co tento čas uplyne, bude mít dlužník nárok na poklad nalezený v zemi před tím, než byly peníze zaplacený. Tam, kde je však výše dluhu nabídnuta v rámci stanoveného času, musí věřitel vrátit poklad, protože všechno co patří k zemi, musí být obnoveno, stejně jako v případě, kdy je vrácen držiteli, ale bude mít pouze povinnost odevzdat polovinu, protože je nesporné, že nálezce má vždy právo na polovinu.)

2.4.3 *Specificatio* (zpracování)

Specificatio je upravení věci prací. Pakliže dojde ke zpracování, tak věc zpracovanou nazýváme látkou (*materia*) a věc získanou zpracováním výrobkem (*species*).

D 41.1.25. *Nisi voluntate domini alterius nomine id factum sit: propter consensum enim domini tota res eius fit, cuius nomine facta est.* (Mimo to, pokud je věc vyráběna jménem jiného se souhlasem vlastníka, pak na základě jeho souhlasu: bude celý výrobek patřit tomu, na čí jméno byl vyroben.) Pokud tedy vlastník zpracoval svou věc, nebo pokud ji v jeho jméně zpracoval někdo jiný, pak se za vlastníka výrobku pokládal vlastník látky.

Otázkou bylo, zda zpracováním cizí látky vznikla věc nová (*nova species*), k níž zpracovatel získal vlastnické právo. Sabiniáni zastávali názor, že vlastníkem vyrobené věci je vlastník zpracované látky, neboť věc i přes zpracování zůstala v podstatě stejnou. Tato představa vycházela ze stoické filozofie, že látka je podstatným prvkem individuality. Prokuliáni naopak v souladu s aristotelovskou filozofií považovali za rozhodující formu, tudíž tvrdili, že zpracováním vznikne nová věc, jež lze zpracovatelem dovoleně okupovat.³⁶

Nakonec se vytvořila střední cesta, která byla zastupována právníkem Pomponiem a Gaiem, která byla poté od právníka Paula převzata i justiniánským právem. D 41.1.7.7. *Cum quis ex aliena materia speciem aliquam suo nomine fecerit, Nerva et Proculus putant hunc dominum esse qui fecerit, quia quod factum est, antea nullius fuerat. Sabinus et Cassius magis naturalem rationem efficere putant, ut qui materiae dominus fuerit, idem eius quoque, quod ex eadem materia factum sit, dominus esset, quia sine materia nulla species effici possit: veluti si ex auro vel argento vel aere vas aliquod fecero, vel ex tabulis tuis navem aut armarium aut subsellia fecero, vel ex lana tua vestimentum, vel ex vino et melle tuo mulsum, vel ex medicamentis tuis emplastrum aut collyrium, vel ex uvis aut olivis aut spicis tuis vinum vel oleum vel frumentum. Est tamen etiam media sententia recte existimantium, si species ad materiam reverti possit, verius esse, quod et Sabinus et Cassius senserunt, si non possit reverti, verius esse, quod*

³⁶ REBRO, Karol a BLAHO, Peter. Rímske právo. 3., dopl. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X, s. 267-268

Nervae et Proculo placuit. Ut ecce vas conflatum ad rudem massam auri vel argenti vel aeris reverti potest, vinum vero vel oleum vel frumentum ad uvas et olivas et spicas reverti non potest: ac ne mulsum quidem ad mel et vinum vel emplastrum aut collyria ad medicamenta reverti possunt. Videntur tamen mihi recte quidam dixisse non debere dubitari, quin alienis spicis excussum frumentum eius sit, cuius et spicae fuerunt: cum enim grana, quae spicis continentur, perfectam habeant suam speciem, qui excussit spicas, non novam speciem facit, sed eam quae est detegit. (Když někdo z cizího materiálu udělá věc jeho vlastním jménem, Nerva a Proculus si myslí, že vlastnictví bude patřit tomu, kdo věc udělal z toho důvodu, že to, co bylo vyrobeno dříve, nikomu nepatřilo. Sabinus a Cassius si myslí, že v souladu s přirozeným rozumem, ten, kdo vlastnil materiály, by byl také majitelem toho, co z nich bylo vyrobeno, protože žádná věc nemůže být vyrobena bez materiálů, protože umožňuje realizaci, jako například, jestli bych měl udělat nádobu z vašeho zlata, stříbra, mosazi; nebo loď, skříň, lavice vyříznout z vašich desek; nebo oděv z vaší látky; nebo medovinu z vašeho vína a medu, nebo omítku, nebo mast z vašich léků, nebo víno z vašich hroznů, nebo obilí, nebo olej z vašich oliv. Nicméně je k dispozici střední stanovisko mezi osobami s dobrým úsudkem, kteří věří, že pokud může být vyrobená věc snížena na její původní formu materiálu, pak to, co tvrdí Sabinus a Cassius je pravda, ale pokud to nelze provést, mělo by být přijato stanovisko Nerva a Procula, například, může-li se nádoba ze zlata, stříbra nebo mědi roztavit a vrátit se do svého původního hrubého množství, ale víno, olej, nebo obilí není možné obnovit do hroznů, oliv, a pšenice, z něhož byly odvozeny, ani medovina nemůže být obnovena do medu a vína z nichž se skládá, ani sádra nebo mast se nemůže vrátit na léky. Stále se mi zdá, že některé orgány velmi správně rozhodly, že není pochyb o tom, že tak by to mělo existovat v tomto případě, kdy je pšenice získána z osiva druhých, kterým patřilo, z toho důvodu, že obilí ponechává osivo v jeho dokonalé formě, a ten, kdo střásl klasy, že nevyrobí nový druh, ale pouze získá to, co již existuje.)

D 41.1.24. *In omnibus, quae ad eandem speciem reverti non possunt, dicendum est, si materia manente species dumtaxat forte mutata sit, veluti si meo aere statuam aut argento Scyphum fecisses, me eorum dominum manere.* (O všech věcech musí být řečeno, že jestli jejich tvar již není možno navrátit do původního

stavu, ale materiál, ze kterého jsou tyto věci vyrobeny, je stále stejný, nezměněný, jako jestliže je z mé mědi vyrobená socha nebo z mého stříbra pohár, aniž by došlo ke změně těchto materiálů, vlastníkem této věci jsem stále já.)

D 41.1.26. *Sed si meis tabulis navem fecisses, tuam navem esse, quia cupressus non maneret, sicuti nec lana vestimento facto, sed cupresseum aut laneum corpus fieret. Proculus indicat hoc iure nos uti, quod servio et Labeoni placuisset: in quibus propria qualitas exspectaretur, si quid additum erit toto cedit, ut statuae pes aut manus, Scypho fundus aut ansa, lecto fulcrum, navi tabula, aedificio cementum: tota enim eius sunt, cuius ante fuerant.* (Ale pokud bys měl stavět loď z mých desek, bude patřit tobě, protože cypřiše, ze kterých byly desky vyrobeny, již více neexistují, nebo jako vlna ze které je vyroben oděv, avšak tělo (forma), které bylo vyrobeno, se skládá z vlny, nebo cypřiše. Proculus nám říká, že lidé obvykle dodržují toto pravidlo přijaté Serviem a Labeem, v případech, kdy je považováno za kvalitu majetku něco, co se přidáním k tomu stane součástí, stejně jako když je noha nebo ruka přidána k soše, dno nebo rukojeť k šálku, opěra pod postel, prkna na lodi, cement k budově, protože oni budou patřit jako celek tomu, komu patřili původně.)

D 32.78.4. *Illud fortasse quaesiturus sit aliquis, cur argenti appellatione etiam factum argentum comprehendetur, cum, si marmor legatum esset, nihil praeter rudem materiam demonstratum videri posset. Cuius haec ratio traditur, quippe ea, quae talis naturae sint, ut saepius in sua redigi possint initia, ea materiae potentia victa numquam vires eius effugiant.* (Je možné, že někdo bude požádán někým, proč pod pojmem „stříbrný podnos“ má být v rámci jeho výroby zahrnuto stříbro, když zatím zanechal mramor; nic kromě uvedeného hrubého materiálu nemůže být považováno za naznačené. Důvodem je, že výrobky této povahy, u kterých je možné snadno snížit jejich hodnotu, jsou předmětem k původnímu materiálu, z nichž se skládají bez ztráty původní podoby.)

Zjednodušeně řečeno, pokud nelze výrobek uvést do původního stavu, vlastníkem bude zpracovatel, pokud je možné uvést výrobek do původního stavu, vlastníkem musí být vlastník látky.

Právní následky zpracování nastávají, jestliže někdo koná pro sebe bez

dohody o právním úkonu. Při tomto nabytí se nepožadovala způsobilost k právním úkonům ani dobrá víra (*bona fides*). Pakliže někdo ztratil svoje vlastnické právo, z důvodu zpracování věci někým jiným, měl právo na odškodnění. Pokud došlo k zpracování v rozporu s dobrou vírou, jednalo se o civilní delikt krádeže (*furtum*) a poškozený se mohl dovolávat náhrady škody (*condictio furtiva*) a též žádat zaplacení pokuty (*actio furti*). V případě zpracování v dobré víře měl bývalý vlastník k dispozici pouze *actio utilis*, nebo *actio in factum* náhradu hodnoty materiálu. Někdy byla věc pouze v držbě toho, který ztratil vlastnické právo v důsledku zpracování. Pokud vlastník neposkytnul náhradu hodnoty materiálu, měl držitel prostřednictvím prétora retenční právo k věci. Stejně právní následky nastávají i u spojení, splynutí a smíšení.³⁷

³⁷ REBRO, Karol a BLAHO, Peter. Rímske právo. 3., dopl. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X, s. 268

2.4.4 *Commixtio a confusio* (smísení a splnutí)

Smísení je nabytí vlastnického práva spojením dvou sypkých látek. Splnutí neboli slití je spojením dvou kapalných látek. Spojení či splnutí může být trvalého charakteru, kdy jednotlivé části nelze bez poškození či zničení oddělit, nebo není možné je od sebe rozeznat; nebo dočasné, kdy je možný návrat k původnímu stavu.³⁸

Když došlo k smísení nebo splnutí látek dvou vlastníků z jejich vůle do hmoty, u které nešlo rozeznat jednotlivé látky, vzniklo k takové věci spoluvlastnictví. Při splnutí stejných látek dvou vlastníků vzniklo spoluvlastnictví, ale při splnutí různých látek byl postup jiný. Bylo – li možné kapaliny oddělit, každému vlastníkovi zůstalo vlastnické právo k jeho materii a mohl proti vlastníkovi, který ji držel, uplatňovat *rei vindicatio* a *actio ad exhibendum* (předložení sporné věci žalovaným soudu).

D 41.1.12. *Si aere meo et argento tuo conflato aliqua species facta sit, non erit ea nostra communis, quia, cum diversae materiae aes atque argentum sit, ab artificibus separari et in pristinam materiam reduci solet.* (Pokud nádoba jakéhokoliv druhu je vyrobena tavením dohromady z mé mědi a tvého stříbra, pak se to nestane naším společným majetkem, protože jak měď tak i stříbro jsou různé materiály, mohou být odděleny řemeslníky a vráceny do původního stavu.)

D 6.1.5.1. *Idem scribit, si ex melle meo, vino tuo factum sit mulsum, quosdam existimasse id quoque communicari: sed puto verius, ut et ipse significat, eius potius esse qui fecit, quoniam suam speciem pristinam non continet. Sed si plumbum cum argento mixtum sit, quia deduci possit, nec communicabitur nec communi dividundo agetur, quia separari potest: agetur autem in rem actio. Sed si deduci, inquit, non possit, ut puta si aes et aurum mixtum fuerit, pro parte esse vindicandum: nec quaquam erit dicendum, quod in mulso dictum est, quia utraque materia etsi confusa manet tamen.* (On také říká, že pokud by měla směs být vyrobena z mého medu a tvého vína, někteří právníci si myslí, že se to také stane společným majetkem, ale já zastávám jiný názor, že

³⁸ KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1, s. 181

směs patří tomu, kdo ji udělal, neboť nelze zachovat původní charakter. Pokud je však olovo smíseno se stříbrem, pak se nestane společným vlastnictvím z toho důvodu, že to může být odděleno, nemůže být ani uplatněna žaloba na rozdělení společného majetku, ale bude náležet *actio in rem*, protože kovy mohou být rozděleny. Ale zároveň říká, že tam kde nemohou být odděleny jako například, když jsou smíchány z bronzu a zlata, musí být žaloba na vydání podána v poměru k příslušné částce: a to, co bylo uvedeno s odkazem na směs medu a vína, se na to nevztahuje, protože i když jsou oba materiály smíšené, stále zůstávají.)

U neoddělitelného spojení se rozlišovalo, zda ke slití došlo z vůle vlastníků či nikoliv. Splynutí z vůle vlastníků vedlo k vzniku spoluvlastnictví ve výši hodnoty látek odpovídající původnímu stavu (*pro quota*). Jakmile však byla vůle absentována, mohla se uplatnit *rei vindicatio pro parte*.

U smísení látek, které nelze oddělit, vzniklo spoluvlastnictví ve výši hodnoty látek odpovídající původnímu stavu. U látek oddělitelných je vlastnické právo ponecháno každému vlastníkovu látky.

D 6.1.5. *Idem Pomponius scribit: si frumentum duorum non voluntate eorum confusum sit, competit singulis in rem actio in id, in quantum paret in illo acervo suum cuiusque esse: quod si voluntate eorum commixta sunt, tunc communicata videbuntur et erit communi dividundo actio.* (Pomponius také říká, že tam, kdy bylo smícháno obilí patřící dvěma osobám bez jejich souhlasu, bude mít každý z nich nárok na *actio in rem* v takové výši kupy obilí, která se zdá, že patří jemu: v případě, že bylo obilí smíseno s jejich souhlasem, pak bude považováno za společné vlastnictví, a bude jim náležet žaloba na rozdělení majetku ve společném vlastnictví.)

Odlišný přístup bude u smísení cizích peněz (*nummi commixti*). Pokud smísením nešlo rozeznat čí, který peníz je, cizí peníze se staly originárním způsobem vlastnictvím příjemce. Původní vlastníci peněz byli chráněni *condictio furtiva* nebo *condictio sine causa*. Vindikační žaloba byla omezena finanční situací žalovaného, pokud sám soudce neurčil, jak velká část peněz patří žalobci.³⁹

³⁹ SKŘEJPEK, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350

D 46.3.78. *Si alieni nummi inscio vel invito domino soluti sunt, manent eius cuius fuerunt: si mixti essent, ita ut discerni non possent, eius fieri qui accepit in libris Gaii scriptum est, ita ut actio domino cum eo, qui dedisset, furti competeret.* (Když je placeno cizími penězi bez vědomí či souhlasu majitele, stále zůstávají vlastnictvím původního majitele: pokud jsou smíchány s jinými penězi tak, že je nelze odlišit, v knihách Gaie je psáno, že budou patřit osobě, která je přijímá takovým způsobem, že žaloba z krádeže bude náležet vlastníkovu peněz proti tomu, který penězi zaplatil.)

2.4.5 Accessio (přirůstek)

Accessio bylo původním způsobem nabytí vlastnického práva spočívající v připojení věci. K připojení došlo spojením minimálně dvou do té doby individuálních objektů vlastnického práva, věci hlavní a vedlejší a k nově vzniklé věci vzniklo i vlastnické právo. Jakmile dojde k připojení, ztrácí jedna z věcí svou samostatnost – stane se trvalou součástí druhé věci. Předpokladem připojení bylo, že někdo koná pro sebe bez kontraktu o provedení úkonu. Z výše uvedeného vyplývá, že stejně jako u většiny ostatních případů nabytí vlastnického práva, spojené věci tvořily materiálně jeden celek, který jako jeden celek právně vystupoval, dokud spojení trvalo.⁴⁰ U přirůstku platila zásada *accessorium sequitur principale* (přirůstek následuje věc hlavní). Vlastníkem věci, vzniklé spojením, se stává vlastník, jehož věc neztratila spojením svou hospodářskou funkci – tedy vlastník hlavní věci. Pokud došlo k trvalému spojení, může majitel vedlejší věci uplatňovat *rei vindicatio utilis* (náhrada škody). V případě možnosti oddělení věci hlavní od vedlejší, neztrácí vlastník věci vedlejší vlastnické právo a lze podat *actio ad exhibendum* (žaloba na oddělení).⁴¹

Pro přirůstek je zásadní rozlišování druhů spojení věci hlavní s vedlejší.

- I. Spojení dvou věcí movitých
- II. Spojení věci movité a nemovité
- III. Spojení dvou věcí nemovitých

I. Spojení dvou věcí movitých

obecně zachovávalo pravidlo významu hospodářské funkce věci, jak již bylo zmíněno. Ovšem to se neuplatňovalo absolutně, proto bylo třeba zkoumat jednotlivé případy. U *ferruminatio* (okem nerozpoznatelné a trvalé spojení dvou věcí stejného kovu) platilo, že se vlastník hlavní věci stal i vlastníkem věci vedlejší. *Adplumbatio* je zas viditelným připojením kovových věcí olovem, je možné oddělení a vlastnické právo zůstává zachováno každému jednotlivému

⁴⁰ REBRO, Karol a BLAHO, Peter. Římské právo. 3., dopl. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X, s. 265

⁴¹ SKŘEJPEK, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6, s. 106

vlastníkovi věci. Vlastníkovi věci vedlejší patří *actio ad exhibendum* nebo *rei vindicatio*.

D 41.1.27. *Quidquid infecto argento alieni argenti addideris, non esse tuum totum argentum fatendum est: at contra si tuum Scyphum alieno plumbo plumbaveris alienove argento ferruminaveris, non dubitatur Scyphum tuum esse et a te recte vindicari.* (Je třeba připustit, že bez ohledu na to, zda přidáte jakékoliv množství stříbra, jehož jste vlastníkem do dalšího stříbra, myslím, že nebude patřit všechno vám. Na druhou stranu pokud spojíte svůj pohár s olovem nebo stříbrem patřícím jinému, není pochyb o tom, že pohár bude váš a že ho můžete legálně získat pomocí žaloby.)

U připojení věci vetkáním (*textura*) získá vlastnické právo k nitím vlastník látky, neboť látka je věci hlavní a nitě věci vedlejší. V případě napsání (*scriptura*) platí, D 41.1.9.1. *Litterae quoque licet aureae sint, perinde chartis membranisque cedunt, ac solo cedere solent ea quae aedificantur aut seruntur. Ideoque si in chartis membranisque tuis carmen vel historiam vel orationem scripsero, huius corporis non ego, sed tu dominus esse intellexeris. Sed si a me petas tuos libros tuasve membranas nec impensas scripturae solvere velis, potero me defendere per exceptionem doli mali, utique si bona fide eorum possessionem nactus sim.* (Písmena, i kdyby byla zlatá, sledují vlastnické právo toho papýru a pergamenu, na kterém jsou napsány, stejně jako materiály, z nichž jsou vyrobeny domy, sledují vlastnické právo k pozemku, a na stejném principu, semena, která byla zaseta. A proto, když jsem napsal na tvůj papýrus nebo pergamen báseň, příhodu, nebo řeč, ne já, ale ty, budeš chápán jako vlastník díla. Pokud však ode mne žádáš svůj papír nebo pergamen a nechceš zaplatit náklady písma, mohu se bránit pomocí námítky zlého úmyslu v případě, že jsem k věci nabyl držbu v dobré víře.)

Výjimkou v nabývání vlastnického práva je pak *pictura* (namalování), kdy se vlastníkem obrazu stane jeho autor. D 41.9.1.2. *Sed non uti litterae chartis membranisque cedunt, ita solent picturae tabulis cedere, sed ex diverso placuit tabulas picturae cedere. utique tamen conveniens est domino tabularum adversus eum qui pinxerit, si is tabulas possidebat, utilem actionem dari, qua ita efficaciter experiri poterit, si picturae impensam exsolvat: alioquin nocebit ei doli mali exceptio: utique si bona fide possessor fuerit qui solverit. Adversus dominum vero*

tabularum ei qui pinxerit rectam vindicationem competere dicimus, ut tamen pretium tabularum inferat: alioquin nocebit ei doli mali exceptio. (Malba obvykle netvoří součást desky, na které je namalována, jako písmena na papýru a pergamenu, na kterém jsou napsány, ale na druhé straně, bylo rozhodnuto, že je deska příslušenstvím k malbě. Přesto je zcela regulérní, že žaloba praetorian by měla být poskytnuta vlastníkovému k malbě. Přesto je zcela regulérní, že žaloba praetorian by měla být poskytnuta vlastníkovému desky, proti tomu, který namaloval obraz, za předpokladu, že má desku v držení a může tuto žalobu pro sebe účinně využít, jestliže nabídne uhradit náklady za malování obrázku: jinak, bude vyloučena námitka zlého úmyslu, jako by zaplatil náklady, pokud byl v dobré víře vlastníkem té desky. Říkáme však, že žaloba na navrácení desky bude správně náležet ve prospěch toho, kdo obraz namaloval, proti vlastníkovému desky, ale měl by mu nabídnout hodnotu desky, jinak bude vyloučena výjimka nabytí vlastnictví z důvodu námitky zlého úmyslu.)

Dalším typem spojení je *tinktura* (máčení). D 41.1.26.2. *Si meam lanam infeceris, purpuram nihilo minus meam esse Labeo ait, quia nihil interest inter purpuram et eam lanam, quae in lutum aut caenum cecidisset atque ita pristinum colorem perdidisset.* (Labeo říká, že pokud obarvíte moji vlnu fialově, bude stále má, protože tam není žádný rozdíl mezi vlnou obarvenou a vlnou, která upadla do bláta nebo do špíny a ztratila tak svou dřívější barvu.)

D 41.1.27.1. *Ubi simul plura contribuuntur, ex quibus unum medicamentum fit, aut coctis odoribus unguenta facimus, nihil hic suum vere dicere potest prior dominus: quare potissimum existimari, cuius nomine factum sit, eius esse.* (Pokud je několik léků patřící různým osobám přispěno současně a stane se z nich jeden lék, nebo když uděláme mast kombinací různých parfémů, nemůže žádný z bývalých majitelů opravdu tvrdit, že výrobek patří jemu: Proto je nejlepší si myslet, že to patří tomu, na jehož jméno byl udělán.)

D 41.1.27 *Cum partes duorum dominorum ferrumine cohaereant, hae cum quaeretur utri cedant, Cassius ait pro portione rei aestimandum vel pro pretio cuiusque partis. Sed si neutra alteri accessioni est, videamus, ne aut utriusque esse dicenda sit, sicuti massa confusa, aut eius, cuius nomine ferruminata est. Sed Proculus et Pegasus existimant suam cuiusque rem manere.* (Pokud jsou dvě části věci patřící různým vlastníkům společně přilepeny, je otázkou, komu to patří,

Cassius říká, že to musí být stanoveno v souladu s podílem nebo hodnotou každé z částí. Ale pokud ani jedna z nich nemůže být považována za příslušenství k druhé, podívejme se, jestli to nemůže být považováno za hmotu, jež byla roztavena, nebo zda bude patřit tomu, jehož jménem byly části spojeny. Oba Proculus a Pegasus si myslí, že každá část bude patřit tomu, kdo ji vlastnil předtím, než byla připojena.)

II. U spojení věci movité a nemovité

do jednotné platila zásada *superficies solo cedit* (povrch ustupuje pozemku), tedy vše co je natrvalo spojeno s pozemkem, stane se jeho součástí, a vlastnické právo k movité věci získá majitel pozemku v souladu s touto zásadou. Věc nemovitá byla vždy věcí hlavní. Movitá věc, která byla pevně a trvale spojena s pozemkem, stávala se vedlejší nesamostatnou součástí hlavní věci a následovala její právní osud.⁴²

Výjimkou ze zásady *superficies solo cedit* bylo *satio* (setí), kdy pakliže někdo zasel semena do půdy na cizím pozemku, pak vlastník pozemku nabyl vlastnické právo k semenům pouhým zasetím, ač by se dle zásady předpokládal požadavek vzklíčení (zakořenění).⁴³

U *implantatio* (zasazení) se uplatňoval požadavek zakořenění. Pokud jsem zasadil keř patřící jinému do své půdy, bude patřit mně. D 41.1.7.13. *Si alienam plantam in meo solo posuero, mea erit: ex diverso si meam plantam in alieno solo posuero, illius erit: si modo utroque casu radices egerit: antequam enim radices ageret, illius permanet, cuius et fuit. His conveniens est, quod, si vicini arborem ita terra presserim, ut in meum fundum radices egerit, meam effici arborem: rationem enim non permittere, ut alterius arbor intellegatur, quam cuius fundo radices egisset. Et ideo prope confinium arbor posita, si etiam in vicinum fundum radices egerit, communis est.* (Pokud, na druhou stranu, jsem rostlinu z mé vůle zasadil do cizí půdy, bude to patřit vlastníkovi cizí půdy, za předpokladu, že se zakořenila, jinak zůstane vlastnictvím toho, kdo ji vlastnil dříve. V souladu s tím,

⁴² Urfus, REBRO, Karol a BLAHO, Peter. Rímske právo. 3., dopl. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X, s. 265

⁴³ D 41.1.9.1.

když zasadím strom, patřící jinému do své půdy, stane se mým, pokud zakoření na mé půdě, z logiky neumožňuje, že strom je považován za náležející druhému, pokud to vyžaduje kořeny v jeho půdě. Strom, který se nachází v blízkosti hranic pozemku a posílá své kořeny do sousední půdy, stává se společným majetkem obou vlastníků.)

D 41.1.26.1. *Arbor radicitus eruta et in alio posita priusquam coaluerit, prioris domini est, ubi coaluit, agro cedit, et si rursus eruta sit non ad priorem dominum revertitur: nam credibile est alio terrae alimento aliam factam.* (Jestliže jsou kořeny stromů vykopány a strom je umístěn na cizím pozemku, bude patřit původnímu vlastníku, pokud se nezakoření, ale pokud zakoření, stane se součástí pozemku, a pokud je vykopán ze země podruhé, nebude navrácen původnímu vlastníku, neboť je pravděpodobné, že se stal jiným stromem, neboť přijímal živiny z jiné půdy.)

Inaedificatio (vystavění, postavení stavby) představovalo osobitý případ spojení. D 41.1.7.10. *Cum in suo loco aliquis aliena materia aedificaverit, ipse dominus intellegitur aedificii, quia omne quod inaedificatur solo cedit. Nec tamen ideo is qui materiae dominus fuit desiit eius dominus esse: sed tantisper neque vindicare eam potest neque ad exhibendum de ea agere propter legem duodecim tabularum, qua cavetur, ne quis tignum alienum aedibus suis iunctum eximere cogatur, sed duplum pro eo praestet. Appellatione autem tigni omnes materiae significantur, ex quibus aedificia fiunt. ergo si aliqua ex causa dirutum sit aedificium, poterit materiae dominus nunc eam vindicare et ad exhibendum agere.* (Jestliže nějaká osoba postaví budovu na svém vlastním pozemku z cizího materiálu, pak je považována za vlastníka budovy, neboť vše co je postaveno na pozemku je jeho součástí. Nicméně, ten, kdo byl vlastníkem materiálů, jím z tohoto důvodu již není, nemůže podat žalobu na náhradu, nebo vynutit jejich výrobu, podle Zákona dvanácti desek, který stanovuje, že nikdo nemůže být nucen k odstranění trámů patřících jinému, jenž byly použity při stavbě vlastního domu, ale je povinnen zaplatit dvojnásobek jejich hodnoty. Pojem trám znamená všechny materiály, z nichž jsou konstruovány budovy. Proto, pokud by měl být dům z nějakého důvodu zničen, může majitel poté podat žalobu na obnovu materiálů, a nechat si je vyrobit.)

D 41.1.7.11. *Illud recte quaeritur, an, si in aedificium vendiderit is qui aedificaverit et ab emptore longo tempore captum postea dirutum sit, adhuc dominus materiae vindicationem eius habeat. Causa dubitationis est, an eo ipso, quo universitas aedificii longo tempore capta est, singulae quoque res, ex quibus constabat, captae essent: quod non placuit.* (Je třeba se správně ptát, zda když osoba, která postavila dům za takových okolností, jej prodá, a poté, co by byl dlouhou dobu ve vlastnictví kupujícího, by musel být zničen, zda má majitel ještě právo žádat o náhradu materiálu jako jeho vlastní. Důvodem pro tuto pochybnost je, že ačkoliv je možné získat celou budovu na základě smlouvy na dlouhou dobu, nevyplývá, že jednotlivé materiály, z kterých je složena, mohou být také získány. Tento názor nebyl přijat.)

D 41.1.7.12. *Ex diverso si quis in alieno solo sua materia aedificaverit, illius fit aedificium, cuius et solum est et, si scit alienum solum esse, sua voluntate amisisse proprietatem materiae intellegitur: itaque neque diruto quidem aedificio vindicatio eius materiae competit. Certe si dominus soli petat aedificium nec solvat pretium materiae et mercedes fabrorum, poterit per exceptionem doli mali repelli, utique si nescit qui aedificavit alienum esse solum et tamquam in suo bona fide aedificavit: nam si scit, culpa ei obici potest, quod temere aedificavit in eo solo, quod intellegeret alienum.* (Na druhé straně, pokud někdo stavěl na cizím pozemku ze svého materiálu, bude budova náležet tomu, jehož je i pozemek. Jestliže věděl, že pozemek je cizí, má se za to, že ze své vůle dobrovolně ztratil vlastnictví k materiálu; a tak pokud bude stavba zbourána, nebude mu náležet reinvindikační žaloba na vydání stavebního materiálu. Pokud bude vlastník pozemku požadovat vydání budovy bez zaplacení materiálu a mzdy dělníkům, bude vlastnictví vyloučeno námitkou zlého úmyslu. A tak jako člověk, jestliže nevěděl, ten, který postavil budovu, že pozemek je cizí a tedy v dobré víře stavěl. Neboť pokud si byl vědom, že pozemek patří jinému, je možné ho obviňovat, protože nerozvážně stavěl na tom pozemku, o němž věděl, že mu nenáleží.)

V případě stavitele, který stavěl v dobré víře na cizím pozemku a nevěděl, že pozemek je cizí, může uplatnit *ius tollendi* (právo odebrat materiál), avšak

nesmí způsobit škodu na stavbě a jednat zákeřně.⁴⁴

D 41.1.30.4. *Si pilas in mare iactaverim et supra eas inaedificaverim, continuo aedificium meum fit. Item si insulam in mari aedificaverim, continuo mea fit, quoniam id, quod nullius sit, occupantis fit.* (Pokud zavádím pilíře do moře a stavím na nich, okamžitě se stavba stane mým vlastnictvím. Také pokud stavíte na ostrově v moři, okamžitě se to stane vaším, jako to, co nepatří nikomu, se stává majetkem prvního nabyvatele.)

D 41.1.9. *Qua ratione autem plantae quae terra coalescunt solo cedunt, eadem ratione frumenta quoque quae sata sunt solo cedere intelleguntur. Ceterum sicut is, qui in alieno solo aedificavit, si ab eo dominus soli petat aedificium, defendi potest per exceptionem doli mali, ita eiusdem exceptionis auxilio tutus esse poterit, qui in alienum fundum sua impensa consevit.* (Rostliny, které se uchytily v půdě, jsou z tohoto důvodu její součástí, a obilí, které bylo zaseto, je také považováno za součást půdy. Navíc, stejně jako v případě člověka, který staví na cizím pozemku, pokud druhý podává žalobu na vymáhání budovy, může být výjimečně vyloučen z důvodu námítky zlého úmyslu, takže podobně ti, kdo na své vlastní náklady, zaseli semeno na cizím pozemku, budou moci být chráněni pomocí stejné výjimky.)

D 41.1.14. *Quod in litore quis aedificaverit, eius erit: nam litora publica non ita sunt, ut ea, quae in patrimonio sunt populi, sed ut ea, quae primum a natura prodita sunt et in nullius adhuc dominium pervenerunt: nec dissimilis condicio eorum est atque piscium et ferarum, quae simul atque adprehensae sunt, sine dubio eius, in cuius potestatem pervenerunt, dominii fiunt.* (Že každý člověk může stavět na pobřeží, to jest jeho vůle: břehy nejsou veřejné, tak jako je majetek, jenž tvoří součást dědictví lidstva, avšak podobá se tomu, který byl tvořen v první řadě přírodou a dosud nebyl podroben vlastnictví nikoho: Jejich stav se neodlišuje od ryb a divoké zvěře, které jakmile jsou vzaty, se nepochybně stanou majetkem toho, pod jehož dohledem byla přinesena.)

D 41.1.14.1. *Illud videndum est, sublato aedificio, quod in litore positum*

⁴⁴ SKŘEJPEK, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6, s. 107

erat, cuius condicionis is locus sit, hoc est utrum maneat eius cuius fuit aedificium, an rursus in pristinam causam reccidit perindeque publicus sit, ac si numquam in eo aedificatum fuisset. quod propius est, ut existimari debeat, si modo recipit pristinam litoris speciem. (Pakliže je odstraněna budova, která byla postavena na mořském pobřeží, pak je třeba zvážit v jakém stavu je země, na které byla umístěna, to znamená, zda bude nadále majetkem toho, komu patřila budova, nebo zda se navrátí do původního stavu a znovu se stane veřejnou, stejně jako kdyby budova nebyla nikdy postavena. Pravděpodobnější je to poslední za předpokladu, jestliže se bude nacházet ve stejném stavu jako okolní pobřeží.)

D 41.1.50. *Quamvis quod in litore publico vel in mari exstruxerimus, nostrum fiat, tamen decretum praetoris adhibendum est, ut id facere liceat: immo etiam manu prohibendus est, si cum incommodo ceterorum id faciat: nam civilem eum actionem de faciendo nullam habere non dubito.* (Avšak to, co my postavíme na mořském pobřeží nebo v moři, se stane naším. Aby však mohlo být uděláno něco tohoto druhu, je třeba vyhlášky préтора, aby bylo získáno povolení: může to být i zakázáno, pokud je nepříjemností pro ostatní: nepochybuji o tom, že ten, kdo staví budovu, nebude mít žádný nárok na civilní žaloby.)

D 41.1.28. *Si supra tuum parietem vicinus aedificaverit, proprium eius id quod aedificaverit fieri Labeo et Sabinus aiunt: sed Proculus tuum proprium, quemadmodum tuum fieret, quod in solo tuo alius aedificasset: quod verius est.* (Pokud váš soused staví v blízkosti tvé zdi (na tvé zdi), to co staví, bude jeho, říká Labeo a Sabinus: Proculus si nicméně myslí, že to bude tvým vlastnictvím, stejně jako vše co vytvoří u tvé budovy.)

D 41.1.41. *Statuas in civitate positas civium non esse, idque Trebatius et pegasus: dare tamen operam praetorem oportere, ut, quod ea mente in publico positum est, ne liceret privato auferre nec ei qui posuerit. Tuendi ergo cives erunt et adversus petentem exceptione et actione adversus possidentem iuvandi.* (Sochy postavené ve městě nepatří občanům, myslí si Trebatius a Pegasus: ale prétor musí vidět, že bez ohledu na umístění s úmyslem je činit veřejnými, nesmí být odstraněny jakýmikoliv soukromými osobami, ani těmi, které je postavili. Proto budou občané mít nárok na procesní námitku proti každému, kdo bude sochy nárokovat, a na žalobu proti těm, kteří je vlastní.)

Aby platila zásada *superficies solo cedit* je potřeba, jak již bylo zmíněno, trvalé spojení s pozemkem. Spojením tedy není níže uvedený příklad. D 41.1.60. *Titius horreum frumentarium novum ex tabulis ligneis factum mobile in Seii praedio posuit: quaeritur, uter horrei dominus sit. Respondit secundum quae proponerentur non esse factum seii.* (Titius umístil sýpku na pšenici, postavenou z dřevěných desek, na pozemek Seia. Vystává otázka, kdo je vlastníkem sýpky. Odpověď je, že podle uvedených skutečností se majitelem sýpky nestane Seius.)

III. Spojení dvou věcí nemovitých

bylo dalším případem *accessio*. Patřily sem případy jako *alluvio* (náplava), *avulsio* (odtrhnutí), *alveus derelictus* (opuštěné řečiště) a *insula in flumine nata* (nově vzniklý ostrov v řece). Mluvíme o přírůstcích na řekách, k nimž získávají majitelé pozemků na pobřeží vlastnické právo. Přírůstky musí být přirozeným způsobem přineseny po veřejné řece a připojeny k nejbližším pozemkům ležícím u břehu.⁴⁵

Pozemek se mohl rozšířit pomocí *alluvio* (náplava), kdy voda postupně, přirozeně a pozvolna nanasla půdu z jednoho pozemku na druhý. D 41.1.7.1. *Praeterea quod per alluvionem agro nostro flumen adicit, iure gentium nobis acquiritur. Per alluvionem autem id videtur adici, quod ita paulatim adicitur, ut intellegere non possimus, quantum quoquo momento temporis adiciatur.* (Kromě toho, cokoliv co řeka naplaví k našemu pozemku jako nános, je dle práva národů v našem vlastnictví. To je považováno ovšem jen tehdy, když byl nános přidáván pozvolna a nebylo možné vnímat množství, které se přidá při každém časovém okamžiku.)

D 41.1.38. *Attius fundum habebat secundum viam publicam: ultra viam flumen erat et ager Lucii Titii: fluit flumen paulatim primum omnium agrum, qui inter viam et flumen esset, ambedit et viam sustulit, postea rursus minutatim recessit et alluvione in antiquum locum rediit. Respondit, cum flumen agrum et viam publicam sustulisset, eum agrum eius factum esse, qui trans flumen fundum habuisset: postea cum paulatim retro redisset, ademisse ei, cuius factus esset, et*

⁴⁵ SKŘEJPEK, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6, s. 107-108

addidisse ei, cuius trans viam esset, quoniam eius fundus proximus flumini esset. Id autem, quod publicum fuisset, nemini accessisset. Nec tamen impedimento viam esse ait, quo minus ager, qui trans viam alluvione relictus est, attii fieret: nam ipsa quoque via fundi esset. (Attius měl hospodářství podél veřejné komunikace: mimo cesty tam byla řeka a pole patřící Lucius Titiovi: řeka teče pomalu kolem pole, které bylo umístěno mezi silnicí a řekou, a poté pokrývá cestu a pak se vzdaluje kousek po kousku, a nános se vrací do jeho bývalého koryta. Odpověděl, že řeka, protože pokryla pole a cestu, pole se stane majetkem toho, kdo vlastnil zemi na druhé straně řeky, a poté co ustupovala kousek za kouskem do svého bývalého kanálu, půda byla vzata od toho, jehož majetkem se stala, a byla přidána tomu, který byl na druhé straně cesty, jelikož jeho země byla nejbližší k řece. Cesta, která však byla veřejná, by nemohla patřit nikomu přístupem. Bylo rozhodnuto, že cesta nenabídla žádnou překážku, aby se zabránilo poli, které bylo ponecháno na druhé straně s tím, že nános se stává majetkem Attia, sama silnice byla také součástí jeho pozemku.)

D 41.1.30.3. *Alluvio agrum restituit eum, quem impetus fluminis totum abstulit. Itaque si ager, qui inter viam publicam et flumen fuit, inundatione fluminis occupatus esset, sive paulatim occupatus est sive non paulatim, sed eodem impetu recessu fluminis restitutus, ad pristinum dominum pertinet: flumina enim censorum vice funguntur, ut ex privato in publicum addicant et ex publico in privatum: itaque sicuti hic fundus, cum alveus fluminis factus esset, fuisset publicus, ita nunc privatus eius esse debet, cuius antea fuit.* (Nános obnoví pole zcela do stavu, v kterém byl před odstraněním silou proudu. Proto pokud bylo pole, které leží mezi veřejnou komunikací a řekou, obsazeno naplavenou vodou, ať už je zaplaveno kousek po kousku, nebo ne, a to je obnoveno stejnou silou přes ustupující řeku, patří původnímu pánovi: u řeky je pro censorsy těžké rozhodnout hranice pozemku, kterého se týká, zdali teče z veřejného do soukromého či ze soukromého do veřejného: proto, jak výše uvedené pozemky se staly veřejnými, když sloužily jako koryto řeky, nyní by se opět měly stát soukromými a patřit k svému původnímu majiteli.)

D 41.1.7.6. *Aliud sane est, si cuius ager totus inundatus fuerit: namque inundatio speciem fundi non mutat et ob id, cum recesserit aqua, palam est*

eiusdem esse, cuius et fuit. (Jiná věc je samozřejmě, máte-li všechny pozemky zaplaveny vodou, pro zaplavení nemění podobu země, a je zřejmé, že když voda ustoupí, bude země patřit tomu, který ji již dříve vlastnil.)

D 41.1.12. *Lacus et stagna licet interdum crescant, interdum exarescant, suos tamen terminos retinent ideoque in his ius alluvionis non adgnoscutur.* (Jezera a rybníky mohou někdy zvětšit svůj rozměr, někdy vyschnout, ale stále si zachovávají své originální hranice a proto si právo nánosu nelze přiznat, pokud se jich týče.)

D 41.1.16. *In agris limitatis ius alluvionis locum non habere constat: idque et divus Pius constituit et Trebatius ait agrum, qui hostibus devictis ea condicione concessus sit, ut in civitatem veniret, habere alluvionem neque esse limitatum: agrum autem manu captum limitatum fuisse, ut sciretur, quid cuique datum esset, quid venisset, quid in publico relictum esset.* (U pozemků vymezených státem neexistuje žádné právo na nános. To bylo také rozhodnuto božským Piem. Trebatius říká, že tam, kde je zem převzata z důvodu dobytí nad nepřátely a je poskytnuta za podmínky, že může přecházet do majetku města, bude mít právo na nárok nánosu a nemá prokázanou hranici, takže může být zjištěno, co bylo každému dáno, proč přišel a co by mělo být ponecháno veřejným.)

Avulsio (odtrhnutí) byl přírůstek vzniklý v důsledku odtržení části pozemku sesuvem půdy nebo proudem řeky a připojený k cizímu pozemku na dolním toku řeky. Rozdíl v právních účincích spočíval v tom, že nános připadl vlastníkovu pozemku ihned po naplavení, kdežto odtržená půda až tehdy, pokud srostla s novým pozemkem, zejména pokud rostliny na odtržené půdě se nacházející zapustily kořeny v nové půdě – *coalatio* (prorostení kořenů).⁴⁶

D 41.1.7.2. *Quod si vis fluminis partem aliquam ex tuo praedio detraxerit et meo praedio attulerit, palam est eam tuam permanere. Plane si longiore tempore fundo meo haeserit arboresque, quas secum traxerit, in meum fundum radices egerint, ex eo tempore videtur meo fundo adquisita esse.* (Pokud ale síla

⁴⁶ SKŘEJPEK, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6, s. 107-108; REBRO, Karol a BLAHO, Peter. Římské právo. 3., dopl. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X. s. 266

proudu vezme část vašeho pozemku pryč od vás a přenese ji na můj, je zřejmé, že bude i nadále vaše. Pokud by však měla zůstat na mém pozemku dlouhou dobu, tak aby stromy, které sebou přinesla, měly zakořenit v mé půdě, bude považována za součást mého pozemku od té doby.)

Alveus derelictus (opuštěné řečiště) vzniklo, když řeka opustila své řečiště. Řečiště připadlo vlastníkům pobřežních pozemků po obou stranách, mezi kterými se rozdělilo dle šířky jejich pozemků. D 41.1.7.5. *Quod si toto naturali alveo relicto flumen alias fluere coeperit, prior quidem alveus eorum est, qui prope ripam praedia possident, pro modo scilicet latitudinis cuiusque praedii, quae latitudo prope ripam sit: novus autem alveus eius iuris esse incipit, cuius et ipsum flumen, id est publicus iuris gentium. quod si post aliquod temporis ad priorem alveum reversum fuerit et <> flumen, rursus novus alveus eorum esse incipit, qui prope ripam eius praedia possident. cuius tamen totum agrum novus alveus occupaverit, licet ad priorem alveum reversum fuerit flumen, non tamen is, cuius is ager fuerat, stricta ratione quicquam in eo alveo habere potest, quia et ille ager qui fuerat desiit esse amissa propria forma et, quia vicinum praedium nullum habet, non potest ratione vicinitatis ullam partem in eo alveo habere: sed vix est, ut id optineat.* (Pokud však proud, protože opustil svoje přirozené řečiště, začne proudit jinde, bude bývalé řečiště patřit těm, kteří mají pozemky podél břehu, v poměru k rozsahu pozemků nacházející se tam, a nové koryto bude spadat pod stejné právo jako řeka sama o sobě, to znamená, že se stane veřejným statkem podle zákona národů. Ale jestliže by se po určité době, měla řeka vrátit do svého bývalého koryta, bude nové koryto opět patřit těm, kteří vlastní půdu podél břehů. Pokud nové koryto zabírá celou zemi, i když se řeka vrátila do svého původního koryta, ten, komu půda patří, nemůže uplatňovat žádný nárok na koryto řeky, protože pozemek, který dříve patřil jemu, přestal být jeho po ztrátě své původní podoby, a protože od té doby nemá sousední zemi, nemůže mít z důvodu sousedství, nárok na jakoukoliv část opuštěného koryta: avšak stěží budete dodržovat toto pravidlo.)

D 41.1.7.4. *Quod si uno latere perruperit flumen et alia parte novo rivo fluere coeperit, deinde infra novus iste rivus in veterem se converterit, ager, qui a duobus rivis comprehensus in formam insulae redactus est, eius est scilicet, cuius*

et fuit. (Pokud se řeka vylije na jedné straně břehu, a začne proudit v novém řečišti, a poté se nový proud navrací zpět do starého, je pole, které je součástí mezi dvěma řečišti a má formu ostrova, majetkem toho komu dříve patřilo.)

Posledním případem spojení dvou nemovitých věcí je *insula in flumine nata* (nově vzniklý ostrov v řece). D 41.1.56. *Insula est enata in flumine contra frontem agri mei, ita ut nihil excederet longitudo regionem praedii mei: postea aucta est paulatim et processit contra frontes et superioris vicini et inferioris: quaero, quod adcrevit utrum meum sit, quoniam meo adiunctum est, an eius iuris sit, cuius esset, si initio ea nata eius longitudinis fuisset. Proculus respondit: flumen istud, in quo insulam contra frontem agri tui enatam esse scripsisti ita, ut non excederet longitudinem agri tui, si alluvionis ius habet et insula initio propior fundo tuo fuit quam eius, qui trans flumen habebat, tota tua facta est, et quod postea ei insulae alluvione accessit, id tuum est, etiamsi ita accessit, ut procederet insula contra frontes vicinorum superioris atque inferioris, vel etiam ut propior esset fundo eius, qui trans flumen habet.* (Ostrov vznikl v řece naproti mému pozemku, takže délka nepřekročuje hranici mého pozemku: pak se ostrov postupně zvětšuje dále oproti pozemku horního a dolního souseda: ptám se, zda nárůst bude patřit mně, protože přiléhá k mým prostorům, nebo zda se jedná o právo toho, koho by to bylo v případě, že by byl ostrov tak dlouhý jako je v současné době již v době, kdy se ostrov zrodil. Proculus odpověděl: jestliže se právo nivy vztahuje k řece, ostrov vznikl naproti hranici mého majetku takovým způsobem, že to nesmí být delší než posledně jmenované a ostrov v první řadě byl blíž k tvým prostorům, než k těm, kdož vlastní pozemek přes řeku, to všechno se stane tvým vlastnictvím a co vznikne potom na ostrově prostřednictvím nivy, stává se také tvým, i když nárůst byl takový, že mohl způsobit, že se ostrov rozšířil i naproti hranice tvých horních a dolních sousedů, nebo že by byl blíže k pozemku na druhé straně řeky.)

D 41.1.56.1. *Item quaero, si, cum propior ripae meae enata est insula et postea totum flumen fluere inter me et insulam coepit relicto suo alveo, quo maior amnis fluerat, numquid dubites, quin etiam insula mea maneat et nihilo minus eius soli, quod flumen reliquit, pars fiat mea? Rogo, quid sentias scribas mihi. Proculus respondit: si, cum propior fundo tuo initio fuisset insula, flumen relicto*

alveo maiore, qui inter eam insulam fuerat et eum fundum vicini, qui trans flumen erat, fluere coepit inter eam insulam et fundum tuum, nihilo minus insula tua manet. Set alveus, qui fuit inter eam insulam et fundum vicini, medius dividi debet, ita ut pars propior insulae tuae tua, pars autem propior agro vicini eius esse intellegatur. Intellego, ut et cum ex altera parte insulae alveus fluminis exaruerit, desisse insulam esse, sed quo facilius res intellegetur, agrum, qui insula fuerat, insulam appellant. (Opět jsem se zeptal, jestli, pokud ostrov vzniká u mého břehu a poté co celá řeka začne proudit mezi mojí zemí a ostrovem, a poté začala opouštět vlastní kanál, kde už tekla větší část, zda máte nějaké pochybnosti, že ostrov je nadále můj a zda přesto část kanálu samotného, který byl ponechán řekou, se stane mým majetkem? Žádám, abyste mi napsali svůj názor k tomuto. Proculus odpověděl, že v případě, že ostrov byl v první řadě blíž k tvé zemi a řeka, která opustila svůj hlavní kanál, který obsadil mezi ostrovem a pevninou souseda, jenž byla na druhé straně řeky, začala proudit mezi uvedený ostrov a tvou zem, bude ostrov nadále tvým majetkem, ale kanál, který byl mezi ostrovem a zemí souseda by měla být ve středu rozdělena, tak aby část, která byla blíže tvého ostrova, byla chápána jako, že patří tobě, a to, co je blíže k zemi tvého souseda bude chápáno tak, že to patří jemu. Chápu také, když vyschlé koryto řeky na druhé straně ostrova, ostrovem pořestane být, ale aby mohla být věc lépe chápána, v tomto případě, bude pozemek, který byl dříve ostrov, stále označen jako ostrov.)

D 41.1.29. *Inter eos, qui secundum unam ripam praedia habent, insula in flumine nata non pro indiviso communis fit, sed regionibus quoque divisis: quantum enim ante cuiusque eorum ripam est, tantum, veluti linea in directum per insulam transducta, quisque eorum in ea habebit certis regionibus.* (Pokud je ostrov vytvořen v proudu, stane se společným majetkem těch, kteří vlastní pozemky podél břehu, odděleně různými hranicemi, neboť každý z nich bude mít právo na tu jeho část, která je napříč v přímém směru přes ostrov vůči jeho zemi.)

D 41.1.65.1 *Si qua insula in flumine propria tua est, nihil in ea publici est. paulus: immo in eo genere insularum ripae flumini et litora mari proxima publica sunt, non secus atque in continenti agro idem iuris est.* (Pokud ti patří ostrov v řece, není veřejným majetkem. Paulus: opak je pravdou, u tohoto druhu ostrovů, jsou břehy řeky a břehy moře do určité míry veřejným vlastnictvím a právo státu

je stejné s odkazem na oblasti, které sousedí s řečištěm, nebo břehem.)

D 41.1.65.2. *Si qua insula in flumine publico proxima tuo fundo nata est, ea tua est. paulus: videamus ne hoc falsum sit de ea insula, quae non ipsi alveo fluminis cohaeret, sed virgultis aut alia qualibet levi materia ita sustinetur in flumine, ut solum eius non tangat, atque ipsa movetur: haec enim propemodum publica atque ipsius fluminis est insula.* (Pokud je ostrov tvořen ve veřejné řece, která je v blízkosti tvého majetku, bude patřit tobě. Paulus: Je vidět, že v tomto případě, není falešný s odkazem na ostrov, který není sousedící s řečištěm řeky, ale je pozastaven větvemi, nebo nějakým jiným lehkým materiálem, vyšší než tok tak, aby na to půda nedosáhla, a ostrov může změnit svojí pozici. Ostrov tohoto druhu je do jisté míry veřejným majetkem a patří k samotné řece.)

D 41.1.65.3. *Paulus: si insula in flumine nata tua fuerit, deinde inter eam insulam et contrariam ripam alia insula nata fuerit, mensura eo nomine erit instruenda a tua insula, non ab agro tuo, propter quem ea insula tua facta fuerit: nam quid interest, qualis ager sit, cuius propter propinquitatem posterior insula cuius sit quaeratur?* (Paulus: Pokud se ostrov tvořený v řece stane tvým, a následně začne vznikat nový ostrov mezi prvním a protějším břehem, bude měřítko převzato z tvého ostrova nikoli z tvého pozemku, na jehož základě se stal ostrov tvým majetkem: proto co na tom záleží, jaké povahy pozemek může být na účet toho, jehož situaci je podána žádost o vlastnictví posledního ostrova?)

D 41.1.65.4. *Labeo libro eodem. Si id quod in publico innatum aut aedificatum est, publicum est, insula quoque, quae in flumine publico nata est, publica esse debet.* (Labeo ve stejné knize říká, že pokud se něco tvoří, nebo postaví na veřejném místě, stává se to veřejným, a že ostrov, který je tvořen ve veřejném proudu by měl být považován za veřejný majetek.)

2.4.6 *Adquisitio fructuum* (Nabytí plodů)

Posledním způsobem originárního nabytí vlastnického práva, kterým se v rámci této práce budeme zabývat, je nabývání vlastnického práva k plodům. Pakliže nejsou plody, myšleno přirozené, odděleny od plodonosné věci, pak nejsou samostatnými věcmi. Dokud jsou plody spojeny s plodonosnou věcí, pokládají se za nesamostatnou součást věci a z toho důvodu náleží vlastníkovi plodonosné věci; v okamžiku jejich oddělení se ovšem stávají předmětem subjektivního práva. Otázkou tedy bylo, kdo byl vlastníkem oddělených plodů. Vlastnické právo se prvotně přiznávalo vlastníkovi plodonosné věci, který ji nabyt v důsledku oddělení (*separatio*), což bylo jeho výlučné subjektivní právo. Separací mohl získat vlastnické právo nejen vlastník plodonosné věci, ale též *bonae fidei possessor* (držitel v dobré víře), *ager vectigalis* (držitel státní půdy) a *emphyteuta* (dědičný nájemce). Pro nabytí vlastnické práva je rozhodující jak *separatio* (oddělení), tak i *perceptio* (uchopení). Až uchopením vzniklo vlastnické právo, což neplatilo absolutně, neboť například u sklizně či plodů jako jsou olivy či rybíz je fyzický dotyk nabyvatele absurdním a nepraktickým požadavkem. Uchopením nabývá vlastnické právo usuář, usufruktář (poživatel), conductor (pachtýř), colonus (arendátor) a zástavní věřitel.⁴⁷

Bonae fidei possessor (držitel v dobré víře) měl v analogické právní situaci stejné postavení jako vlastník. Věc nabýval *ex iusta causa* a v domnění, že je vlastníkem, vystupoval namísto něj (*domini loco*). Stejně jako vlastník věci nabyt držitel v dobré víře vlastnické právo k plodům pouhým oddělením (i když z jiného důvodu než vlastník), kdežto například k pozemku získal vlastnické právo až vydržením. Důležité je si uvědomit, že pokud šlo o užitky, musel je i oprávněný držitel vydat vlastníkovi. D 22.1.25.1. *In alieno fundo, quem Titius bona fide mercatus fuerat, frumentum sevi: an Titius bonae fidei emptor perceptos fructus suos faciat? Respondi, quod fructus qui ex fundo percipiuntur intellegi debet propius ea accedere, quae servi operis suis adquirunt, quoniam in percipiendis fructibus magis corporis ius ex quo percipiuntur quam seminis, ex*

⁴⁷ SOMMER, Otakar a SPÁČIL, Jiří, ed. Učebnice soukromého práva římského. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 2 sv. (xxii, 220, 356 s.). Klasická právnícká díla. ISBN 978-80-7357-616-5;

BONFANTE, P. Instituce římského práva. Brno: Československý akademický spolek Právník, 1932.

quo oriuntur aspicitur: et ideo nemo umquam dubitavit, quin, si in meo fundo frumentum tuum severim, segetes et quod ex messibus collectum fuerit meum fieret. Porro bonae fidei possessor in percipiendis fructibus id iuris habet, quod dominis praediorum tributum est. Praeterea cum ad fructuarium pertineant fructus a quolibet sati, quanto magis hoc in bonae fidei possessoribus recipiendum est, qui plus iuris in percipiendis fructibus habent? Cum fructuarii quidem non fiant, antequam ab eo percipiantur, ad bonae fidei autem possessorem pertineant, quoquo modo a solo separati fuerint, sicut eius qui vectigalem fundum habet fructus fiunt, simul atque solo separati sunt. (Zasel jsem pšenici na pozemku jiného, kterou Titius koupil v dobré víře: bude Titius, kupující v dobré víře, mít právo na úrodu poté, co bude sklizeno? Odpověděl jsem, že zisky získané z plochy pozemku je třeba chápat jako úzce se podobající těm, které otroci získali prostřednictvím jejich práce, neboť při získávání plodin je větší pozornost věnována tomu, co je vytváří, než semenu, ze kterého jsou odvozeny, a proto nikdo nemůže pochybovat, že pokud bych měl zasít svou pšenici na mé vlastní zemi, plodiny, bez ohledu na to zda jsou shromážděny, budou od sklizně patřit mně. Opět, držitel v dobré víře má stejné právo ke sklizni, které je poskytováno i skutečnému vlastníkovi pozemku. Kromě toho, protože plodiny všeho druhu, bez ohledu na to, kým byly zasety, patří poživateli, mnohem více se to vztahuje k vlastníkům v dobré víře, kteří mají stále lepší právo na plodiny, protože nepatří poživateli, dokud jím nejsou shromážděny, ale oni patří držiteli v dobré víře, bez ohledu na to, jak mohou být odděleny od půdy, stejně jako v případě osoby, která je držitelem půdy jakožto prostředku placení dluhu, plodiny se stanou jeho, jakmile jsou odděleny od půdy.)

Na výrobním principu *pro cultura et cura* (kdo seje, ten žne) se odůvodňoval vznik vlastnického práva držitele v dobré víře k plodonosné věci, jako důsledek jím vynaložené práce a nákladů spojených s plodonosnou věcí. Římští právníci se nemohli shodnout, zda požadavek dobré víře postačí jen v počátku, jako u vydržení, nebo musí existovat i v době separace, viz D 41.1.23.1 - nicméně on bude nabývat majetek pro jeho vlastníka pouze tak dlouho, jak mu slouží v dobré víře jako otrok, ale jakmile zjistí, že patří někomu jinému, nebo je bezplatný, dá se ověřit, zda bude i nadále nabývat majetek pro něj.

D 41.1.48.1 *In contrarium quaeritur, si eo tempore, quo mihi res traditur, putem vendentis esse, deinde cogovero alienam esse, quia perseverat per longum tempus capio, an fructus meos faciam. Pomponius verendum, ne non sit bonae fidei possessor, quamvis capiat: hoc enim ad ius, id est capionem, illud ad factum pertinere, ut quis bona aut mala fide possideat: nec contrarium est, quod longum tempus currit, nam e contrario is, qui non potest capere propter rei vitium, fructus suos facit.* (Naopak byla položena otázka, zda nabudeme vlastnické právo k plodům, když v okamžiku odevzdání věřím, že věc je vlastnictvím předávajícího, potom ale zjistím, že je cizím vlastnictvím, nebo v tomto případě vydržení trvá. „Pomponius si myslí, třeba se obávat, že není dobromyslným držitelem, pokud vydrží. Je třeba rozlišovat mezi právem, tj. vydržením a faktickou skutečností, zda někdo drží v dobré víře, anebo ve zlé víře. Tomu neodporuje, že vydržení plyne, neboť naopak někdo nenabyde vlastnické právo k plodům, kdo věc pro nějaký nedostatek nemůže vydržet.)

Požadavek alespoň počáteční *bona fides* vyplývá z D 22.1.25.2. *Bonae fidei emptor sevit et antequam fructus perciperet, cognovit fundum alienum esse: an perceptione fructus suos faciat, quaeritur. Respondi, bonae fidei emptor quod ad percipiendos fructus intellegi debet, quamdiu evictus fundus non fuerit: nam et servus alienus quem bona fide emero tamdiu mihi ex re mea vel ex operis suis acquireret, quamdiu a me evictus non fuerit.* (Kupující v dobré víře zasel do země, kterou měl v držení, a než sklídl plody, zjistil, že pozemek patří někomu jinému: Ptáme se, kdo bude mít nárok na plody. Odpověděl jsem, že kupující v dobré víře by měl mít právo sklízně za předpokladu, že z půdy nebyl vypuzen, stejně jako otrok patřící jinému, a kterého jsem si koupil v dobré víře, získává pro mne prostřednictvím mého majetku, nebo jeho vlastní práce, je můj tak dlouho, dokud není vypuzen).

D 41.1.48. *Bonae fidei emptor non dubie percipiendo fructus etiam ex aliena re suos interim facit non tantum eos, qui diligentia et opera eius pervenerunt, sed omnes, quia quod ad fructus attinet, loco domini paene est. Denique etiam priusquam percipiat, statim ubi a solo separati sunt, bonae fidei emptoris fiunt. Nec interest, ea res, quam bona fide emi, longo tempore capi possit nec ne, veluti si pupilli sit aut vi possessa aut praesidi contra legem repetundarum*

donata ab eoque abalienata sit bonae fidei emptori. (Kupující v dobré víře nepochybně získá jako jeho vlastnictví případné zisky získané prostřednictvím majetku jiného prozatímně, a to se vztahuje nejen na to, co je jako získáno pílí a prací, ale i pro všechno ostatní, protože pokud jde o zisky, prakticky zaujímá pozici vlastníka, ještě před tím, než získá plodiny a ihned poté co jsou odděleny od země, se stávají majetkem kupujícího v dobré víře. Nezáleží na tom zda to, co mám koupit v dobré víře, může být získáno vydržením (*longo tempore*), nebo ne, jako když to patří nezletilci, nebo byl získán násilím, nebo byl guvernéra provincie v rozporu se zákonem proti vydírání, a poté byl převeden v dobré víře na kupujícího.)

D 41.1.48.2. *Et ovium fetus in fructu sunt et ideo ad bonae fidei emptorem pertinent, etiamsi praegnates venierint vel subreptae sint. Et sane quin lac suum faciat, quamvis plenis uberibus venierint, dubitari non potest: idemque in lana iuris est.* (Navýšení ovcí je ziskem, a proto patří vlastníkovu v dobré víře, a to i v případě, kdyby byly prodány během těhotenství, nebo byly odcizeny v tomto stavu. A opravdu, nelze pochybovat o tom, že vlastník v dobré víře má nárok na mléko, i když byly prodávány s plnými ňadry (připraveny na dojení): stejné pravidlo platí pro vlnu.)

Pokud vlastník vedl spor s držitelem v dobré víře, uplatnil tedy *rei vindicatio*, pak okamžikem vstoupení do sporu plody již držiteli v dobré víře nepatřily, neboť úspěšný vlastník nabyl krom podstaty i všechny plody, které existovaly před *litis contestatio* (dohoda o rozhodnutí/podmínkách sporu). Odůvodněno to bylo tím, že držitel v dobré víře se stal držitelem ve zlé víře, jakmile byl spor započat. Císařské právo stanovilo povinnost úspěšnému vlastníkovu vydat i plody, které existovaly před *litis contestatio*, pokud již nebyly spotřebovány.⁴⁸

Empfyteusis bylo justiniánským právem chápáno jako absolutní věcné právo, které je odlišné od vlastnictví. **Empfyteuta** nabýval vlastnické právo k plodům jako vlastník pouhou separací. D 22.1.25. *Qui scit fundum sibi cum alio communem esse, fructus, quos ex eo perceperit invito vel ignorante socio, non*

⁴⁸ REBRO, Karol a BLAHO, Peter. Rímske právo. 3., dopl. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X, s. 269

maiore ex parte suos facit quam ex qua dominus praedii est: nec refert, ipse an socius an uterque eos severit, quia omnis fructus non iure seminis, sed iure soli percipitur: et quemadmodum, si totum fundum alienum quis sciens possideat, nulla ex parte fructus suos faciet, quoquo modo sati fuerint, ita qui communem fundum possidet, non faciet suos fructus pro ea parte, qua fundus ad socium eius pertinebit. (Ten, kdo ví, že plocha půdy je ve společném vlastnictví jím samým a jiným, a kdo shromažďuje plodiny od někoho bez vědomí či souhlasu jeho společníka, nenabývá právo na jakoukoliv větší část z toho, než k jaké ho opravňuje jeho zájem k zemi: nezáleží na tom, zda on nebo jeho společník, nebo oba z nich, zasejí semeno, vlastnictví každého druhu plodiny je získáno nikoli prostřednictvím práva na osivo, ale prostřednictvím půdy, a stejně jako pokud strana, která má vědomě držbu části půdy patřící jinému, nemůže nabýt vlastnictví k jakékoliv části plodin, bez ohledu na to, jakým způsobem do země bylo zaseto, tak i ten, kdo má vlastnictví k půdě, která patří jemu a jiným, nezíská žádný nárok na plodiny v té části pozemku, která patří jeho společníkovi.)

Usuář má pouze užívací právo. Pokud má někdo k pozemku jen užívací právo, má se za to, že mu nepatří nic víc, než zelenina, květy, ovoce, seno, sláma a dřevo, které je potřeba k dennímu užívání. Usuář nabývá vlastnické právo k plodům až uchopením. Ovšem jakmile se užívací právo k ovcím anebo k dobytku upravovalo odkazem, nemůže ten, kdo je oprávněn, užívat mléko, vlnu ani jehňata, neboť jsou to plody.

Usufruktář (poživatel) nabýval plody originálním způsobem až uchopením. Usufruktář má jak právo užívat (*utendi*) tak i právo požívat (*fruendi*). Mláďata jsou plody zvířat, stejně jako mléko, srst a vlna. Dle *iure naturali* (přirozeného práva) patří jehňata, kůzlata a další mláďata domácích zvířat okamžitě usufruktáři. Ten, kdo má poživací právo ke stádu, je povinnen nahradit zvíře, které uhynulo jiným z mláďat, stejně tak i v případě odumřelého stromu či vína lze považovat nové vysázení za správné, neboť musí věc užívat jako dobrý hospodář (*bonus pater familias*). Pakliže byly plody v momentě jeho smrti zralé, ale nedošlo k jejich sběru, nepatřily jeho dědicům, ale získal je vlastník pozemku. Stejně tak tomu bylo i u arendátora.⁴⁹

⁴⁹ BLAHO, Peter, ed. Justiniánske inštitúcie = Corpus iuris civilis. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION,

Colonus (arendátor – nájemce užívající věci/půdy) byl též oprávněný získat plody. *Colonus* nabytí vlastnické právo na základě obligačního práva dohodnutého ve smlouvě, dle níž v souladu s vůlí vlastníka byl arendátor oprávněný brát z pronajaté věci plody. Takové získání plodů bylo spíše chápáno jako *traditio* (odevzdání), proto šlo o derivativní způsob nabytí plodů jejich percepcí.

Zástavní věřitel mohl nabýt vlastnické právo k plodům za specifických podmínek. Plody získá jako náhradu dluhu, pokud si s vlastníkem plodů – dlužníkem domluvil, že účelem převodu plodů bude umoření dluhu.

Jak už bylo řečeno, mláďata jsou považována za plody. Dítě otrokyně, ale k plodům nepatří, a je vlastnictvím vlastníka otrokyně. Toto stanovisko z důvodu, že dle povahy mají všechny plody sloužit lidem, zavedl republikánský právník M. Iunia Bruto a následně bylo přijato i ostatními právníky.⁵⁰

D 41.1.66. *Cum praegnas mulier legata aut usucapta aliove quo modo alienata pariat, eius fient partus, cuius est ea, cum eniteretur, non cuius tunc fuisset, cum conciperet.* (Když byla odkázána těhotná žena, získaná vydržením nebo odcizením a jakýmkoliv jiným způsobem, a porodí dítě, stane se majetkem toho, kdo ji koupil, a ne toho, komu patřila, když počala.)

U nabytí vlastnického práva k plodům byly tedy rozhodné dvě skutečnosti a to oddělení a uchopení. Při oddělení nezáleželo na tom, zda ho někdo učinil z vlastní vůle, nebo k němu došlo spontánně. Uchopení předpokládalo činnost směřující k získání držby. V situaci, kdy vlastník oprávněnému nabyvateli zakázal či znemožnil sběr plodů, náležela oprávněnému jen obligační žaloba o náhradu škody nebo *actio oli* (žaloba z podvodu).⁵¹

2000. 439 s. *Via iuris aurea*. ISBN 80-88715-80-6, s. 104-105

⁵⁰ viz tamtéž

⁵¹ REBRO, Karol a BLAHO, Peter. *Rímske právo*. 3., dopl. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2003. 497 s. ISBN 80-89047-53-X, s. 276

3 Originární římskoprávní nabývací způsoby v pozdějších právních úpravách

V druhé části této práce bude komparována úprava originárních nabývacích způsobů popsaných v části první s občanskými zákoníky, které platily v posledních století včetně nového občanského zákoníku, který je již platný, avšak účinnost je prozatím stanovena k 1.1.2014. Nabývací způsoby, tak jak byly chápány a využívány v právu římském budou srovnány s Obecným zákoníkem občanským (dále „OZO“) z roku 1811, „Středním občanským zákoníkem“ z roku 1950 (dále „SOZ“), platnou a účinnou právní úpravou danou občanským zákoníkem z roku 1964 (dále „OZ“) a v neposlední řadě právě s novým občanským zákoníkem (dále „NOZ“). Vzhledem k velice široké problematice nebudou všechny způsoby porovnány do nejmenších detailů a se všemi právními režimy, zároveň bude největší pozornost věnována současné a nově vzniklé úpravě občanského zákoníku.

3.1 Okupace

V římském právu byla okupace chápána jako originární způsob nabytí vlastnického práva k *res nullius* (věc ničí). Nejstarším způsobem byla okupace na základě zmocnění se válečné kořisti (*occupatio bellica*). Věci ničí byly *ferae bestiae* (volně žijící volná zvířata), *res derelictae* (opuštěná věc), *insula in maria nata* (nově vzniklý ostrov v moři), *res omnium communes* (věci všem společné), *res inventae in litore maris* (věci nalezené na mořském břehu), *res hostium* (věci napřátel) a *alveus derelictus* (opuštěné řečiště). Ohledně lovu zvířat platilo, že ulovit volně žijící zvíře lze kdekoliv, tedy jak na svém tak i na cizím pozemku (možno zabránit oplocením). Volně žijící zvíře, pakliže bylo chyceno a posléze uprchlo, mohlo se stát opět předmětem okupace, což bylo vyloučeno u zvířete domácího, které nebylo způsobilé být předmětem okupace.

3.1.1 Okupace dle OZO

Obecný zákoník občanský v hlavě třetí pojednával o nabývání vlastnictví přivlastněním, kdy v § 382 OZO byla okupace představována též jako zmocnění se *res nullius*. Vycházeno bylo z doktríny titulu a modu zavedené v nauce o pandektním právu, kdy dle § 381 OZO „U věcí ničích záleží právní důvod ve vrozené svobodě ujmout se jejich držení. Nabývacím způsobem je přivlastnění, kterým se někdo ničí věci zmocní s úmyslem pokládat ji za vlastní“.⁵²

V § 383 - 384 OZO je upraveno nabývání vlastnictví k chyceným zvířatům. Úprava této oblasti není tak obšírně popsána jako byla například v Digestech, avšak i tak rozlišuje dle předmětu okupace mezi zvěří volně žijící a chycenou, u chycené se navíc odlišovala zvířata, která byla předmětem práva honebního. Chycení zvířat, právo honitby a lovu, náhrada škody a další, byly stanoveny dle OZO v jiných politických zákonech. Zvířata volně žijící, jako například ptáci (vyjma těch patřících do zvěře) a mořské ryby mohli být chytány každým, výjimkou byly omezení stanovené v příslušných právních předpisech. U domácích rojů včel či zkrocených zvířat, které nejsou objektem volného chytání, má jejich vlastník právo pronásledování i na cizí pozemek, ovšem pokud způsobí pronásledováním škodu, je povinnen ji nahradit. Ač nebyl roj předmětem volného

⁵² OZO § 381

chytání, mohl si jej na veřejném pozemku vzít a podržet kdokoliv, na svém pozemku jeho majitel, pokud vlastník roj déle jak dva dny nepronásledoval; obdobně tomu bylo i u zkraceného zvířete, které se do čtyřiceti dvou dnů nenavrátilo původnímu majiteli.⁵³

Zvěř si bylo možné přivlastnit pouze na základě honebního práva. Problémem, který není dodnes vyřešen, byl neúplný výčet zvířat, která jsou zvěří. Právo lovit a ulovit zvěř měl výlučně vlastník honitby a to i přesto, že zvěř byla považována za *res nullius*. Ostatní mohli zvěř zabít jedině v situaci, kdy mohlo dojít k bezprostřednímu ohrožení jejich života nebo majetku.⁵⁴

3.1.2 Okupace dle OZ

„Dle § 132 odst. 1 OZ lze vlastnictví věci nabyt kupní, darovací nebo jinou smlouvou, děděním, rozhodnutím státního orgánu nebo na základě jiných skutečností stanovených zákonem“.⁵⁵ Platná právní úprava pojem okupace vůbec nezmiňuje, jedná se o nabytí na základě jiných skutečností stanovených zákonem. Současná úprava nezná *res nullius* (věc ničí), která byla právě v právu římském předmětem okupace. Z komentáře k občanskému zákoníku vyčteme, že „*okupace předpokládá projev vůle jedné osoby, kterým se tato osoba ujme držby věci, a to pravidelně takové věci, která nemá vlastníka*“.⁵⁶

Okupaci, nebo-li přivlastnění na základě zákonného zmocnění, upravují zvláštní zákony jako zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství, zákon č. 254/2001 Sb., o vodách, lesní zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů a horní zákon č. 44/1998 Sb.

Případem přivlastnění je bezesporu právo lovu zvěře. Zákon o myslivosti nedopadá na všechny volně žijící živočichy. V zákoně se mluví o zvěři, je v něm přesně vymezeno, co je to zvěř a jaká zvířata tam patří. Právem myslivosti se dle

⁵³ OZO § 384

⁵⁴ ROUČEK, František, ed. a SEDLÁČEK, Jaromír, ed. Komentář k Československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl. 2., §§ 285-530. Praha: ASPI Publishing, ©2002. 970 s. Komentáře velkých zákonů Československých; sv. 1. ISBN 80-85963-64-7, s. 370-371

⁵⁵ OZ

⁵⁶ Eliáš, K. a kol. Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek. Praha: Linde Praha, 2008, s. 576

zákona o myslivosti § 2h rozumí „*souhrn práv a povinností zvěř chránit, cílevědomě chovat, lovit, přivlastňovat si ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř, její vývojová stadia a shozy paroží, jakož i užívat k tomu v nezbytné míře honebních pozemků.*“ Právo myslivosti má vlastník honebního pozemku, držitel práva honitby nebo honebního společenství, uživatel honitby; základním předpokladem je povolení a lovecký lístek. V zákoně je uvedena zvěř, která se smí lovit, a která ne. Pokud někdo třeba přejede srnku, jejím majitelem se stává vlastník nejbližšího honebního pozemku. Pokud zvěř chytím a chci ji chovat (nutnost povolení dle zákona) nestanu se vlastníkem chované zvěře.

Ohledně přivlastnění si ryb je podobný režim jako u lovení zvěře. V zákoně o rybařství, který je prováděn vyhláškou č. 197/2004 Sb. je upraven lov ryb a jiných vodních živočichů. Ryba je *res nullius*, pokud je chycena v rybařském revíru a pakliže rybář splní podmínky dané zákonem, stane se jejím vlastníkem. Judikatura se přiklání k stejnému názoru. Citovat lze rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2004, sp.zn. 25 Cdo 540/2003, který vyslovil, že „*Podle této úpravy rybařské právo patří státu, který jeho výkon v rybařských revírech bezplatně svěřuje jiným subjektům. Zákon o rybařství ani jiný právní předpis přitom výslovně neřeší vlastnictví volně žijících ryb, upravuje pouze to, že oprávněný subjekt rybařského práva je do svého vlastnictví nabývá ulovením jakožto způsobem nabytí vlastnictví podle zvláštního zákona, tedy originárním způsobem založeným na oprávnění přivlastňovat si ryby v mezích zákona o rybařství. Z toho právní literatura dovozuje, že na rozdíl od ryb v rybnících není vlastnictví k rybám v tekoucích vodách možné a že neulovené ryby ve vodních tocích se pokládají za věc ničí.*“

Jiným typem přivlastnění je též odběr vody pro vlastní potřebu dle zákona o vodách. Dle § 6 tohoto zákona si může každý odebrat vodu pro vlastní potřebu z povrchové vody. Odebírat vodu je možné bez povolení nebo s ním. Povrchovými vodami jsou dle § 2, odst. 1 zákona o vodách vody, které se přirozeně vyskytují na zemském povrchu; mluvíme například o vodách v jezerech, v korytech řek a nádržích. Přivlastnění si vody, tedy její odběr, nesmí mít za následek ohrožení jakosti či zdravotní nezávadnosti vody a jiné zhoršení poměrů a prostředí v okolí vod uvedené v zákoně. Na obdobném principu je založeno i přivlastnění minerálních vod, které je možné z volně přístupných

zdrojů a je upraveno tzv. lázeňským zákonem.

Zvláštním zákonem je upraveno přivlastnění si lesních plodů a klesti nacházející se v lese. Lesním zákonem v §19 odst. 1 je každému umožněno vstupovat do lesa a pro vlastní potřebu sbírat lesní plody a suchou klest, která leží na zemi. Otázkou zůstává, co nebo spíše jaké množství je zákonodárcem míněno za vlastní potřebu. Dochází-li ke komerčnímu sběru, pak je s jistotou zákon porušován, avšak dané ustanovení je vzhledem ke své nekonkrétnosti v praxi nedostačující a sběratele téměř žádný trest nečeká. Stejný problém je i u klesti, kdy zákon klest nijak nedefinuje.

3.1.3 Okupace dle NOZ

Nový občanský zákoník navrácí do právního systému pojem *res nullius*, kdy si každý může přivlastnit věc nikomu nepatřící, vyjma případů, kdy má někdo jiný právo na přivlastnění věci, nebo pokud tomu brání zákon. NOZ zároveň uvádí, že *res nullius* je i movitá věc, kterou její vlastník opustil – projevil svou vůli dobrovolně ztratit držbu své věci. U opuštěné věci movité neplatí, že si jí může přivlastnit každý, neboť je v NOZ přímo stanoveno, že se stane vlastnictvím státu.

Větší pozornost bude věnována problematice přivlastňování zvířat dle NOZ. Nutností je, zmínit se o novém pojmání zvířat. Dle současné právní úpravy se živá zvířata považují za věc movitou, jsou zvláštním druhem, který je schopen cítit a k ochraně jim slouží zvláštní předpisy veřejného práva. Zvířata nejsou rozdělena do jednotlivých kategorií. NOZ posouvá zvířata hodnotově do samostatné, zvláštní kategorie a základem i pro jejich nabývání je především § 494 NOZ „*Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.*“ Toto ustanovení pojednává o živém zvířeti, na mrtvé se nahlíží jako na samostatný předmět právních vztahů. V důvodové zprávě k NOZ je doslova řečeno, že „*nová úprava se vymaňuje z dogmatu římského práva o „bučících nástrojích“ a z právního pojetí zvířat jako věcí v právním smyslu.*“⁵⁷ Zákonodárce se tímto zařazením snaží přiblížit

⁵⁷ http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymcestorage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakon_iku_2011_DZ.pdf § 487 NOZ

moderním právním řádům, v kterých jsou zvířata chápána jako zvláštní, samostatné kategorie. Nabývání vlastnického práva k zvířatům upravuje § 1046-1049 NOZ, kde je rozlišeno několik kategorií zvířat. Divoká zvířata můžeme označit za hlavní kategorii a chápeme tak všechna zvířata, která nebyla domestikovaná. Z § 1046, odst. 1 NOZ vyplývá, že divoká zvířata nejsou předmětem vlastnického práva, neboť je uvedeno, že do té doby, dokud žije divoké zvíře na svobodě, je bez pána, ovšem to nevylučuje možnost jeho přivlastnění. Další úprava je pak rozlišena na podkategorie zajatých a zkrocených zvířat. Pakliže zajaté zvíře unikne, stane se zvířetem bez pána za podmínky, že *„jeho vlastník je bez prodlení a soustavně nestíhá nebo nehledá ve snaze je znovu zaujmout (§ 1046, odst. 2 NOZ)“*. Otázkou zůstává, jak bude v budoucnu chápán význam slova hledání. Stíháním je pak myšleno stíhání faktické. Zkrocené zvíře definuje důvodová zpráva jako takové, *„kterým se zpravidla trvale nebrání ve volném pohybu, ale která si na svého pána natolik zvykla, že se u něho samovolně zdržují, anebo se k němu pravidelně vrací, zachovávajíce si návyk vracet se.“*⁵⁸ Pokud se stane zkrocené zvíře zvířetem bez pána (zkrocené zvíře unikne, vlastník ho nestíhá a zvíře se v rozumné době šesti týdnů samo nevrátí, i když mu v tom není bráněno) platí, že na soukromém pozemku si ho může přivlastnit vlastník pozemku a na veřejném kdokoli. Výjimku tvoří zkrocené zvíře, které je označeno způsobem, který je dostačující pro identifikaci jeho vlastníka.⁵⁹ Členění zvířat na zajatá a zkrocená ztrácí svůj význam s ohledem na zvířata v zoologických zahradách, kterým je věnováno samostatné ustanovení § 1049 NOZ. Pokud uteče zvíře ze zoologické zahrady, nikdo si jej nemůže přivlastnit, neboť není zvířetem bez pána; stejně je tomu tak i u ryb v rybníku, ty též nelze *de iure* pokládat za zvířata bez pána. Další kategorií jsou domácí zvířata. Rozdíl mezi divokým a domácím zvířetem vytyčuje důvodová zpráva následovně: *„Zvířata se pokládají za divoká, pokud náleží k nedomestikovanému druhu, tj. celý druh žije zcela nebo převážně ve volné přírodě, byť jeho jednotlivé kusy jsou člověkem chovány v zajetí. Domácí jsou naopak ta zvířata, jejichž druh žije s člověkem buď bezvýjimečně, anebo z převážné části.“*⁶⁰ Domácí zvíře je vlastnictvím jeho pána. Pokud se domácí zvíře zaběhne, použijí se ustanovení o ztracené věci, ale jen do

⁵⁸ viz tamtéž

⁵⁹ NOZ §1047

⁶⁰ http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinyusercontent/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakonu_2011_DZ.pdf

té míry, do jaké nejsou speciálně pro ně určena odlišná pravidla.⁶¹ Vlastnické právo pána k domácímu zvířeti může zaniknout i na základě derelikce (opuštění). § 1048 NOZ uvádí, že za opuštěné lze považovat domácí zvíře, u kterého je zřejmý úmysl vlastníka, zvířete se zbavit či jej vyhnat. Jakmile vlastník zvíře opustí, ztratí k němu vlastnické právo, stává se zvířetem bez pána (je zvláštní kategorií, neboť opuštění nemá za následek změnu z domácího zvířete na divoké) a zákonným způsobem si jej kdokoli může přivlastnit.

NOZ téměř po půl století opět konkrétně zavedl pojem *res nullius* a přinesl novou právní úpravu v pojmání zvířat, především pak v kontextu s vlastnickým právem. Není sporu o tom, že tento krok je proveden rozhodně správným směrem se zřetelnou snahou přiblížit se zahraničním právním řádům. Problém, který budou zákonodárci a soudci v budoucnu bezesporu v souvislosti s vlastnictvím zvířat řešit, je přesné určení okamžiku, kdy dojde k nabytí či ztrátě vlastnictví, stejný problém bude určitě i u rozlišení divokých zvířat zajatých a zkrocených, pakliže uniknou vlastníkovi.

⁶¹ viz tamtéž

3.2 Nález

O nálezu v této části budeme pojednávat jako o nálezu věci ztracené, opuštěné a skryté. Rozdíl mezi ztrátou a opuštěním věci spočívá v tom, že při ztrátě věci pozbývá její vlastník skutečnou možnost k výkonu vlastnického práva k věci, přesto je jejím vlastníkem. V případě ztráty věci se jedná o právní událost, neboť vlastník pozbyl svou věc bez svého vědomí; není zde přítomna vůle vlastníka pozbyt k ní vlastnické právo. Vůle vlastníka je projevena právě u věci opuštěné. Opuštění (*derelikce*) je jednostranný právní úkon. Vlastník věc opustí z důvodu, že již nechce být nadále vlastníkem věci. Vlastníkem věci se pak dle právního řádu může stát např. stát. Ohledně věci skryté je potřeba vycházet z dané právní úpravy, neboť se její definice rozcházejí.⁶²

3.2.1 Nález dle OZO

Dle § 386 OZO se movitá a nemovitá věc, která byla opuštěná, stala věcí ničí (*res nullius*), proto si ji mohl každý přivlastnit. Jak vyplývá z výše uvedené věty, **nabytí vlastnictví k opuštěné věci** bylo případem okupace. Aby byla věc opuštěná předmětem okupace, vyžadoval se *animus derelinquendi* (úmysl vzdát se vlastnictví), což vyplývalo z § 388 OZO, dle kterého pokud byla pochybnost o tom, že se vlastník chce vzdát svého vlastnického práva, nesměl nálezce považovat věc za opuštěnou a přivlastnit si jí. Nálezce měl povinnost věc vrátit předchozímu držiteli, pokud mu byl znám, či jej mohl dle věci a ostatních okolností poznat. Pakliže držitele neznal a věc měla hodnotu jeden zlatý (později 100 korun), musel do osmi dnů nález oznámit v každém obvyklém místě, u vrchnosti pak do tří dnů, jestliže byla hodnota víc jak dvanáct zlatých (§389 OZO). Po odevzdání věci nálezcem na jedno z uvedených míst, se nález vyhlásil. Vlastník se mohl o nalezenou věc přihlásit v přiměřené lhůtě, a když byla hodnota věci dvacet pět zlatých (více než 1 000 korun), byl nález oznámen veřejnou listinou. Nalezená věc mohla být po dobu určenou ponechána v opatrování nálezci, či vydražena a její hodnota soudně uložena nebo dána do úschovy třetí osobě (§ 390 OZO). Pokud se vlastník věci do roku přihlásil a prokázal jeho právo, věc či její hodnota v penězích mu byla vydána, avšak musel uhradit výlohy

⁶² KNAPPOVÁ, Marta a kol. Občanské právo hmotné. 1, díl 1.-2., Obecná část - Věcná část. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2005. 523 s. ISBN 80-7357-127-7, s. 306

spojené s jejím uložením a nálezně. Když se do roka vlastník nepřihlásí, získá nálezce užívací právo k věci, jakmile uplyne promlčecí doba, získá i právo vlastnické (§ 391- 392 OZO). Jestliže našlo věc několik osob najednou, nebo jí někdo dříve spatřil a jiný uchopil, měl každý z nich stejná práva a povinnosti (§ 394 OZO).

Věci skrytou byla dle OZO pouze věc movitá. Věci skryté byly ty, jejichž vlastník ukryl z důvodu, aby k nim znemožnil přístup ostatním osobám. Nalezl-li někdo věc, která byla zakopána, zazděna či jinak skryta, musel to oznámit, stejně jako v případě nálezu obecně. Věc mohla být ukryta jak v jiné movité věci, tak v nemovité (§ 395-397).

Nabytí pokladu bylo pojímáno jako zvláštní nabývací způsob i přesto, že je součástí hlavy třetí, o nabytí vlastnictví přivlastněním. Pokladem byly peníze či skvosty, které byly v nemovitých věcech ukryty tak dlouho, že již nebylo možné zjistit komu patří.⁶³ Nález se opět musel oznámit. Třetina pokladu připadla státu a po jedné třetině obdržel nálezce a vlastník pozemku, na němž byl poklad nalezen (§ 399 OZO). Když náhodou našel poklad člověk pracující na cizím pozemku, náleží mu jako nálezci třetina, pokud byl ovšem zaměstnán k hledání pokladu, obdrží pouze sjednanou mzdu (§ 401 OZO).

3.2.2 Nález dle SOZ

Střední občanský zákoník též upravoval problematiku věcí ztracených nebo skrytých. V § 119 písm. a) byly věci opuštěné ty, které nikomu nenáležely. Vlastnické právo k těmto věcem náleželo státu, vyjma případů, kdy šlo o věci nepatrné hodnoty, neboť ty si mohl přivlastnit každý. O věcech ztracených nebo skrytých pojednával § 119 písm. b). U věcí ztracených mělo po jejich nalezení dojít k navrácení vlastníku a to ihned po zaplacení nákladů, které nálezce vynaložil a nálezného. Pakliže nebylo možné vlastníka najít a věc měla vyšší než nepatrnou hodnotu, byl nálezce povinen nález ohlásit u místního národního výboru. Vlastník věci měl pak rok na přihlášení se o věc, kdy se mu buď vydala i s případnými užitky, nebo jako u OZO v peněžní částce ponížené o náklady a

⁶³ RANDA, Antonín a SPÁČIL, Jiří, ed. I. Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém; II. Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém. Praha: ASPI, 2008. [581] s. Klasická právníká díla. ISBN 978-80-7357-389-8, s. 111

nálezne. Nepřihlásil-li se nikdo, nález nikoliv nepatrné hodnoty získal stát, u méně hodnotných nálezů měl právo i samotný nálezce. Výše nálezného byla určena na 10% nálezů, avšak na základě rozhodnutí soudu mohlo být nálezne sníženo. Dle § 123 SOZ platila stejná ustanovení jako pro nález věcí ztracených i pro věci zakopané, zazděné či jinak skryté, o kterých nebylo známo, komu náleží, nebránil – li tomu zvláštní předpis.

3.2.3 Nález dle OZ

Občanským zákoníkem č. 40/1964 Sb. byla úprava nálezů, věcí skrytých a opuštěných zařazena do skutkové podstaty neoprávněného majetkové prospěchu obecně upravenou v § 452 OZ. V § 453 OZ odst. 1 bylo stanoveno, že neoprávněný majetkový prospěch má ten, kdo si ponechá **věc nalezenou**. Nelze-li nalezenou věc vrátit tomu, kdo ji ztratil, je nutno nález hlásit bez zbytečného odkladu místnímu národnímu výboru. U věci ztracené vzniká nálezci nárok na náhradu nutných výdajů, které byly spojené s nálezem věci a nálezne. Nálezce dle situace uplatní nárok buď vůči vlastníkovu věci, nebo proti státu. V § 101 OZ je stanovena i tříletá promlčecí doba, v které je možno nárok uplatnit. Obdobně jako v předchozích úpravách se věc vydá vlastníkovu, pakliže se o ní do roka (lhůta počíná běžet ode dne odevzdání nálezcem) přihlásí; když tak neučiní, zanikne jeho vlastnické právo k nalezené věci a vlastníkem se stane stát. O možnosti připadnutí věci nálezci se uvažovalo v rámci příprav nového občanského zákoníku, o němž bude pojednáváno níže. Princip spočívající v připadnutí věci státu spočívá v tom, že OZ není upraveno předkupní právo nálezce k nalezené věci. Avšak z výše uvedeného vyplývá, že stát se vlastníkem stává až uplynutím jednorozční lhůty od odevzdání věci, tudíž pokud nedojde k odevzdání věci, původní vlastník je vlastníkem nadále a to na časově neomezenou dobu. Nálezce není oprávněn si věc přivlastnit; není možná okupace. Pokud věc neodevzdá, může se vystavit nebezpečí trestního stíhání, nebo minimálně alespoň znikne na jeho straně bezdůvodné obohacení.

V § 453 odstavci 2 OZ byly upraveny věci opuštěné a skryté. Tyto věci připadly státu a každý je byl povinen státu vydat.

K opuštění věci (*derelikci*) bylo potřeba alespoň konkludentního právního

úkonu, kterým se vlastník věci vzdá svého vlastnického práva. Písemnou formu nemusel mít ani úkon spočívající ve vzdání vlastnického práva k nemovitosti, která se vyžadovala u převodu. Jistou nedomyšlenost lze spatřovat v ustanovení § 135 odst. 3 OZ, které přenáší přiměřené použití ustanovení týkající se věci ztracených i na opuštěné, čímž dochází k opomíjení původního vlastníka, neboť zde není připuštěna žádná možnost časového úseku, kdy by věc byla *res nullius*.

U **věci skrytých** se vycházelo z toho, že je vlastník neznámý a stejně jako nález připadly státu. Mohla nastat i situace, že se o věc přihlásil její vlastník, pakliže by bylo vlastnictví prokázáno, jednalo by se o nález dle § 135 odst. 1 OZ, tudíž by zde platila jednorozhodná prekluzivní lhůta pro přihlášení vlastníka o vydání věci, pokud byla odevzdána.

Dne 1.10.2005 nabyl účinnosti zákon č. 359/2005 Sb., kterým se změnil zákon č. 40/1964 Sb. a došlo i k nové úpravě této problematiky.

V účinné právní úpravě dle § 135 OZ, kdo najde **ztracenou věc**, je povinen ji vydat vlastníkov. Není-li vlastník znám, je nálezce povinen odevzdat ji obci, na jejímž území k nálezu došlo. Nepřihlásí-li se o ni vlastník do 6 měsíců od jejího odevzdání, připadá věc do vlastnictví této obce. Nálezce má právo na náhradu nutných výdajů a na nálezný, které tvoří deset procent ceny nález. Zvláštní právní předpis může jinak upravit oprávnění toho, kdo věc našel nebo ohlásil. Přihlásí-li se vlastník věci, která byla odevzdána obci, před uplynutím lhůty 6 měsíců od jejího odevzdání obci, je vlastník věci povinen nahradit obci náklady, které jí v souvislosti s opatrováním věci vznikly. Pakliže zvláštní předpis stanoví jinak, pak tato právní úprava neplatí.

V OZ není řešena otázka ztráty věci ani opuštění věci, úprava je zaměřena jen na jejich nález. Otázkou je, jak poznat, zda se jedná o věc ztracenou či opuštěnou, když jí naleznu a zároveň jsem nebyl svědkem této události. V případě nejasnosti se postupuje dle úpravy dopadající na věc ztracenou.⁶⁴

Ztracenou i **opuštěnou věcí** může být jen věc hmotná. Ztráta věci nemovité se nepřipouští, neboť z pojmu ztráty plyne, že ztratit lze z věci

⁶⁴ KNAPPOVÁ, Marta a kol. Občanské právo hmotné. 1, díl 1.-2., Obecná část - Věcná část. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2005. 523 s. ISBN 80-7357-127-7, s. 308

hmotných pouze věc movitou. Jinak je tomu u věci derelikované. Z platné právní úpravy lze vyvodit jen to, že opustit nelze nemovitost zapsanou v katastru nemovitostí. S přihlédnutím k okolnostem je sporné i opuštění nemovitosti, která by byla v katastru nemovitostí zapsána. Příkladem může být opuštění nemovitosti z důvodu emigrace, které se posléze zmocnil stát. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.7.2005, sp.zn 22 Cdo 1206/2005 vyplývá, že předpokladem derelikce není pouhé opuštění věci formou emigrace, ale je potřeba, aby vlastník nemovitosti vyjádřil minimálně konkludentně svou vůli, že opuštěním ztrácí k nemovitosti vlastnické právo.

Vyvstává tedy otázka, jestli je dneska možné nemovitost opustit. Základem je katastr nemovitostí (dále jen „KN“), kdy lze vymezit tři okruhy situací, kdy vypadají nemovitosti jako věci opuštěné. Za první v KN je nemovitost, ale není tam napsaný vlastník, žádný údaj o něm. Logicky se jedná o opuštěnou věc, ale KN by měl počítat s tím, že se osobu podaří dohledat. Za druhé v KN je uveden vlastník, ale problém je v tom, že vlastník je uveden jen jménem a příjmením a jsou absentovány veškeré další údaje. Za třetí v KN je osoba identifikována, ale je tam datum narození např. z roku 1802. Otázkou tedy zůstává, zda u těchto nemovitostí existuje vlastník. U těchto případů nelze říci, že to leží ladem, on to možná někdo užívá, ale není zapsán v KN.⁶⁵

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že opustit nemovitost dneska lze – musí být dán jasný úmysl opustit nemovitost, úmysl musí být jednoznačný, daný projev vůle musí být jednoznačný (nestačí, že přestanu pečovat o nemovitost). Není jasné, jestli to musí být písemný projev vůle; musím to dát vědět katastru? – není upraveno, ale lze dovést, že to písemný projev být nemusí (písemně je smlouva o převodu nemovitosti). KN se to oznamovat nemusí, tedy podle § 135 OZ je jasné, že tam se jedná o převod, avšak když věc nemovitou opustím, tak přeci nejde o převod.⁶⁶

K prvnímu okruhu, kdy není u nemovitostí, které jsou v KN, napsán

⁶⁵ RANDA, Antonín a KASANDA, Vojtěch, ed. Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém. Šesté vyd. Praha: Česká akademie pro vědy, slovesnost a umění, 1917. 340^s, s. 107

⁶⁶ zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky

vlastník se musí říci, že pokud nemáme vlastníka, tak tam nesmí být napsán desítky let a vlastníkem je obec (před rokem 2005 to byl stát, pak novela). Jak nabýt vlastnické právo k nemovitosti po roce 2005? Dospělo se k tomu, že to obec bude žalovat, když by nemovitost nechtěla, tak musí vydat oznámení na obecní desce, aby se vlastník přihlásil do 6 měsíců.

Problém je i u pozemků dle zákona č. 95/1999 Sb., týkající se převádění zemědělských a lesních pozemků za určitých podmínek a to, že stát je sice zapsán jako vlastník, ale nemá pro to listinné podklady, nebo v KN není zapsán žádný vlastník. V těchto případech má stát vyzvat KN, aby podklady zajistil, pokud se to ale nepodaří, je třeba informovat o zamýšleném převodu (na úřední desce obce) a zároveň by to mělo být ohlášeno v celostátně vydávaném deníku (je tu lhůta asi 3 měsíce od vydání). Když se někdo přihlásí, tak má rok na to, aby KN doložil listiny prokazující jeho vlastnické právo, aby ho zapsali jako vlastníka; nebo pokud nemá listinu, tak aby v roční lhůtě podal žalobu. Pakliže se nikdo nepřihlásí, má stát právo pozemek prodat. Když se následně přihlásí pravý vlastník, již není možné, aby mu byl pozemek navrácen, maximálně je mu uhrazena kupní cena pozemku.⁶⁷

U situace kdy, je v KN zapsán někdo se starším datem narození, se zahajuje dodatečné jednání o dědictví, kdy se momentální vlastník dohledává z matrik, od soudu a jiných veřejných zdrojů.

Renunciační prohlášení lze pokládat též za opuštění věci. Prohlášení představovalo vůli vlastníka odstěhovat se do ciziny se současným vzdáním se vlastnického práva k jeho věcem, např. nemovitosti. V prohlášení mohly být zahrnuty jak věci movité tak i nemovité. V případě vystěhování se, pak přešlo vlastnické právo na stát. V souvislosti s restitucemi byly v zákoně o mimosoudních rehabilitacích tyto situace restitučními důvody, neboť za fungování demokratické společnosti by vlastník žádná taková prohlášení činit nemusel.⁶⁸

⁶⁷ Zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby

⁶⁸ Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích

Za opuštěné věci jsou považovány cennosti a věci mající kulturně historickou hodnotu, které jsou objeveny provozovatelem pohřebiště při jeho rušení, jak vyplývá ze zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví. Ustanovení týkající se opuštěné věci nelze v žádném případě aplikovat v souvislosti s nakládáním s odpady, pro které je zvláštní právní úprava v zákoně č. 185/2001 Sb., o odpadech.

Pokud vlastník svou věc skryje, aniž by se chtěl vzdát svého vlastnického práva, jedná se o **věci skryté**. Vychází se z premisy, že vlastník chtěl svou věc ukrýt před nějakým nebezpečím a učinil tak s cílem ji ukrýt. Vzhledem k tomu, že dle § 135 odst. 4 OZ se na věci skryté přiměřeně použijí ustanovení o věci ztracené, lze dovozovat, že v praxi je v souvislosti s neprohlášeností vlastnického práva dána původnímu vlastníku možnost prohlásit o věci ztracené, že se jedná o věc skrytou a vyhnout se tím přechodu vlastnického práva na obec po uplynutí zákonné lhůty.

Speciálním případem je archeologický nález dle § 23 zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči anebo poklad. Hlavním rozdílem mezi pokladem a věcí skrytou je dlouhé časové období, po které je věc ukryta a z toho plynoucí nemožnost najít původního vlastníka, jenž je často i zcela neurčitelný. Aby šlo o poklad, musel vždy existovat vlastník, nejedná se proto např. o přírodní bohatství jako smaragdy či zlatá žíla. Archeologický nález je definován jako věc či soubor věcí, která je dokladem nebo pozůstatkem života člověka a jeho činnosti od počátku jeho vývoje do novověku a zachovala se zpravidla v podzemí. Movité arch. nálezy jsou vlastnictvím kraje, který je v územním obvodu arch. nálezu; pokud výzkum prováděla obec, případnou obci, pakliže stát, tak státu. Dle zákona má i nálezce arch. nálezu nárok na náhradu nutných nákladů a nálezné, které se odvíjí od povahy nálezu nebo se stanoví na základě odborného posudku.⁶⁹

3.2.4 Nález dle NOZ

O nálezu v NOZ pojednávají § 1051 – 1065. Celá koncepce nálezu v NOZ vychází z potřeby chránit původního vlastníka. Narozdíl od předchozích zákoníků se v NOZ vytrácí zcela pojem poklad. I nový NOZ rozlišuje mezi věcí ztracenou,

⁶⁹ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

opuštěnou a skrytou.

Věc opuštěná je věcí nikomu nepatřící, stává se z ní věc ničí, každý kdo věc najde, ji má ale považovat za věc ztracenou a nesmí si ji přivlastnit. Ovšem nelze vyloučit, že za opuštěnou věc lze považovat movitou věc, u které nevykonává vlastník vlastnické právo po dobu tří let, dále věci nepatrné hodnoty ponechané na veřejném místě a opuštění nemovitosti je také teoreticky možné, pokud nevykonává vlastník své vlastnické právo po dobu deseti let (neujme-li se držby někdo jiný v podstatě vydržením, tak se stává vlastníkem stát).⁷⁰

Ohledně **věcí ztracených** platí, že k nim vlastník pozbyl pouze držbu, ale stále je vlastníkem. Zákon tedy musí původnímu vlastníkovi umožnit, aby se ztracené věci mohl opět ujmout. Věc se vrací tomu, kdo ji ztratil a není – li to možné, nález se musí nahlásit obci, ve které došlo k nálezu a to ve lhůtě tří dnů od nálezu. Obec oznámí nález obvyklým způsobem a v případě, že se jedná o nález vysoké hodnoty, bude postupovat intenzivněji ve zjištění vlastníka. S nalezenou věcí se musí náležitě zacházet, tak aby nedošlo k jejímu zničení, ztrátě či znehodnocení; uschovat ji může obec, nálezce, či jiná vhodná osoba. Věc, jež nelze uschovat, lze prodat ve veřejné dražbě a po odečtení nákladů vzniklých s prodejem, uschovat výtěžek. Vlastník má jednoroční lhůtu k přihlášení se o věc. V této lhůtě mu je věc vydána, avšak jsou po něm požadovány případné náklady vzniklé s úschovou věci, jejím vyhlášením, nalezením a samozřejmě nálezného. Nálezci náleží 10 % z nálezu, ovšem je-li hodnota vázána pouze na osobu vlastníka, stanoví se výše nálezného podle slušného uvážení. Zajisté bude zajímavé sledovat, jaké cenové hranice slušného uvážení budou v budoucnu stanovovány. Jakmile dojde k zmeškání jednoroční lhůty, věc zůstane v detenci nálezci, který má povinnost věc vydat jakmile se o ní vlastník přihlásí, k čemuž mu zákon poskytuje tříletou lhůtu (od vyhlášení nálezu); po jejím uplynutí se vlastníkem věci stane nálezce, ledaže by nálezce odmítnul věc vlastnit či jen užívat – věc pak připadne obci.⁷¹

Nově je v NOZ upraven nález ztraceného zvířete, u něhož není pochybu, že mělo vlastníka. Nálezci, obci, či jiné osobě (pracovníci v útulku) jsou povinni

⁷⁰ NOZ

⁷¹http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinyusercontent/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakonu_2011_DZ.pdf

se starat o zvíře s péčí řádného hospodáře. Na nález zvířete se použijí přiměřeně i ustanovení o nálezů věci, ledaže není potřeba aplikovat jinou právní úpravu. Vzhledem k povaze zvířete jako živého tvora je nežádoucí, aby lhůta, po kterou se o zvíře smí vlastník přihlásit byla jednoroční, nemluvě o tří leté lhůtě. Zákonodárce tedy po vzoru švýcarské právní úpravy přistoupil k lhůtě dvouměsíční, kdy jejím uplynutím může nálezce nabýt vlastnické právo k zvířeti, pakliže nálezce zvíře chtít nebude, svěří ho obec pracovníkovi ve zvířecím útulku. Zvířecí útulek po uplynutí čtyř měsíců, kdy mu bylo svěřeno, může se zvířetem libovolně naložit. V zákoně není specifikováno, jak může být se zvířetem naloženo, avšak z ostatních právních předpisů vyplývá, že se zvířetem musí být náležitě zacházeno a to především tak, aby mu nevznikla nějaká újma.⁷²

Nálezci náleží náhrada a nálezné jen pokud nález ohlásí a bude postupovat v souladu se zákonem. Nálezce bude nucen nahradit i případnou škodu, která vznikla s nenahlášením nálezů či při jeho nalézání. Když najde jednu věc více osob – všichni jsou nálezci a jsou zavázáni společně a nerozdílně. Spolunálezcem je i ten, kdo věc uviděl a chtěl ji odnést, avšak učinil tak někdo jiný.

Za nález skryté věci se považují ty, které jsou zakopané, zarděné nebo jinak skryté. Obdobně se použijí ustanovení o nálezů věci ztracené. Nálezci náleží nálezné, ledaže vlastník věci věděl, kde se skrývá. Nález skryté věci se musí oznámit obci a vlastníkovi pozemku. Když skrytá věc nepřípadně dle zákona obci, kraji, nebo státu, rozdělí se dle hodnoty skrytá věc na polovinu mezi nálezce a vlastníka pozemku – nejedná se o spoluvlastnictví, neboť se má za to, že vlastníkem se stane majitel pozemku a odškodní nálezce, pakliže nedojde k dohodě mezi stranami o vypořádání nálezů.

Ve smyslu zákona nelze považovat za nálezce osobu, kterou si někdo najmul jen proto, aby věc nalezla. Tato osoba nemá právo na nálezné, vyjma odměny stanovené smluvně s najímatelem. Nově je v § 3008 NOZ upravena i záchrana cizí věci, jež je připojena k ustanovením o nálezů, neboť zachránce má nárok na obdobná plnění jako nálezce.⁷³

⁷² NOZ

⁷³ § 3008 NOZ - Osobě, která zachrání cizí věc od nevyhnutelné ztráty nebo zkázy, náleží přiměřená odměna, nanejvýš desetina ceny věci, a náhrada účelně vynaložených nákladů.

3.3 Vytvoření nové věci a zpracování

3.3.1 Vytvoření nové věci

V souvislosti s touto kapitolou je potřeba se zaměřit i na problematiku vytvoření nové věci, respektive nabývání vlastnického práva k nové věci. Vytvoří – li někdo ze své věci, svého materiálu novou věc jakou je např. stavba, vlastnické právo k ní nabude v první řadě zhotovitel (výjimkou je právě zpracování cizí věci). Pokud vytvářím věc pro sebe, není pochyb o tom, že jsem zhotovitelem. Komplikovanější jsou pak situace, kdy si na základě smlouvy najmu druhého, aby pro mne - objednatele věc zhotovil. Vychází tedy otázka, kdo v případě smlouvy o dílo nabývá vlastnické právo k zhotovené věci, zda objednatel či zhotovitel. Jsou dvě možná východiska. Dle jednoho názoru se vlastníkem nové věci stane zhotovitel a ten následně na základě smlouvy převede vlastnické právo na objednatele. Druhým názorem, ke kterému se lze přiklánět je, že zhotoviteli chybí vůle věc vlastnit, neboť je obecným pravidlem, že nenabývá ten, kdo tvoří pro jiného, a vlastníkem zhotovované věci je tedy od počátku objednatel. Tomu odpovídá i § 650 odst. 2 OZ⁷⁴, která právě nevychází z předpokladu, že vlastníkem je zhotovitel. Jinak je tomu v obchodněprávních vztazích, kdy se v § 542 ObchZ rozlišuje, kdy je vlastníkem zhotovitel a kdy objednatel; zároveň je dána možnost, aby se strany ve smlouvě o dílo o nabytí vlastnictví společně dohodli. Vhodným se toto ustanovení jeví především u staveb, které jsou stavěny na pozemku objednavatele. Stavba obecně je případem originárního nabytí vlastnictví zhotovením věci, leč nezáleží na tom, zda vzniká svépomocí nebo na objednávku.⁷⁵

Zhotovovaná stavba představuje dosud přetrvávající problém v souvislosti s posouzením nabývání vlastnického práva. Stavba, jakožto věc v právním slova

Vlastník věci se povinnosti k úhradě zbaví, nepožaduje-li zachráněnou věc nazpět.

⁷⁴ Po uplynutí šesti měsíců ode dne, kdy byla věc zhotovena, může zhotovitel s věcí volně nakládat. Pokud se mu nepodaří věc zpeněžit nebo jiným způsobem s ní účelně naložit, má zhotovitel právo, aby mu objednatel zaplatil cenu zhotovení díla. Objednatel má právo na vrácení ceny za použitý materiál, který dodal na zhotovení věci. V případě zhotovení stavby má zhotovitel vždy právo na zaplacení ceny za zhotovenou stavbu.

⁷⁵ ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1, s. 687; PETR, Bohuslav. Nabývání vlastnictví originárním způsobem. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011. xiv, 183 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-332-5, s.35

smyslu, vznikne v okamžiku, kdy je již jednoznačně a nezaměnitelným způsobem patrné alespoň dispoziční řešení prvního nadzemního podlaží; tj. okamžikem od něhož počínají ostatní stavební práce a směřují k dokončení takto druhově a individuálně určené věci (viz rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 2534/200⁷⁶). Není podstatné, zda bylo vydáno kolaudační rozhodnutí, neboť to je otázka administrativního vzniku, nikoli vzniku stavby v občanskoprávním smyslu. Do doby dokončení je stavba součástí pozemku a nelze ji samostatně převést. Výše uvedené platí obdobně též pro zánik stavby jako věci jak dovedl NS v rozsudku sp.zn. 20 Cdo 931/99⁷⁷. Z toho vyplývá, že přestavěním nebo zpracováním nelze nabýt vlastnického práva ke stavbě. Nabýt vlastnictví k přepracované stavbě lze, pakliže původní stavba zanikla (rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 761/2001⁷⁸).

U vlastnictví k nově vytvořené věci je rozhodující projevený úmysl stavebníka mít ji pro sebe, avšak není významné, komu bylo adresováno rozhodnutí o stavebním povolení (rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 1174/2011⁷⁹). Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 761/2001⁸⁰ stanovil, že vlastníkem stavby se stává stavebník bez ohledu na to, zda stavěl z vlastního nebo cizího materiálu. Rozsudek NS sp.zn. 29 Cdo 1532/99 poukazuje na to, že pokud jde o otázku nabytí vlastnického práva k zhotovené stavbě, tak ta bývá obvykle řešena při uzavírání smlouvy o dílo.

V případě plurality stavebníků je potřeba vycházet z obsahu dohody mezi nimi uzavřené (není vyžadována písemná forma), která zakládá spoluvlastnictví, nebo alespoň je z ní vyplývající zřejmý úmysl spoluvlastnictví založit. Rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 1174/2001 dovedl podílové spoluvlastnictví i u osob, které o vlastnictví k nové stavbě žádnou dohodu neuzavřely a z okolností věci není zřejmé, že vlastnictví ke stavbě mělo vzniknout jen u některých osob.

Při zhotovení stavby na zakázku je stavebník (objednatel) vždy vlastníkem stavby, leč není podstatné, zda je zhotovena z vlastního či cizího materiálu

⁷⁶ Sou R NS č. C 1008

⁷⁷ Sou R NS č. C 280

⁷⁸ Sou R NS č. C 1524

⁷⁹ Sou R NS č. C 1536

⁸⁰ rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČSR z 23. 8. 1973, sp. zn. 3 Cz 14/73, publikovaný ve sborníku Nejvyšší soud ČSSR, Nejvyšší soud ČSR a Nejvyšší soud SSR o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvím, Praha 1986, s. 518

(zhotovitele) (viz rozsudek NS sp. zn. 2 Cdon 1532/99⁸¹ a 2 Cdon 1312/96). Pokud více osob objedná zhotovení stavby na zakázku, všichni se stanou spoluvlastníky stavby, nesjednají – li si něco jiného (viz rozsudek NS sp. zn. 22 Cdo 349/2004⁸²).

⁸¹ Sou R NS č. C 319

⁸² Sou R NS č. C 2989

3.3.2 Zpracování

Zpracování (specifikace) je dle některých výkladů řazeno mezi přírůstek *sui genesis* (nejčastěji do kategorie přírůstku umělého), nebo mezi zvláštní způsob nabytí vlastnického práva. Pro účely této práce však bude specifikace pojímána jako samostatný institut, neboť lze konstatovat, že od přírůstku je to institut odlišný. U přírůstku, jak vyplývá ze samotného pojmu přírůstek, přirůstá něco navíc k hlavní věci, která je neměnná, kdežto u zpracování dojde k zániku zpracovávané věci (nebo více věcí) a vzniku nové z ní pocházející. Mezi zpracování nelze řadit případy oprav věci, protože i když může dojít k zániku materiálu, který má sloužit k opravě, hlavní věc, jenž má být opravena, nezaniká. Zpracování cizí věci je a vždy bylo tradičním nabývacím způsobem vlastnictví. V posledních padesáti letech se až na otázky týkající se staveb odborná literatura ani judikatura nijak důsledně problematikou zpracování nezabývaly.⁸³ Lze říci, že podřazení zpracování, smíšení a slití do kategorie přírůstku je dosti nešťastné, v tomto směru nepřinesla žádnou změnu ani nová budoucí úprava.

3.3.2.1 Zpracování dle OZO

OZO znalo nabytí vlastnictví vzděláním (specifikací) a spojením movitých věcí. Dle římského práva platilo, že zpracováním věci se vlastníkem nové věci stává zpracovatel, pokud nebylo možno obnovit původní stav a že věc vedlejší sdílí právní osud s věcí hlavní v případě spojení dvou a více movitých věcí.⁸⁴ OZO vycházelo z jiných zásad, které lze nalézt již v Code civil čl. 566, a to takových, že zpracováním věci nedojde samočinně k nabytí vlastnictví zpracovatelem; v OZO toto pojetí vychází z § 414 a § 724. Pakliže bylo možné věc navrátit v původní stav a zároveň nedošlo k znehodnocení zpracovaných věcí, uplatnila se naturální restituce a případná náhrada škody. Pokud by věc rozdělením byla znehodnocena, vzniklo podílové spoluvlastnictví; velikost jednotlivých podílů se stanovila na základě ceny práce nebo věci (§415, 833, 840 OZO). U podílového spoluvlastnictví se přihlíželo též k tomu, zda došlo k zpracování cizí věci zaviněně či nikoli. Tomu, kdo byl bez viny, byla dána

⁸³ ŠVESTKA, Jirí et al. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1, s. 714-715

⁸⁴ KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. Římské právo. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1, s. 181

možnost si zvolit, jestli si věc ponechá i s případnou náhradou za zhodnocení věci anebo zpracovanou věc přenechá za náhradu druhému. Zásada „*accessio cedit principali*“ se v OZO užíla v § 416, použije-li někdo cizí materiál pouze na opravení věci, případně materiál vlastníkovu věci hlavní stím, že pokud jednal nepoctivě, je povinen předchozímu vlastníkovu nahradit cenu materiálu. Stejně tak platila tato zásada i pokud šlo o spojení movitých věcí s nemovitostmi, především pro naplavení (§ 411 OZO), osetí či osázení (§420-422 OZO) a opravy (§416 OZO).

Samostatně byla řešena **stavba**, kde se již od doby římské uplatňovala zásada „*inaedificatio cedit solo*“. Důsledkem této zásady je pak situace, že ať už stavím na svém pozemku osobně či staví někdo jiný, zda stavím ze svého nebo z cizího materiálu, vždy budu vlastníkem, protože vlastníím pozemek. Když si byl vlastníík pozemku stavby vědom a stavitel byl v dobré víře, vlastníkem stavby i pozemku se stal stavitel a vlastníkovu pozemku náležela obecná cena pozemku (§ 418 OZO). Naopak ten kdo nebyl v dobré víře, mohl být vlastníkem pozemku žádán o náhradu škody či odstranění stavby.

3.3.2.2 Zpracování dle SOZ

Jediný SOZ upravoval problematiku zpracování jako samostatný způsob nabývání vlastnického práva. SOZ především upravoval zpracování cizí věci v dobré víře socialistickou právnickou osobou ve prospěch socialistického vlastnictví; pakliže šlo věc navrátit v předešlý stav, mělo se tak učinit (§ 125 SOZ). Nebylo-li dobře možné navrátit věc v předešlý stav, bránila – li tomu povaha výrobku nebo obecný zájem, vlastníkem výrobku se stal ten, jehož podíl oceněný v penězích byl největší. Pro určení ceny podílu se přihlíželo i k hodnotě, která byla vytvořena prací. Pokud byly podíly stejné nebo existovalo zvláštní ustanovení či zde byl obecný zájem na tom, aby se vlastníkem zpracované věci stal někdo jiný než ten, jehož podíl byl největší, rozhodl o vlastnictví k věci soud (§ 126 SOZ). V SOZ bylo upraveno i jednání mala fide, kdy soud mohl po předešlé úvaze a s přihlédnutím k obecnému zájmu rozhodnout jinak. Soud mohl přikázat, aby se vrátilo každému to, co bylo jeho, i přesto, že mohlo dojít k porušení výrobku. Soud mohl dát výrobek i do vlastnictví toho, jehož podíl byl menší (§ 127 SOZ). V souvislosti s přiřknutím vznikla povinnost vlastníka

poskytnout ostatním náhradu, leč nároky vyplývající z odpovědnosti za škodu tím nebyly dotčeny (§ 128 SOZ).

O nabývání vlastnictví ke stavbě a právu stavby bylo psáno v hlavě osmé OSZ. Již úvodní ustanovení § 155 zakotvuje zásadu *superficies non solo cedit*. Vlastníkem stavby mohla být jiná osoba než ta, která vlastnila pozemek. Vlastník stavby a pozemku měli navzájem oprávnění vykonávat vlastnické práva v míře přiměřené poměrům, nebylo-li stanoveno jinak. Pokud se vlastníci na výkonu svých práv nedohodli, měl soud pravomoc upravit jejich poměry (§ 156 SOZ). SOZ upravoval předkupní právo vlastníka stavby na stavební pozemek a předkupní právo vlastníka pozemku na stavbu (§ 157 SOZ). Kromě socialistické právnické osoby, která si mohla zřídit a mít vlastní stavbu na pozemku, jenž jí byl odevzdán do trvalého užívání, bylo možné v ostatních případech na cizím pozemku zřídit trvalou stavbu jedině na základě práva stavby; právo stavby vznikalo s přivolením okresního národního výboru ze zákona, úředním výrokem nebo smlouvou (§ 158-160 SOZ). Spory, které mohly případně vzniknout, nebyly řešeny v těchto ustanoveních a bylo je nutno řešit dle obecných ustanovení o náhradě škody a ochraně vlastnictví.

3.3.2.3 Zpracování dle OZ

Zpracování nebylo v původním znění OZ vůbec upraveno, až novela č. 509/1991 Sb., účinná od 1.1.1992 navrátila do OZ zpracování jako nabývací způsob vlastnictví. Právní úprava rozlišuje dvě skutkové podstaty, zpracování cizí věci v dobré víře a zpracování cizí věci *mala fide*, přičemž není rozlišováno mezi tím, vznikne-li zpracováním věc movitá nebo nemovitá. OZ řeší následky zpracování cizí věci na věc novou, přičemž zpracovatel je v dobré víře. Posuzování dobré víry je objektivní, zkoumají se tedy okolnosti, za kterých došlo ke zpracování. Současná právní úprava vychází u zpracování movitých věcí z obdobných principů jako OZO. Z rozsudku Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 761/2001 lze dovodit, že zpracování je možné pouze u věcí movitých. U stavby jako nemovitosti nelze přepracováním stavby nabýt vlastnictví k přepracované stavbě, pokud původní stavba nepřestala existovat jako věc v právním slova smyslu a nevznikla stavba nová (rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 761/2001). Ustanovení § 135b se dotýká jen případů, kdy někdo zpracuje cizí věc,

aniž by měl předchozí souhlas (dohodu) jejího vlastníka. Cizí věc je taková, jejímž vlastníkem je někdo jiný než zpracovatel, kterým může být i oprávněný držitel. Pokud ten, komu byla zpracována jeho věc, nedokáže jeho vlastnictví, nýbrž jen oprávněnou držbu, bude s ním nakládáno stejně jako s vlastníkem, pakliže zpracovatel neprokáže své vlastnictví k zpracované věci. Lze říci, že pokud dojde k vynesení rozhodnutí mezi stranami sporu, kterými jsou oprávněný držitel a zpracovatel, nebude zřejmě závazné pro skutečného vlastníka věci, který se daného řízení neúčastnil.⁸⁵

Zpracováním se rozumí tvůrčí lidská práce. Důsledkem zpracování je vznik nové věci. Roli hraje to, zda věc změnila svou hospodářskou funkci či ji sice podržela, ovšem jen díky podstatným změnám, jako když necháme roztavit zlatý náramek a poté jej znovu zhotovíme. Dříve se zastával názor, že nová věc musí mít vyšší hodnotu než věc původní, jinak nejde o zpracování. Pokud rozřežu knihovnu na palivo, nejedná se o zvýšení hodnoty a tedy ani o zpracování, neboť vlastníkem paliva je stále vlastník knihovny. Došlo by ke způsobení škody, za kterou by zpracovatel mohl případně nést odpovědnost. Pokud věc pouze opravím či upravím, nejedná se o zpracování za předpokladu, že podstata i forma věci zůstane zachována; většinou se bude jednat o akcesi.⁸⁶

Zpracovat cizí věc v novou může vlastník zpracovávané věci, nebo třetí osoba. U zpracování věci v dobré víře je třeba odlišit, zda se dobrá víra opírá o dohodu s vlastníkem zpracovávaných věcí; pak rozhoduje dohoda. U množství vlastníků zpracovávaných věcí s jejich souhlasem platí vyvratitelná domněnka, že se stanou spoluvlastníky nově vytvořené věci. Ustanovení § 135b odst. 1 uvádí, že zpracováním cizí věci vzniká k nově vzniklé věci vlastnické právo tomu, jehož podíl je větší. Výše podílu se neodvíjí pouze od odpovídající hodnoty použité věci, ale též i vynaložené práce vyjádřené v penězích. Například pokud profesionální malíř použije cizí barvu na svůj obraz, vlastníkem obrazu se stane autor uměleckého díla, nikoli majitel barev. Vzhledem k tomu, že není možné, aby došlo ke vzniku bezdůvodného obohacení např. právě onoho autora uměleckého

⁸⁵ ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1, s. 715

⁸⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Praha: Linde, 2008. 2 sv. Zákony - komentáře. ISBN 978-80-7201-687-7.

díla na úkor majitele barev, je v tomtéž ustanovení zákona stanoveno, že má být uhrazena majiteli barev jejich cena. Otázkou zůstává, jak bude řešena situace, kdy je zpracovávaná věc zatížena věcným právem ve prospěch třetí osoby. Zánikem původní věci zaniká i věcné právo na ní váznoucí. Tomu, kdo se stane vlastníkem zpracované věci a komu patřila věc zaniklá zpracováním věcné právo na věci nezanikne, nýbrž přechází na zpracovanou věc. Když jsou podíly všech stejné, má přednost dohoda stran, pakliže se nedohodnou, rozhoduje o vlastnictví soud. Neřešena je však otázka vlastnictví k nově vzniklé věci v časovém rozmezí od vytvoření věci a podáním návrhu k soudu, avšak analogicky s § 853 OZ lze konstatovat, že věc bude ve spoluvlastnictví.⁸⁷

Jedná-li zpracovatel ve zlé víře, je vlastníkově zpracovávané věci poskytnuta vyšší míra ochrany. Stejně jako dobrá víra, i zlá je posuzována s ohledem na okolnosti, za nichž došlo ke zpracování věci. Vlastník musí prokázat, že jeho věc byla použita zpracovatelem, i když věděl, že mu nepatří, pak má samozřejmě právo na její vydání a uvedení do předešlého stavu. Vydání a uvedení do předešlého stavu naznačuje jistou kumulaci. Vlastník může chtít věc vydat a současně ji navrátit do původního stavu. Tato kumulace je účelná především pro celkové logické pojetí vydání věci, neboť zpracováním věci došlo k zániku vlastnického práva (původní věc zanikla), tudíž pokud by nedošlo k uvedení do původního stavu, tak by se vlastník nemohl dle § 126 odst. 1 domáhat jejího vydání. Odst. 2 § 135 OZ právě z výše uvedeného důvodu ani neřeší otázku vzniku vlastnického práva. Jestliže nelze obnovit původní stav, nelze věc vydat, neboť původní vlastník již nedisponuje vlastnickým právem k ní. Velký komentář připouští možnost, aby se dotčený vlastník domohl svého vlastnictví, a to na základě konstituované právní skutečnosti, s kterou zákon spojuje vznik vlastnického práva (§ 132). Nedojde – li mezi stranami k uzavření dohody, respektive smlouvy, může se vlastník zaniklé věci obrátit na soud, kde se může domáhat nařízení restituace původního stavu a vydání jeho věci, nebo určení, že je vlastníkem nově zpracované věci. Když dotčený vlastník uplatní u soudu právo, aby mu byla věc vydána, soud vyhoví jen tehdy, když je možné navrácení do předešlého stavu. Toto majetkové právo podléhá dle ust. § 100 odst. 2 OZ

⁸⁷ HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav a POKORNÝ, Milan. Občan a vlastnictví v českém právním řádu. Praha: Linde, 2002. 335 s. ISBN 80-7201-348-3, s. 124-125

promlčení. Nemožnost navrácení v předešlý stav nezakládají ztížené podmínky ani vysoké náklady (§ 575 OZ). Podstatná je ze zákona i účelnost navrácení do předešlého stavu, což vzhledem k dosti odlišnému pohledu jednotlivce i různých právních řádů na pojem a rozsah účelnosti vnáší do vlastnických vztahů notnou dávku právní nejistoty. Vzhledem k tomu, že dotčený vlastník ztratil své vlastnické právo k věci jejím zpracováním osobou, která k tomu neměla oprávnění a byla si toho vědoma, je třeba při posuzování účelnosti respektovat čl. 11 LZPS. Neúčelnost se bude projevovat pouze v situacích, kdy navrácení v předešlý stav bude možné jen s vynaložením zjevně nepřiměřené námahy nebo výrazně neúměrných nákladů, anebo pokud by obnovením došlo k podstatnému poškození oddělované části. Nárok dotčeného vlastníka na obnovení však nesmí mít jen zřejmou šikanozní povahu. Nelze-li věc navrátit v předešlý stav, přistupuje dohoda stran, zda si věc ponechá zpracovatel nebo ten či věc byla použita, případně zřídili se k věci spoluvlastnictví; dohoda bude včetně vzájemných náhrad.⁸⁸ Nedohodnou-li se, rozhodne na návrh soud. Aktivně legitimován k podání návrhu je jak zpracovatel, tak i vlastník zpracovávané věci. U zpracovatele je nesmyslné, aby se domáhal určení, že zpracovaná věc mu náleží, neboť již samotným zpracováním se stal jejím vlastníkem. Soud má tedy pouze konstitutivně rozhodnout o vlastnictví.⁸⁹ Jedná se spíše o příkázání (v SOZ přiřknutí) věci do vlastnictví tomu, kdo byl zpracováním poškozen. Stejně tak soud rozhodne i o náhradě, která patří druhé straně, čímž není dotčeno právo vlastníka na náhradu škody dle § 135 odst.2 OZ.

Zpracování se někdy děje i formou **spojení (*conjunctio*)** dvou individuálně určených věcí – věci hlavní a vedlejší. Vzhledem k ust. čl 11 LZPS a § 1 odst.1 OZ je předpokádaným řešením zvratného spojení, že má být vše uvedeno v předešlý stav, kdy každý vlastník si ponechá to, co jeho jest. To je možné pouze u zvratného spojení např. spojení prstenu a drahokamu. SOZ toto řešení upravoval, kdežto současná právní úprava tento postup vylučuje (opačně k odst. 2 § 135 OZ), čímž se dostává do kolize s principy ústavního pořádku.⁹⁰ Velký

⁸⁸ ELIÁŠ, Karel a kol. Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Praha: Linde, 2008. 2 sv. Zákony - komentáře. ISBN 978-80-7201-687-7.

⁸⁹ HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav a POKORNÝ, Milan. Občan a vlastnictví v českém právním řádu. Praha: Linde, 2002. 335 s. ISBN 80-7201-348-3, s. 558

⁹⁰ ELIÁŠ, Karel a kol. Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s

komentář rozlišuje splynutí organické a mechanické. Organickým splynutím vznikne jedna jediná neoddělitelná věc a vedlejší věc zanikne. Mechanickým splynutím vznikne věc složená, je tedy možné rozdělení na původní věci, kdy i v tomto případě zaniká vlastnictví k vedlejší věci, ale zánik věci není nezvratný. Splynutí mala fide u organického splynutí zakládá nárok na náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení; u mechanického splynutí lze předpokládat i užití vindikační žaloby dle § 126 odst. 1 OZ.⁹¹

Stavba na cizím pozemku je upravena v § 135 a následujícím OZ a v rámci soudní praxe je toto téma často upraveno judikaturou. Stavba není v občanském právu definována, avšak v rámci judikatury je za stavbu v občanskoprávním slova smyslu takový výsledek stavební činnosti, při níž vzniká věc. Významnou je otázka, zda jde o stavbu nepovolenou (bez administrativního povolení – černá stavba) nebo stavbu neoprávněnou ve smyslu stavby na cizím pozemku. Dle rozsudku NS ČR sp.zn. 22 Cdo 268/2003 je neoprávněnou stavbou i taková stavba, která jen z části stojí na cizím pozemku. Dle § 135c OZ zřídil někdo stavbu na cizím pozemku, ač na to nemá právo, může soud na návrh vlastníka rozhodnout, že stavby je třeba odstranit na náklady toho, kdo stavbu zřídil. Pakliže by odstranění stavby nebylo účelné, soud ji přikáže za náhradu do vlastnictví vlastníkovu pozemku, pokud s tím vlastníku pozemku souhlasí. Soud může zřídit za náhradu též věcné břemeno, které umožní nezbytný výkon vlastnického práva ke stavbě. Oprávněnost a neoprávněnost stavby je posuzována podle úpravy platné v době vzniku stavby. Jestliže vznikla stavba v minulém režimu na cizím pozemku, není neoprávněnou stavbou, ale vlastníku pozemku má právo na náhradu škody, leč pokud byl postup socialistické organizace při zřízení stavby na cizím pozemku od počátku neoprávněný, je dle § 135c OZ potřeba provést vypořádání.⁹² Rozsudek NS ČR ze dne 21.11.2000, sp.zn. 22 Cdo 1627/99 konstatoval, že se souhlasem vlastníka pozemku, na kterém stojí neoprávněná stavba, lze přikázat pozemek do vlastnictví stavebníka i proti jeho vůli.

komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Praha: Linde, 2008. 2 sv. Zákony - komentáře. ISBN 978-80-7201-687-7.

⁹¹ ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1, s. 715-716

⁹² Rozsudek NS ČR ze dne 25.2.1999, sp.zn. 2 Odon 1031/97, publikované v Právních rozhledech, 1999, č. 5, s. 268; R 23/2006

Žaloba na vypořádání neoprávněné stavby se nepromlčuje (R 23/2003). Soud při řízení není vázán návrhem účastníků (§ 153 odst. 2 OSŘ, R 42/2001). Nejčastějším případem, o kterém rozhoduje soud je zřízení věcného břemene cesty přes pozemek k neoprávněným stavbám. Rozsudek NS ČR ze dne 21.10.2009, sp.zn. 22 Cdo 4450/2007 připouští i možnost zřízení práva cesty dle § 151o odst. 3 OZ i k stavbě stojící na cizím pozemku. Celkově je úprava staveb na cizím pozemku spíše problematikou minulosti; v dnešní době tyto spory již téměř nevznikají.⁹³

3.3.2.4 Zpracování dle NOZ

NOZ lze předně vytknout opětovné řazení zpracování pod umělý přírůstek, což zřejmě vychází z nesprávné úvahy o tomto institutu, jak již bylo vysvětleno výše. Ustanovení NOZ víceméně rozpracovávají a doplňují ustanovení o zpracování předchozích zákoníků a zavádí některé nové dílčí prvky, jako je institut spoluvlastnictví či stanovení subjektivní lhůty pro uplatnění řešení vypořádání vlastnictví mezi stranami.

Dle NOZ vzniká nová věc zpracováním movitých věcí několika vlastníků tak, že zpracované věci není možné uvést do předešlého stavu buď vůbec, anebo jen se značným nákladem nebo značnou ztrátou, takže náleží jako vlastníkovi tomu, kdo materiálem nebo prací nejvíce přispěje hodnotě výsledku (§ 1074 odst. 1 NOZ). Stejně jako předchozí úpravy i NOZ upravuje povinnost vlastníka nové věci zaplatit tomu, komu se zmenšil jeho majetek, hodnotu zpracované věci; případně odměnu za práci, pakliže se podílel na vytvoření nové věci prací (§ 1074 odst. 2 NOZ). NOZ rozlišuje zpracování v dobré a zlé víře. U zpracování v dobré víře, bude nová věc patřit tomu, kdo se o její vznik nejvíce zasloužil, leč není podstatné, zda jeho přičinění spočívá v jeho práci anebo v poskytnutí nejdražšího materiálu. Vlastník nové věci musí nahradit ostatním materiál nebo prací, kterou vynaložili při zpracování nové věci. V případě zpracování ve zlé víře je ponecháno na vůli vlastníka, jehož věc byla použita bez dobré víry, aby si zvolil, jestli si přivlastní celou věc se současnou náhradou ostatním, nebo bude požadovat náhradu za ušlý majetek. K volbě řešení z důvodu nastolení jistoty pro

⁹³ PETR, Bohuslav. Nabývání vlastnictví originárním způsobem. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011. xiv, 183 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-332-5, str. 43

zúčastněné osoby, je stanovena lhůta jednoho měsíce, která počíná běžet dnem, kdy se vlastník o zpracování dověděl. Jedná se o subjektivní lhůtu, která je nejspíše propadná, protože pokud nebude využita, bude postupováno dle obecné úpravy o ochraně vlastnického práva. V § 1076 NOZ je zaveden institut spoluvlastnictví zpracovaných věcí, které vznikne, když nelze určit jediného vlastníka nové věci. Výše podílu jednotlivých spoluvlastníků se odvíjí od hodnoty zpracovaných věcí, pakliže není možné výši podílu určit, je stejná. Odměna za práci je tomu kdo věc zpracoval, zaplacená spoluvlastníky společně a nerozdílně (§ 1076 NOZ).

Dále je řešena otázka použití cizí věci na opravu jiné věci, která vychází z tradičního pojetí. Při opravě připadne cizí věc vlastníkově opravené věci, který nahradí vlastníkově zpracované věci její hodnotu.

U **spojení věcí** různých vlastníků je konstruováno retenční právo, u těch, kteří se podílejí na zpracování nové věci a mají ji u sebe, ač nejsou jejími vlastníky. Osoba, která má věc u sebe ji musí vydat, avšak povinnost vydat ji vzniká, až po zaplacení odměny za zpracování věci nebo jiné náhrady.

V NOZ je upravena stavba a přestavek. NOZ navrácí zásadu *superficies solo cedit*, avšak lze se dohodnout i jinak. V souvislosti se stavbou na pozemku může nastat dvojí situace v důsledku neoprávněných činů. Když vlastník pozemku zřídí na vlastním pozemku stavbu, která je z cizího materiálu, stane se stavba součástí jeho pozemku, ale musí nahradit materiál, který použil jejímu vlastníkově. Když někdo zřídí neoprávněně stavbu na cizím pozemku, získá ji vlastník pozemku, který se vypořádá s tím, kdo stavbu postavil. „*Vzhledem k závažnosti zásahu do vlastnického práva vlastníka pozemku se tomuto vlastníku ponechává na vůli, zda se bude domáhat odstranění neoprávněné stavby na náklady stavebníka. Speciální případ neoprávněné stavby je přestavek, kdy jen nepatrná část stavby zřízené na vlastním pozemku přesahuje na pozemek cizí. Za této situace by nemělo význam řešit věc spoluvlastnictvím vlastníků obou pozemků k stavbě nebo povinností stavbu přestavět (úkolem soukromého práva není iniciovat vznik konfliktních situací mezi osobami), ale řešení se hledá v reorganizaci vlastnických vztahů k dotčenému pozemku. Zvláštní význam v těchto souvislostech má, jednal-li ten, kdo neoprávněně zasáhl do cizího vlastnického*

práva, v dobré víře čili nic. Z toho důvodu navržená ustanovení rozlišují příslušné skutkové podstaty. Osoba, která v dobré víře nebyla, se navrhuje postihnout výrazněji než toho, kdo jednal dobromyslně.“⁹⁴

NOZ se navrácí ke kazuistickému pojetí právních norem, i když by si v rámci tohoto institutu bylo možné vystačit jen s pouhou obecnou úpravou o ochraně vlastnictví a náhradě škody. Pokud se ohledneme na soudní praxi, tak problematika zpracování není nijak častou.⁹⁵ Z judikatury lze jmenovat rozsudek NS sp.zn. 22 Cdo 1105/2003: Nelze uložit povinnost vydat věc, která se zabudováním do věci jiné stala její součástí. Celkově se judikatura v rámci své rozhodovací činnosti spíše zabývá problematikou nabytí vlastnictví ke stavbě a právem stavby.

⁹⁴http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymcestorage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoni_ku_2011_DZ.pdf, s. 855-856

⁹⁵ PETR, Bohuslav. Nabývání vlastnictví originálním způsobem. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011. xiv, 183 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-332-5, s. 45

3.4 Smísení a slítí (splynutí)

O smísení a slítí platí většinou obdobná ustanovení jako pro zpracování, proto tato kapitola nebude nijak obsáhlou a spíše poukáže jen na to nejpodstatnější, případně na odlišnou úpravu. Smísení a slítí bude nastíněno pouze v úpravě účinného OZ a platného NOZ, neboť úprava OZO splyvá s úpravou zpracování a spojení. SOZ poté v ustanovení § 129 uvádí, že ustanovení o nabytí výrobků k cizí věci platí obdobně, jestliže se věci různých vlastníků smísí nebo jinak sloučí; stejně tak i užije-li se cizího materiálu jen na opravu věci.

3.4.1 Smísení a slítí dle OZ

O smísení (*conmixtio*) mluvíme, když se spojí dvě věci pevného skupenství a o slítí (*confusio*) při spojení tekutých látek včetně kovů, které jsou v tekutém skupenství. Smísení a splynutí bývá někdy stejně jako zpracování řazeno mezi přírůstek, tentokrát ovšem tzv. smíšený. Na místě je ovšem řazení mezi samostatný nabývací způsob vlastnictví. Protože může dojít ke smísení a slítí i bez lidské vůle, např. na základě náhody, nemůže se jednat ani o specifikaci, u které je vůle vyžadována. Když obarvíme látku cizí barvou, jedná se o akcesi, neboť látka je zde věc hlavní. Slijeme – li dohromady dvě různé barvy, jde o smísení, jelikož ani jedna z barev není z hlediska jakosti věcí hlavní. Na rozdíl od SOZ není v OZ smísení výslovně upraveno. Pojem smísení lze prakticky najít jen v § 34 odst. 3 zákona o cenných papírech, kdy na základě hromadné úschovy cenných papírů dochází ke společnému uložení (zde právě myšleno smísení) zastupitelných cenných papírů různých vlastníků. Schovatel je oprávněn vydat stejný, avšak ne, totožný cenný papír.⁹⁶

Pakliže jde oddělit smísené nebo slité věci (např. smísí-li někdo čočku s cizí rýží), na vlastnictví k věcem se nic nezmění. Když nebude možné oddělení ať už např. z důvodu fyzické nemožnosti či hospodářské neúčelnosti, vznikne věc nová za předpokladu, že žádnou ze smíšených věcí nelze označit jako věc hlavní, protože pak by se jednalo o přírůstek, a že se zvýšila její hodnota. Nová věc nevznikne, pokud se hodnota zvýší jen na základě kvantitativního zhodnocení.

⁹⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Praha: Linde, 2008. 2 sv. Zákony - komentáře. ISBN 978-80-7201-687-7.

Jakmile se hodnota ceny zmenší, mluvíme o poškození původní cenější věci (např. když vezmeme cizí padesátiletou whisky a slijeme ji se svou domácí pálenkou, čímž dojde k znehodnocení whisky). V případě, že vznikne smísením jednodlitá hmota a nelze tedy věc navrátit do původního stavu, je zřejmé, že není možná reivindikace. Smísíme-li svou věc s cizí v dobré víře, vlastníkem bude ten, čí podíl na nové věci je větší. Stejně jako u zpracování je třeba nahradit druhému vlastníku cenu toho, o co se zmenšil jeho majetek. V případě stejných podílů rozhodne na návrh kteréhokoliv z nich soud, ledaže by se mezi sebou dohodli. Soud také rozhoduje o vlastnictví k nové věci včetně náhrad za situace, že dojde k smísení či slití ve zlé víře; opět za předpokladu, že nedošlo k dohodě. Spoluvlastnictví k smíšené věci vznikne na základě souhlasného projevu vůle jednotlivých vlastníků.⁹⁷

Zvláštní výklad si zaslouží smísení peněz. Smísí-li někdo cizí peníze s vlastními, vlastníkem cizích peněz se stane ten, kdo je smísil se svými. Ten kdo o peníze přišel, má vůči druhému pohledávku. Ne vždy se toto uplatní, neboť na základě čísel či jiných označení bankovek může dojít k individualizaci peněz, obdobně to platí třeba i smísení různých měn, či u smísení kovových a papírových bankovek.⁹⁸ „*Jde-li však o peníze, tedy o věc určenou druhově, plyne z povahy věci, že smísením nabyt nepoctivý výherce k nim vlastnictví. Také z hlediska trestního práva jsou všechny peníze v jeho peněžence pro podvedeného spoluhračce „cizí věci“.*“⁹⁹ Dle rozhodnutí NS sp. zn. 2 Cdon 510/97: Zlaté mince (tj. kusy zlata o určité ryzosti, hmotnosti, průměru a síle, určeného vzhledu líce a rubu, jež jsou či byly platidlem měnových soustav států), jejichž vydání je v zkoumaném případě požadováno, jsou věcmi zaměnitelnými s jinými téhož druhu, a protože ještě předtím, než se dostaly do držby žalované (v tomto případě právního předchůdce), byly smíšeny s dalšími věcmi téhož druhu, staly se nerozeznatelnými, tudíž nelze objektivně určit znaky rozeznávající je od setjného druhu. Není možné se proto s úspěchem domáhat ani jejich vydání dle

⁹⁷ ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1, s. 716

⁹⁸ ELIÁŠ, Karel a kol. Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Praha: Linde, 2008. 2 sv. Zákony - komentáře. ISBN 978-80-7201-687-7.

⁹⁹ R 13/1976

restitučního zákona, tj. obnovy vlastnického práva k nim.¹⁰⁰

3.4.2 Smíšení a slítí dle NOZ

NOZ upravuje smíšení v § 1078 – 1082, což je nejkompexnější dosavadní úprava. Při smíšení movitých věcí několika vlastníků, když není možné obnovení do původního stavu, ale věc lze i tak rozdělit bez porušení podstaty, je ponecháno na vůli každého, zda si svou část oddělí, nebo bude chtít náhradu toho, o co se zmenšil jeho majetek. Je nutné říci, že právě pojednáváme o věcech individuálně určených. Jestli-že není ten, kdo věci smísil v dobré víře, je vlastník oprávněn mu svůj podíl přenechat za plnohodnotnou náhradu.¹⁰¹ Je otázkou zda zákonodárce v této souvislosti myslel poměr kvantitativní či kvalitativní hodnoty vzniklé věci, kdy lze spíše odvodit, že se jedná o poměr kvalitativní, např, pokud se slije ve stejném množství zlato se stříbrem, je logické, že zlato má vyšší hodnotu, a proto by větší poměrná část měla patřit původnímu majiteli zlata a menší majiteli stříbra.

NOZ staví na značné kazuistice, kdy rozděluje v rámci smíšení věci na individuálně a druhově určené, což je v praxi téměř nevyužité, už vzhledem k malé četnosti takových sporů. Smíšení movitých věcí druhově určených je upraveno samostatně. Týká se to především věcí v úschovách; na vlastníky smíšených věcí přechází vlastnictví poměrné části smíšených věcí. (§ 1079 NOZ).

Zajímavou novinkou v této problematice je ustanovení § 1080, kdy při smíšení cizích věcí ve zlé víře se zavádí odpovědnost jednatelů ve zlé víře i za ušlý zisk; skutečnou škodu hradí jen v rozsahu, v jakém vlastníci nedosáhli její náhrady ve výše uvedených možnostech. Zde je víceméně kladen důraz na ochranu toho, komu byla zpracována, smíšena či slita jeho věc ve zlé víře.¹⁰² Pozoruhodným názorem¹⁰³ je i to, že by měla být stanovena zvláštní sankce vyjadřující nemajetkovou újmu v penězích, když někdo smísí věc mající pro původního vlastníka zvláštní hodnotu.

¹⁰⁰ PR, 2000, č. 7 – NS sp. zn. 2 Cdon 510/97

¹⁰¹ NOZ § 1078

¹⁰² Spáčil. J. Současné problémy vlastnického práva. Právní rozhledy, 2006, č. 2, s. 68

¹⁰³ PETR, Bohuslav. Nabytí vlastnictví originálním způsobem. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011. xiv, 183 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-332-5, s. 44

3.5 Přírůstek

Lze obecně charakterizovat, že přírůstkem je vše, co přiroste, tj. přibude k vlastněné věci. Přírůstek může spočívat v užitku či plodu původní věci, nebo jako připojení samostatné věci k hlavní. Je možné dovodit, že k nabytí vlastnického práva přírůstkem dochází fakticky, neboť když mi na stromě narostou jablka, nebo se mé ovci narodí mládě, tak aby bylo jablko a mládě mé, není potřeba žádného právního úkonu. Přírůstky lze dělit do různých kategorií. Rozlišujeme přírůstky přirozené (plody, mládě), umělé (zpracování a smísení) a smíšené (osetí pozemku cizím osivem). Přírůstky lze též dělit jako ty, u nichž je možné oddělení od původní věci (užitky a plody) a ty, které by oddělením byly znehodnoceny (naroste les). Dalším dělením je přírůstek faktický (přirozený nebo umělý) a právní (výnosy peněz, cenných papírů). Přírůstek je tedy obecným pojmem, který v sobě zahrnuje dílčí subkategorie, kterými jsou užitky a plody. Plodem jsou typicky mláďata nebo sklizené ovoce a užitek věci získané ze zvířat jako vlna a vejce. Plody rozlišujeme na civilní (*fructus civiles*) a přirozené (*fructus naturales*). Přírůstky lze v neposlední řadě dělit i na přírůstky živých věcí a věcí neživých. Za speciální typ přírůstku lze považovat i zpracování, smísení, oblast staveb a přestavků, leč v rámci této práce je tomuto typu věnována samostatná kapitola.¹⁰⁴ V rámci přírůstku bude pojednáno i o nabytí plodů, které s přírůstkem neodmyslitelně souvisí.

3.5.1 Přírůstek dle OZO

Dle § 404 OZO se přírůstkem nazývalo vše, co z věci pošlo nebo nově k ní přibylo, aniž to bylo vlastníkovu od někoho jiného odevzdáno a dělil se na přirozený, umělý a smíšený.

Přirozený přírůstek vznikl plodinami, narozením mláďat, vznikem ostrovů, opuštěným řečištěm, naplaveninou a nánosem. Spojení movitých a nemovitých věcí, konkrétně při stavění, naplavení, osetí, osázení a opravení, bylo ovládáno římskou zásadou *accessio cedit principali* (vedlejší věc ustupuje věci hlavní). *Fructus naturales* připadli vlastníkovu pozemku, na kterém se urodily a

¹⁰⁴ PETR, Bohuslav. Nabytí vlastnictví originálním způsobem. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011. xiv, 183 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-332-5, s. 31

užitky pocházející od zvířete vlastníkovu zvířete. V § 406 bylo též stanoveno, že oplodní – li cizí zvíře to mé, pak není vlastník zvířete, které oplodnilo druhé, povinen zaplatit odměnu, ledaže tak bylo ujednáno. Ohledně vzniklého ostrova uprostřed vody, platila stejná ustanovení jako v římském právu, tedy mohou si jej přivlastnit vlastníci pozemku ležící na břehu řeku podél ostrova a to dvěma stejnými díly. Pakliže ostrov vznikl v jedné polovině vody, mohl jej nárokovat vlastník bližšího břehu. Ostrovy vzniklé ve splavných řekách vždy připadly státu. Na vlastnické právo neměl vliv ostrov vzniklý vyschnutím toku nebo rozdělením se na více proudů nebo zaplavením pozemků, vlastnictví zůstalo nedotčeno. Opustila – li voda své řečiště, měli držitelé pozemků, kde voda vytvořila nový tok právo, aby se jim poskytla náhrada buď to z ceny opuštěného řečiště, nebo jeho část. Na vlastnictví opuštěného řečiště se uplatnila obdobně ustanovení o nově vzniklém ostrově. Naplavenina náležela vlastníkovu břehu, kde se naplavila. Jednalo – li se o značný kus země, který byla návalem řeky připojen k cizímu břehu, pozbyl k němu původní držitel vlastnické právo pouze tehdy, když ho do roka nevykonal. Držitelé pozemků si mohli zpevnit své břehy, aby je řeka neodtrhla, leč v případě těch, které by měnili řádný tok řeky či mohli být na újmu plavbě, rybářství a dalším jiným cizím právům, byla stanovena povinnost získání úředního povolení.¹⁰⁵

Při stavbě platila zásada *inedificatio cedit solo*; vlastník pozemku se tedy stal vlastníkem stavby na něm postavené, ať už jí postavil vlastník pozemku, nebo někdo jiný. Skutkově se odlišovalo, zda si byl vlastník pozemku vědom probíhající stavby na jeho pozemku a nezakázal mu to, stavitel tedy stavěl v dobré víře a případů, kdy stavitel stavěl *mala fide*. O umělém přírůstku vzniklým zpracováním, smíšením a stavbou bylo podrobněji pojednáváno v předcházející kapitole. V OZO je upraven i typ přírůstku vzniklý opravou. Dle § 416 „užije-li se cizí hmoty jen na opravení věci, případně cizí hmota vlastníkovu věci hlavní a tento je povinen podle toho, jednal-li poctivě nebo nepoctivě, předešlému vlastníkovu z užití hmoty zapraviti její cenu“.

Smíšeným přírůstkem bylo dle § 420-422 osázení nebo osetí pole cizím osivem nebo cizími rostlinami. Přírůstek náležel vlastníkovu pozemku a nebylo

¹⁰⁵ OZO § 405-413

podstatné, zda bylo možno oddělení či nikoli. U stromů se vlastnictví určovalo dle pozice kmene, stál – li na hranici více vlastníků, byl společný. Zároveň mohl každý vlastník pozemku vytrhat kořeny cizího stromu ze své půdy a uřezat a užití větve, které zasahovali do jeho vzdušného prostoru.

3.5.2 Přírůstek dle SOZ

SOZ pojednává o přírůstku jen velice stručně, kdy si vystačí s jediným paragrafem, kde ho pouze definuje. V ust. § 124 SOZ j přírůstkem to, co se na pozemku urodí, přibude tomu, či je pozemek; mláďata a jiné užitky pocházející od zvířete přibudou tomu, či je zvíře.

3.5.3 Přírůstek dle OZ

V původním občanském zákoníku (POZ) bylo ustanoveno, že vlastník má právo užívat věc pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti; má právo na užitky a přírůstky věci, jakož i právo přenést ji na jiného. Přírůstek byl též upraven v § 458 POZ, v kterém bylo stanoveno, že s neoprávněně získaným majetkovým prospěchem musí být vydány i užitky z něho, pokud ten, kdo prospěch získal, nebyl v dobré víře a obdobná úprava byla stanovena i § 485 odst. 2 POZ, který upravoval vydání užitků nabytých neoprávněným dědicem.

Platná a účinná právní úprava v § 135a OZ říká, že vlastníku věci náležejí i přírůstky věci, i když byly odděleny od věci hlavní. § 135a OZ rozvádí ust. § 123 OZ, tedy právo vlastníka věc ve svém vlastnictví držet, užívat, požívat její plody a užitky a nakládat s ním. Celkově se v současné právní úpravě přírůstek objevuje v různých podobách napříč celým zákoníkem. Dle § 131 OZ je neoprávněný držitel povinen vždy vydat věc vlastníkovu spolu s jejími plody a užitky a nahradit škodu, která neoprávněnou držbou vznikla. V rámci zástavního práva se zas předmětem zástavy stávají i přírůstky a neoddělitelné plody zástavy, avšak přisvojovat si přírůstky zástavy, její plody a užitky může zástavní věřitel jen se souhlasem zástavce. Přírůstky jsou řešeny i v rámci institutu bezdůvodného obohacení, kdy je povinností každého, kdo se bezdůvodně obohatil, vydat nejen předmět obohacení, ale též i užitky z něho jak je uvedeno § 458 odst. 2 OZ. Zároveň je ovšem chráněna dobrá víra obohaceného, takže pokud se někdo

bezdůvodně obohatí, aniž by o tom věděl, není povinen užítky vydat, což se netýká předmětu bezdůvodného obohacení, ten musí být vydán vždy vlastníkovi. Naposledy je třeba odkázat na ust. § 485 odst. 2 OZ nepravý dědic má právo, aby mu oprávněný dědic nahradil náklady, které na majetek z dědictví vynaložil; rovněž mu náleží užítky z dědictví. Jestliže však věděl nebo mohl vědět, že oprávněným dědicem je někdo jiný, je povinen oprávněnému dědici kromě dědictví vydat i jeho užítky. Z výše uvedeného vyplývá značná neterminologická jednotnost, kdy dochází k subsumpci přírůstku, užitku a plodu pod obsahově stejný pojem, kdy se jen ztěží lze představit zrovna přírůstek v širším slova smyslu; u pojmu užitek a plod jistou zaměnitelnost připustit lze, neboť mají shodný právní režim.¹⁰⁶

Další úpravu přírůstku poskytuje i judikatura. Dle R 27/2003 „správce konkursní podstaty úpadce je i v průběhu sporu o vyloučení věci ze soupisu majetku konkursní podstaty oprávněn věc držet, užívat a používat její plody a užítky (například ji pronajímat a inkasovat užítky) a to bez zřetele k tomu, zda je úpadce vlastníkem věci“. Z judikátu NS sp. zn. 22 Cdo 2125/2000 vyplývá, že pokud dojde k zániku domu jako samostatné nemovité věci a zůstane po něm zeď, pak je zeď věci za podmínky, že má samostatný hospodářský význam; zeď pak zůstane ve vlastnictví vlastníka domu. Pokud zeď může sloužit pouze přiléhajícímu domu na sousedním pozemku, vlastník tohoto domu ji může nabýt přírůstkem. Pakliže zeď hospodářský význam nemá, stane se součástí pozemku. Judikát NS sp.zn. 22 Cdo 509/2003: Těžba dřeva je podle názoru NS užíváním a požíváním plodů ze společného pozemku ve smyslu § 123 ObčZ a současně hospodařením se společnou věcí podle § 139 odst. 2 ObčZ.

Jak už bylo řečeno výše, přírůstkem věci je vše co se stalo součástí věci nebo k ní přirostlo, ale zároveň i to co bylo odděleno, aniž by došlo k znehodnocení její podstaty a vytvořilo samostatnou věc. Ovšem ne vše co bylo od věci odděleno za uvedených podmínek lze považovat za přírůstek. Podstatným kritériem je zde pojem „obvyklé hospodaření“. Pakliže došlo k oddělení věci mimo obvyklé hospodaření, nelze věc považovat za přírůstek (uřezání části stolu, uražení části bisty), protože se v tomto případě jedná o dělení věci a vlastníkem se

¹⁰⁶ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1, s. 712

v důsledku rozdělení věci stává vlastník věci původní.¹⁰⁷ Obecně je přírůstkem vše co se spojí s věcí patřící vlastníkovu jako její část, či součást. Přírůstkem je tedy to, co přibude jako například naplavenina u nemovitosti, nebo to, když se spojí dvě původně samostatné věci a jejich spojením s věcí hlavní se stanou součástí této věci.¹⁰⁸ O přírůstku lze tedy hovořit i u zpracování, smísení, sloučení a spojení.

Asi nejtýpictějším představitelem přírůstku je nabytí vlastnictví k užitkům získaných od hospodářských zvířat, kterými jsou například vlna a vejce. Užitkem není maso nebo jiné živočišné produkty získané porázkou zvířete, neboť se jedná o nabytí vlastnictví dělením, při kterém nedochází ke změně právního vztahu. Přírůstky jsou mimo jiné též narozená mláďata, oddělené plody stromů a též vytěžené horniny.¹⁰⁹ Lze říci, že výše uvedené příklady jsou typickým reprezentantem plodů přirozených. Contra skupinou jsou plody umělé, kterým je například spojení kola s vozidlem a plody právní jako jsou úroky z pohledávky nebo vkladů. U právních plodů je zastáván názor, že nejde o nabývání vlastnictví, ale o pouhý obligační nárok. Vzhledem k tomu, že přírůstek je kategorií obecnou, tak je hranice mezi obligací a vlastnictvím poměrně nejasná, neboť v situaci vyplacení peněz v hotovosti se věřitel stává vlastníkem peněz, ale naopak u nabývání peněz splněním dluhu se v tomto kontextu jako o nabývání vlastnictví neuvažuje.¹¹⁰

Není překvapením, že za přírůstek bývá považováno i vetkání nití do cizí látky, svaření dvou věcí, popsání či pomalování desky, osázení cizího pozemku, naplavení, strže a některé případy staveb jako je zahájená stavba. Touto problematikou se velice pečlivě zabývalo římské právo, které se v rámci právní úpravy zaměřovalo především na řemeslnou malovýrobu, která již dnes nemá

¹⁰⁷ ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1, s.712

¹⁰⁸ PETR, Bohuslav. Nabývání vlastnictví originálním způsobem. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011. xiv, 183 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-332-5, s. 33; ELIÁŠ, Karel a kol. Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Praha: Linde, 2008. 2 sv. Zákony - komentáře. ISBN 978-80-7201-687-7, s. 604

¹⁰⁹ ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1, s. 712

¹¹⁰ viz tamtéž s. 713

takový význam.¹¹¹ Tato problematika, jak již bylo řečeno, byla podrobně rozebrána v předchozí kapitole, neboť je zastáván názor, že se jedná o samostatný případ nabytí vlastnického práva.

Bylo řečeno, že přírůstkem stromu je plod od něj oddělený. Dle Komentáře J.Fialy a M. Kindla však tento příklad není správný, neboť strom, který je zasazen na pozemku je bezpochyby jeho součástí, tudíž plod takového stromu je přírůstkem součásti věci, ale § 135 OZ hovoří o přírůstcích věci. Znění, že přírůstkem je i součást věci by bylo zbytečné, neboť součást věci vždy sdílí právní osud s věcí hlavní. Dle Komentáře bychom v tomto případě mohli hovořit pouze o přírůstku pozemku, v němž je strom nesoucí plody zasazen.¹¹²

Nedošlo – li k oddělení přírůstku, je stále součástí věci a patří vlastníku hlavní věci. Nelze brát absolutně ust. § 135a, že vlastníku věci náleží i oddělené přírůstky věci, protože mu náleží jen za určitých podmínek. Pakliže má oprávněný držitel věc v držbě, nabývá jen ty přírůstky věci, které byly od věci odděleny; plody a užitky. Oprávněný držitel stejně jako vlastník získá vlastnické právo k plodům a užitkům věci originárně a separací (např. sklizením ovoce či jeho v důsledku jeho odpadnutím ze stromu na jakýkoliv pozemek, ostříháním ovce). Nájemce však nabývá věci odvozeně na základě nájemní smlouvy, a ač to přímo nevyplývá, nejspíše až okamžikem, kdy užitky a plody uchopí. Nájemce je tedy oprávněn užitky brát, čemuž nasvědčuje formulace uvedená v § 663 OZ (nájemní smlouvou pronajímatel přenechává za úplatu nájemci věc, aby ji dočasně užíval nebo z ní bral i užitky). Vzhledem k tomu, že i nájemce má právo mít oddělenou, ale neuchopenou věc u sebe, je mu poskytnuta stejná ochrana, jako kdyby jí již vlastnil.¹¹³

3.5.4 Přírůstek dle NOZ

NOZ vychází z klasického dělení přírůstku na přirozené, umělé a smíšené. Přirozený přírůstek je pak konkrétně řešen u přírůstku nemovité věci, naplavenin a strží a přírůstku k věci movité. U přírůstku nemovité věci je v § 1066

¹¹¹ viz tamtéž

¹¹² Fiala, J., Kindl, M. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 429

¹¹³ ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1, str. 713

NOZ řečeno, že plody, které vydává pozemek sám od sebe, aniž je obděláván, náleží vlastníkovu pozemku. Toto ustanovení se pak obdobně uplatní i u přirozených plodů jiných nemovitých věcí. Samostatně je ovšem řešena problematika vlastnictví stromů. Vlastníkem stromu je vlastník pozemku, z kterého vyrůstá kmen. Strom může vlastnit i více vlastníků, pakliže kmen vyrůstá na hranici dvou či více pozemků různých vlastníků.

Ustanovení o naplaveninách a stržích jsou řešeny klasickým způsobem. Postupně naplavená zemina náleží vlastníkovu pobřežního pozemku, kde se usadila; obdobně je vlastnické právo řešeno i u přírůstků vzniklých působením přírodních sil. Jednalo – li by se o velký kus pozemku, který je odplaven, stane se součástí pobřežního pozemku, jestliže původní vlastník své právo na odplavený kus pozemku do jednoho roku neuplatní své vlastnické právo vůči němu. Vznikne – li působením vodního toku oddělitelná část pozemku, jedná se o ostrov, který bude patřit vlastníkovu původního pozemku. V jiných případech bude vlastnické právo náležet vlastníkovu vodního koryta. Pokud dojde ke vzniku nového koryta nově vzniklým ostrovem či strží, vlastníkem bude též vlastník původního koryta. V NOZ není řešena změna koryta vodního toku a s ním související změny ve vlastnických poměrech k nemovitým věcem, neboť toto je upraveno § 45 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a souvisejících předpisech; „(1) *Opustí-li vodní tok vlivem přírodních sil při povodni své přirozené koryto a vznikne-li tím koryto nové, mohou vlastníci pozemků, správce vodního toku, jakož i oprávnění k nakládání s vodami, kteří jsou dotčeni novým stavem, žádat jednotlivě nebo společně vodoprávní úřad o povolení vrátit vodní tok na svůj náklad do původního koryta. Stát může žadatelům, kteří obdrží povolení, na obnovu koryta vodního toku po povodni přispět (§ 102).* (2) *Neobnoví-li se původní stav, stát vykoupí pozemek původního nebo nového koryta vodního toku, jestliže mu tento pozemek vlastník dotčeného pozemku nabídne. Toto neplatí pro dotčené pozemky ve vlastnictví obcí.* (3) *Neobnoví-li se původní stav z důvodu, že vodoprávní úřad obnovu ve veřejném zájmu nepovolí, platí pro vlastníky dotčených pozemků možnost odškodnění podle odstavce 2 a ostatním oprávněným k nakládání s vodami, dotčeným tímto rozhodnutím, náleží přiměřená náhrada.* (4) *Právo na obnovu a odškodnění zaniká po třech letech od roku, v němž došlo ke změně.*“

Naposledy je řešen přírůstek movitých věcí, který patří jejímu vlastníku. Plody pocházející od zvířete se stanou vlastnictvím vlastníka zvířete. Pokud dojde k oplodnění zvířete lze požadovat odměnu, jen byla – li ujednána. Umělý (zpracování, smísení, stavba a přestavek) a smíšený přírůstek je řešen v předchozí kapitole. NOZ se v jistém směru navrácí k úpravě obsažené již v obecném zákoníku občanském.

Závěrem lze říci, že právní problematika přírůstku je značně komplikovaná a to nejen pouhou koncepcí, ale též nabytím vlastnického práva k případným plodům. Ohledně vlastnictví plodů a užitků věci je pak významná otázka rozlišování plodů na oddělitelné a neoddělitelné. Neoddělitelné plody byly součástí věci původní, tudíž de facto nedocházelo k nabytí vlastnictví, ale pouze k rozšíření původního předmětu vlastnictví; vlastníkem plodů či užitků byl tedy vždy vlastník původní věci. O nabývání vlastnictví lze tedy hovořit až po oddělení plodů, což vedlo k vzniku samostatných věcí. Zásadně sice platilo, že i oddělené plody vlastnický náleží vlastníku věci původní, avšak nevylučovalo to, aby byl jejich vlastníkem někdo jiný. Nabytí vlastnictví takovýmto subjektem ovšem muselo být založeno na základě právního důvodu, kterýžto byl zakotven buď v právním předpisu (např. poctivý držitel - § 330 OZO) nebo v podobě obligacního oprávnění (nájemce na základě smlouvy).¹¹⁴ Vzhledem k tomu, že § 135a OZ v sobě zahrnuje i přírůstek neoddělitelný od věci hlavní, lze dovodit, že toto ustanovení dopadá pouze na vlastníka, což se značným způsobem, většinou spíše negativním, projevuje u nabytí vlastnického práva k stavbě.¹¹⁵ Celkově je koncepce nabytí přírůstků věci, tj. plodů a užitků obdobná jako v právu justiniánském. Oprávněný držitel i vlastník nabývají vlastnické právo k plodům a užitkům věci originárně a na základě oddělení věci od věci plodonosné. Usufruktář a pachtýř pak nabývají vlastnictví percepcí (sklizeň).

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 509/2003, ze dne 29.7.2003

¹¹⁵ PETR, Bohuslav. Nabývání vlastnictví originárním způsobem. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011. xiv, 183 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-332-5, s. 34

4 Závěr

Originární nabývací způsoby vlastnictví, tak jak vyplynulo z přechozích stránek, které byly věnovány římskoprávním originárním nabývacím způsobům v podobě, v jaké se uplatňovaly za císaře Justiniána, a jejich novějším úpravám a srovnání s občanskými zákoníky 20. a 21. století, přetrvaly až do dnes; ač ne vždy v podobě, která je žádoucí a občas i velmi nešťastná. Kapitoly této práce byly věnovány okupaci, nálezů pokladu, zpracování, přírůstku, smíšení, splynutí a nabytí plodů. Institut vydržení byl vynechán vzhledem k jeho rozsahu a především proto, že je to institut spíše na pomezí originárního a derivativního nabývacího způsobu. Dále nebylo věnováno mnoho pozornosti stavbě a právu stavby, neboť je opět rozsahově vhodný spíše na samostatnou práci o něm pojednávající. Výše zmíněné instituty římského práva byly komparovány s jejich úpravou obsaženou v Obecném zákoníku občanském, „Středním zákoníku občanském“, současném obecném zákoníku a v „Novém zákoníku občanském“.

V posuzování jednotlivých úprav je třeba vycházet i z historického, technického, politického a kulturního vývoje společnosti. Není možné říci, že úprava nabývacích způsobů, tak jak byla koncipována v římském právu, je dokonalou a je potřeba, aby se aplikovala i v současnosti. Ovšem můžeme si dovolit říci, že tato římskoprávní úprava, byla poplatná své době, a i když by si někdo mohl myslet, že se jedná o téměř jen kazuistickou úpravu (s čímž je možné se částečně ztotožnit), lze jen říci, že v tehdejší době byla naprosto dostačující, adekvátní, vhodnou a nesporně i logicky konstruovanou pro římskou společnost. V římském právu jsou ustanovení, která již nemají v dnešním světě uplatnění, např. ustanovení o nabývání vlastnictví skrze otroky, avšak moderní zákoník by se měl snažit oprostit od těchto archaických a dnes již nevyužitelných institutů, pojmů a teorií a zaměřit se na věci upotřebitelné a především, což je asi největší chybou, je správně pojmově a obsahově včlenit do své struktury, protože již samotná, mnoho staletí aplikovaná právní úprava položená na římskoprávních základech, svědčí o její dokonalosti.

OZO vycházel z tradičního pojetí okupace. Úprava této oblasti není tak obšírně popsána jako byla například v Digestech, ale stále je rozlišováno dle předmětu okupace mezi zvěří volně žijící a chycenou, dále dělena na zvířata, která

byla předmětem práva honebního. V OZO jsou u okupace dány lhůty proto, aby si zvíře, které uprchlo, mohl někdo přivlastnit, např. u roje včel bylo možné přivlastnění, když ho vlastník déle jak dva dny nepronásledoval; představme si situaci, jak někdo dva dny běhá po lese a nahání svůj roj, nemluvě o tom, když si roj někdo přivlastní, aniž by věděl, že teprve včera uniknul majiteli a ten teď zoufale běhá v padesát kilometrů vzdáleném lese; absurdita je zřejmá. V případě nálezu pokladu připadla třetina státu a po jedné třetině obdržel nálezce a vlastník pozemku, na němž byl poklad nalezen. V OZO se movitá a nemovitá věc, která byla opuštěná, stala věcí ničí a byla předmětem okupace. Dle římského práva platilo, že zpracováním věci se vlastníkem nové věci stává zpracovatel, pokud nebylo možno obnovit původní stav a že věc vedlejší sdílí právní osud s věcí hlavní v případě spojení dvou a více movitých věcí. Ohledně zpracování lze říci, že OZO vycházelo ze zásady, že zpracováním věci nedojde samočinně k nabytí vlastnictví zpracovatelem, což je zásada odlišná od té uplatňované v římském právu. U stavby se zas naopak zachovala zásada *inaedificatio cedit solo*. Obdobná ustanovení jako v právu justiniánském se objevila i u úpravy přírůstku.

SOZ přinesl zcela nové pojetí vlastnictví, které bylo ovlivněno tehdejší politickou situací. Za základní bylo považováno socialistické vlastnictví. Nabytí vlastnického práva se dělilo na zvláštní způsoby nabývání socialistického vlastnictví (typicky znárodnění) a na obecné způsoby nabývání. Jediný SOZ upravoval problematiku zpracování jako samostatný způsob nabývání vlastnického práva, především zpracování cizí věci v dobré víře socialistickou právnickou osobou ve prospěch socialistického vlastnictví. SOZ zakotvil i zásadu *superficies non solo cedit*. Stavbu tedy mohl vlastnit i člověk odlišný od vlastníka pozemku. U přírůstku si SOZ vystačí s jediným ustanovením, ovšem nelze to posuzovat záporně, neboť problematika přírůstku není tak častou. Celkově je koncepce SOZ v rámci této oblasti zdařilá, a to i přes značné politické ovlivnění.

Okupace, ač *expressis verbis* neuvedena v současné úpravě občanského zákoníku jako originární nabývací způsob, má i tak své opodstatnění a objevuje se ve zvláštních zákonech, jako jsou lesní zákon či zákon o myslivosti. Důsledkem neuvedení okupace v zákoně je především neexistence „věci ničí“, která je důležitým předpokladem pro prvotní nabytí věci jejím nabyvatelem. Současný zákoník též neupravuje akcesi, smíšení a slití, kdy akcesi lze dle zákona podřadit

pod úpravu řešící přírůsteky věci, smíšení a slítí zas pod zpracování. Z kapitol věnujících se těmto nabývacím způsobům jasně vyplývá, že toto podřazování je velmi nešťastné a bohužel v tomto směru si nevedl obstojně žádný z komparovaných moderních zákoníků tak, aby úprava v nich obsažená odpovídala pravé povaze a především obsahu zmíněných nabývacích způsobů. Nález pokladu jako nabývací způsob české občanské právo nezná. „Poklad“, kdy v moderním pojetí lze spíše hovořit o nálezu a archeologickém nálezu, je řešen v rámci věcí skrytých a není možné, jako tomu bylo v římském právu, aby nálezce nabyt k němu vlastnické právo pouhým nálezem (samotným okamžikem nálezem).

Poslední úpravou, která byla komparována a prošla jí právní úprava originálních nabývacích způsobů je nový občanský zákoník. NOZ se svým způsobem navrácí k úpravě obsažené v ABGB, přičemž zachovává i ustanovení současného občanského zákoníku. NOZ se snaží být zákoníkem moderním, avšak postačí si jej jen přečíst a nelze nedospět k závěru, že tomu tak opravdu není. NOZ používá archaismy, mění zažitou terminologii a vrací ke kazuistickému pojetí zákoníků, což je v dnešní společnosti nežádoucí, avšak v zákonech velmi častý jev. Celkově je úprava originálních nabývacích způsobů v NOZ o něco, rozhodně ne lepší, ale spíše zajímavější než v OZ. Už v samém počátku je v NOZ vlastnictví a vlastnické právo považováno za dva rozdílné pojmy. Kladným je možno v NOZ hodnotit snahu o mnohem širší ochranu dobré víry, což je v dnešním stavu společnosti jistě žádoucí.

NOZ téměř po půl století opět konkrétně zavedl pojem *res nullius* a přinesl novou právní úpravu v pojmání zvířat. Není sporu o tom, že tento krok je proveden rozhodně správným směrem. Problémem úpravy je přesné určení okamžiku, kdy dojde k nabytí či ztrátě vlastnictví, stejný problém je i u rozlišení divokých zvířat zajatých a zkrocených, pakliže uniknou vlastníkově.

NOZ navrácí zásadu *superficies solo cedit*, avšak lze se dohodnout i jinak. Problémem zavedení této zásady je její neaplikování desítky let, čímž došlo k tomu, že vlastnictví k pozemku se nemusí slučovat s vlastnictvím k stavbě na něm postavené. V tomto směru bude muset přispět judikatura, aby bylo možno upravit stávající poměry a spory z nich vycházející. Ohledně nálezů se v NOZ vychází z potřeby chránit původního vlastníka. Narozdíl od předchozích zákoníků

se v NOZ vytrácí zcela pojem poklad a úprava vytěsnila i pojem archeologický nález. Nově je upravena i záchrana cizí věci, jež je připojena k ustanovením o nálezu, neboť zachránce má nárok na obdobná plnění jako nálezce, což je i smysluplné. Nálezný je stanoveno klasicky ve výši 10%, ale vloudilo se i ustanovení o výši spočívající na slušném uvážení, nezbyvá tedy než doufat, že judikatura stanoví nějakou hranici po míru tzv. slušnosti.

Kazuistika NOZ se projevuje i u rozdělení věcí na individuálně a druhově určené v rámci smísení věci, což je v praxi téměř nevyužitě. Nová úprava je u smísení cizích věcí ve zlé víře, kdy se zavádí odpovědnost jednajícího ve zlé víře i za ušlý zisk, ovšem není již zřejmé, jak se bude onen ušlý zisk prokazovat.

Všechny výše uvedené zákoníky nějak pozapomněly na nabytí plodů, které je doslova roztříštěno po celém zákoně, bez nějaké komplexní systematiky, nemluvě o chybném zařazení zpracování, smísení a slití pod přírůstek.

5 Resumé

This Master Degree Thesis titled “Originary ways of ownership acquiring in Law of Justinian” is systematically divided into two major parts, where the one deals with the time of Justinian the Emperor and his codification of *Diegesta seu Pandectae*, it delimits and characterizes title ownership ways in general, where there are to be summed up derivative ways of ownership acquiring briefly and the rest of this part, which is the largest one, is dedicated to originary ownership acquiring ways, where for the purpose of this work, there are to be mentioned occupation, treasure discovery, specification, blending and alloying, growth, fruit processing and gaining. The above mentioned institutes are in this part interpreted in the way, as Justinian had them written down in *Digesta* in fragment 41.1 and which were translated by the author and which are parts of this work. The prescription institute was left out on account of its extent and above all because it is rather an institute on the border of originary and derivative ownership acquiring way.

The other part of this Thesis is to be oriented on comparison of Roman law legislation with Czech law legislation of ownership acquiring way with general Civil Code (GCC), that means with middle Civil Code (MCC), current legislation and the new Civil Code (NCC), which this part focuses on, on the account of its up-to-dateness.

GCC was based on the traditional concept of occupation. Legislation of this area is not as lengthily described as in *Digestae*, but it is still distinguished according to the item of occupation into wild animals living freely and wild animals being caught, next it is divided into animals, that are hunting law items. In GCC occupation periods are given for the reason that a fled animal could be appropriated by somebody else, e.g. it is possible to appropriate a bee swarm in case that it was not pursued by the owner at least for two days. In the case of treasure discovery one third goes to the state and one third obtains the finder and land owner where treasure was discovered. In GCC movable an immovable thing, which was abandoned, became nobody’s thing and it was item of occupation. Regarding the processing one may say that GCC was patterned on the principle that while processing, the thing will not come to ownership acquiring by the

processor automatically, which is a different principle from the one used in Roman law. What building concerns, there is principle, „*inaedificatio cedit solo*“ to be preserved.

MCC brought a brand new concept of ownership, which was influenced by the political situation at that time. As the basic one was considered socialistic ownership. Only MCC adjusted the process problem as an independent way of acquiring of property right, above all processing of somebody else's thing in good faith by socialistic legal person for the sake of socialistic ownership. MCC anchored also the *superficies non solo cedit* principle.

Occupation, even *expressis verbis* not being mentioned in the current Civil Code adjustment as originary ownership acquiring way, is justifiable and appears in special laws, such as forest law or gamekeeping law. The consequence of not being mentioned in the law is above the nonexistence of nobody's thing, which is an important precondition for the primary thing acquisition by its acquirer. Current legal code does not adjust accession, blending and alloying, where accession may be according to law subordinate the adjustment dealing with growths of things, blending and alloying after processing again. Treasure discovery is unknown as ownership acquiring way in the area of Czech law. "Treasure", where nowadays there may be talked more about archaeological discoveries, is dealt within hidden things and it is impossible, as it was in Roman law, that the finder would acquire property right of it just by finding it (the particular moment of discovery).

The last adjustment, which is compared and which got through the legislation of originary ownership acquiring ways, is new Civil Code. NCC is coming back to the adjustment contained in ABGB in a way, and it preserves also regulation of the current Civil Code. NCC brought, almost after a half of the century, the concept *res nullius* in concrete way into practise again and it brought new legislation of approach to animals. There is no doubt about the fact that this step has been taken in the right direction decisively. The problem of the adjustment is the concrete determination of the moment of acquiring or losing the ownership. NCC brings back *superficies solo cedit* principle; however making an agreement is possible. Unlike previous laws in NCC disappears the concept of

treasure and the adjustment displaced also the concept of archaeological finding. Rescuing somebody else's thing, which is attached to regulation of discovery, is also newly adjusted. Finder's reward is given in classical way at 10%, but it crept into a regulation about the level which is based on decent consideration, there is no choice but to hope that practice of the court determines a border for the level of so called politeness. Case interpretation of NCC is shown in the case of dividing things into individually and category given within blending things, which is almost not used in practice. The new adjustment is at blending somebody else's things in bad faith, where there is introduced responsibility of the one dealing in bad faith also for lost profits, however the way of proving these lost profits is not clear at all.

6 Seznam použitých zdrojů a judikátů citovaných a použitých v práci

A. Literatura

1. Knižní

a) Česká

- BARTOŠEK, M. Encyklopedie římského práva. 2. vydání. Praha: Academia, 1994.
- BOHÁČEK, M. Nástin přednášek o soukromém právu římském. I., Úvod - práva věcná. Praha: Boháček, M., 1945.
- BONFANTE, P. Instituce římského práva. Brno: Československý akademický spolek Právnick, 1932.
- DOSTALÍK, Petr. Texty ke studiu římského práva soukromého. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 175 s. Dokumenty. ISBN 978-80-7380-150-2.
- ELIÁŠ, Karel a kol. Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Praha: Linde, 2008. 2 sv. Zákony - komentáře. ISBN 978-80-7201-687-7.
- FIALA, J. a kol. Občanské právo hmotné. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2002
- FIALA, J., HURDÍK, J., DOBEŠOVÁ, L., a kol. Občanské právo hmotné. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2008. 97 s. ISBN 80-210-3510-2.
- FIALA, J., KINDL, M. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009.
- GAIUS. Učebnice práva ve čtyřech knihách. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 326 s. ISBN 978-80-7380-054-3
- HEYROVSKÝ, L. Dějiny a systém soukromého práva římského. 4. vyd. Praha: Nakladatelství J. Otto, 1910.
- HOLUB, M., POKORNÝ, M., BIČOVSKÝ, J. Občan a vlastnictví v českém právním řádu. Praha: Linde Praha, 2002.
- HOLUB, M., FIALA, J., BIČOVSKÝ, J. Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou a novou literaturou. 9. vydání. Praha: Linde Praha, 2002.

- HRDINA, Ignác Antonín a DOSTALÍK, Petr. Přehled římského práva soukromého: ke státní souborné zkoušce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 138 s. ISBN 978-80-7380-235-6.
- KINCL, J., URFUS, V., SKŘEPEJK, M. Římské právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995.
- KNAPP, Viktor. Teorie práva. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995. xvi, 247 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-7179-028-1.
- KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné 1. 4. vyd. Praha : ASPI, 2005. 523 s. ISBN 80-7357-127-7.
- PETR, Bohuslav. Nabývání vlastnictví originárním způsobem. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011. xiv, 183 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-332-5.
- RANDA, Antonín a KASANDA, Vojtěch, ed. Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém. Šesté vyd. Praha: Česká akademie pro vědy, slovesnost a umění, 1917. 340^s.
- RANDA, Antonín a SPÁČIL, Jiří, ed. I. Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém; II. Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém. Praha: ASPI, 2008. [581] s. Klasická právnícká díla. ISBN 978-80-7357-389-8.
- ROUČEK, František, ed. a SEDLÁČEK, Jaromír, ed. Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl. 2., §§ 285-530. Praha: ASPI Publishing, ©2002. 970 s. Komentáře velkých zákonů Československých; sv. 1. ISBN 80-85963-64-7.
- SOMMER, Otakar a SPÁČIL, Jiří, ed. Učebnice soukromého práva římského. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 2 sv. (xxii, 220, 356 s.). Klasická právnícká díla. ISBN 978-80-7357-616-5.
- SPÁČIL, J. Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. 272 s. ISBN 80-7179-385-X.
- ŠVESTKA, J. Občanské právo hmotné : Svazek I., Díl první: Obecná část; Díl druhý: Věcná práva. 2. aktualizované a doplněné vyd. Praha : Codex, 1997. 349 s. ISBN 80-901683-1-0.

- ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1.
- VANČURA, J. Úvod do studia soukromého práva římského. Díl I., II. Praha: Vančura J., 1923.
- VÁŽNÝ, J. Soustava práva římského. Díl II., Vlastnictví a práva věcná. Brno: Československý Akademický spolek Právnický, 1937.

b) Cizojazyčná

- REBRO, Karol a BLAHO, Peter. Rímske právo. 4., preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2010. 522 s. ISBN 978-80-8078-352-5.
- BLAHO, Peter a VAŇKOVÁ, Jarmila. Corpus Iuris Civilis. Digesta. Tomus I. / Peter Blaho, Jarmila Vaňková. Bratislava: Eurokodex, 2008. 528 s. ISBN 978-80-89363-07-0.
- BLAHO, Peter, ed. Justiniánske inštitúcie = =Corpus iuris civilis. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2000. 439 s. Via iuris aurea. ISBN 80-88715-80-6.
- LENEL, Otto, ed. Paligenesia iuris civilis: iuris consultorum reliquiae quae Iustiniani Digestis continentur ceteraque iuris prudentiae civilis fragmenta minora secundum auctores et libros. Volumen alterum; disposuit Otto Lenel. Lipsiae: Ex officina Bernhardi Tauchnitz, 1889. 1263 s.

2. Časopisecká díla

- SPÁČIL, J. Současné problémy vlastnického práva. Právní rozhledy, 2006, č. 2.

B. Právní předpisy

- zákon č. 946/1811 ř.z. Obecný zákoník občanský
- zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči
- zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech
- zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby
- zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

C. Elektronické prameny

- JUSTINIAN I a SCHIAPANI, Sandro, ed. Iustiniani Augusti Digesta, seu Pandectae = Digesti o pandette dell'imperatore Giustiniano: testo e traduzione. Milano: A. Giuffrè, 2005-. 3 sv. Pubblicazioni della Facolta di giurisprudenza. ISBN 88-14-11386-6. Dostupný z: <http://webu2.upmf-grenoble.fr/Haiti/Cours/Ak/Corpus/digest.htm>
- http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinycestorage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf
- <http://www.nsoud.cz/>

D. Judikatura

- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.7.2003, sp.zn. 22 Cdo 509/2003,
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2004, sp.zn. 25 Cdo 540/2003
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.10.2009, sp.zn. 22 Cdo 4450/2007

- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.11.2000, sp.zn. 22 Cdo 1627/99
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.11.2002, sp.zn. 22 Cdo 761/2001
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.7.2003, sp.zn. 22 Cdo 509/2003
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.9.2002, sp. zn. 22 Cdo 2125/2000
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6.1.2004, sp.zn. 22 Cdo 268/2003
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp.zn. 2 Odon 1031/97, publikované v Právních rozhledech, 1999, č. 5, s. 268;
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 510/97, publikované v Právních rozhledech, 2000, č. 7
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 510/97, publikovaný v Právních rozhledech, 2000, č. 7
- Sou R NS č. C 280 - rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 761/2001
- Sou R NS č. C 1524 - rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 761/2001
- Sou R NS č. C 319 - rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 1532/99
- Sou R NS č. C 2989 - rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 349/2004
- Sou R NS č. C 1008 - rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2534/200
- Sou R NS č. C 1536 - rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 1174/2011
- rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČSR z 23. 8. 1973, sp. zn. 3 Cz 14/73, publikovaný ve sborníku Nejvyšší soud ČSSR, Nejvyšší soud ČSR a Nejvyšší soud SSR o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvím, Praha 1986, s. 518
- R 13/1976
- R 23/2003
- R 13/1976
- R 27/2009
- R 23/2006

7 Slovník pojmů a latinských frází

<i>accessorium sequitur principale</i>	přírůstek následuje věc hlavní
<i>accessio</i>	přírůstek
<i>actio ad exhibendum</i>	předložení sporné věci žalovaným soudem
<i>actio doli</i>	žaloba z podvodu
<i>actio furti</i>	soukromoprávní penální žaloba
<i>actio in factum</i>	žaloba na náhradu materiálu
<i>actio utilis</i>	pomocná žaloba
<i>adiudicatio</i>	přisouzení
<i>adplumbatio</i>	viditelné připojení kovových věcí s olovem
<i>adprehensio</i>	fyzické uchopení
<i>adquirendi ex lege</i>	nabytí ze zákona
<i>adquisitio fructuum</i>	nabytí plodů
<i>aer</i>	vzduch
<i>ager publicus</i>	nabytí vlastnictví ke státním pozemkům
<i>ager vectigalis</i>	držitel státní půdy
<i>agri limitati</i>	omezené zemědělstvím
<i>alluvio</i>	náplava
<i>alveus derelictus</i>	opuštěné řečiště
<i>animus derelinquendi</i>	úmysl vzdát se vlastnictví
<i>aqua perfluens</i>	tekoucí voda
<i>avulsio</i>	odtrhnutí
<i>bona fides</i>	dobrá víra
<i>bonae fidei possessor</i>	držitel v dobré víře
<i>bonus pater familias</i>	dobry hospodář (myšleno jednat jako)
<i>coalatio</i>	prorostení kořenů
<i>colonus</i>	arendátor
<i>condictio furtiva</i>	žaloba na vrácení věci nebo náhradu škody
<i>conductor</i>	pachtýř
<i>confusio</i>	slití
<i>conjunctio</i>	spojení
<i>conmixtio</i>	smísení
<i>domini loco</i>	vlastník místa
<i>empfyteusis</i>	trvalý, dědičný a převoditelný pacht
<i>ex iusta causa</i>	jen na základě kauzy
<i>ex lege</i>	ze zákona
<i>ferae bestiae</i>	volně žijící volná zvířata
<i>ferruminatio</i>	nerozpoznatelné trvalé spojení dvou stejných kovů
<i>fiscus Caesaris</i>	Císařská pokladna
<i>fructus civiles</i>	civilní plody
<i>fructus naturales</i>	přirozené plody
<i>fructu</i>	právo požívat

<i>furtum</i>	civilní delikt krádeže
<i>implantatio</i>	zasazení
<i>in iure cessio</i>	injurecese
<i>in loco religioso</i>	na zasvěceném pozemku
<i>in loco sacro</i>	na posvátném pozemku
<i>inaedificatio</i>	vystavění, postavení stavby
<i>inaedificatio cedit solo</i>	co je spojeno s pozemkem patří k němu
<i>insula in flumine nata</i>	nově vzniklý ostrov v řece
<i>insula in maria nata</i>	nově vzniklý pstrov v moři
<i>inter vivos</i>	mezi živými
<i>in iura</i>	bezpráví
<i>inventio thesauri</i>	nález pokladu
<i>iure naturali</i>	přirozené právo
<i>ius</i>	„staré právo“
<i>ius civile</i>	civilní právo
<i>ius gentium</i>	cizinecké právo
<i>ius honorarium</i>	právo prétorské
<i>ius postliminii</i>	právo návratu
<i>ius tollendi</i>	právo odebrat materiál
<i>libripens</i>	svědek u mancipace, tzv. vážný
<i>litis contestatio</i>	dohoda o podmínkách sporu
<i>litora maris</i>	mořské břehy
<i>locus Caesaris</i>	císařský pozemek
<i>magister officiorum</i>	přednosta císařských kanceláří
<i>mala fide</i>	zlá víra
<i>mancipatio</i>	mancipace
<i>manumissio per vindictam</i>	propuštění otroka na svobodu
<i>mare</i>	moře
<i>materia</i>	materiál
<i>mortis causa</i>	pro případ smrti
<i>negotium gestor</i>	jednatelství bez příkazu
<i>mova species</i>	nová věc
<i>mummi commixti</i>	smísení peněz
<i>occupatio</i>	okupace
<i>perceptio</i>	uchopení
<i>pictura</i>	namalování
<i>praedia in solo italico</i>	pozemky na italské půdě
<i>praediorum rusticorum</i>	venkovské pozemkové služebnosti
<i>pro cultura et cura</i>	kdo seje, ten žne
<i>pro quota</i>	původní stav
<i>rei vindicatio</i>	vindikační žaloba
<i>rei vindicatio pro parte</i>	žaloba na vydání podílu
<i>rei vindicatio utilis</i>	náhrada škody
<i>res derelictae</i>	opuštěná věc

<i>res hostium</i>	věci nepřátel
<i>res inventae in litore maris</i>	věci nalezené na mořském břehu
<i>res Mancipi</i>	věci převáděné formálně
<i>res nec Mancipi</i>	věci převáděné neformálně
<i>res nullius</i>	věc ničí
<i>res omnium communes</i>	věci všem společné
<i>satio</i>	setí
<i>scriptura</i>	napsání
<i>separatio</i>	oddělení
<i>servi</i>	otrok
<i>societas omnium bonorum</i>	společnost veškerého majetku
<i>species</i>	výrobek
<i>specificatio</i>	specifikace
<i>sui genesis</i>	svého druhu
<i>superficies solo cedit</i>	stavba je součástí pozemku
<i>superficies non solo cedit</i>	stavba není součástí pozemku
<i>textura</i>	vetkání
<i>tinktura</i>	máčení
<i>titulus adquirendi</i>	důvod nabytí vlastnického práva
<i>modus adquirendi</i>	způsob nabytí vlastnického práva
<i>traditio</i>	tradice
<i>usucapio</i>	vydržení
<i>usus</i>	užívání
<i>utendi</i>	právo užívat

8 Příloha – Překlad Digest 41.1.

41.1.1

Gaius libro secundo rerum cottidianarum sive aureorum

pr. Quarundam rerum dominium nanciscimur iure gentium, quod ratione naturali inter omnes homines peraeque servatur, quarundam iure civili, id est iure proprio civitatis nostrae. Et quia antiquius ius gentium cum ipso genere humano proditum est, opus est, ut de hoc prius referendum sit.

Podle práva národů získáme vlastnictví k určitému majetku, které je všude viděno mezi lidmi v souladu s přirozeným rozumem (právem) a získáme vlastnictví k jiným věcem dle civilního práva, které je právem naší země (společnosti). A protože právo národů, které je starší než lidstvo, bylo předáváno s ním, je nutné, aby bylo jako prvé vzato v úvahu.

1. Omnia igitur animalia, quae terra mari caelo capiuntur, id est ferae bestiae et volucres pisces, capientium fiunt:

1. Proto všechna zvířata, která jsou chycena na zemi, na moři, nebo ve vzduchu, tedy divoká zvěř, ptáci a ryby, jsou majetkem těch, kdo si je chytí.

41.1.2

Florentinus libro sexto institutionum

Vel quae ex his apud nos sunt edita.

Totéž pravidlo platí i pro jejich potomky narozené, zatímco oni jsou v našich rukou.

41.1.3

Gaius libro secundo rerum cottidianarum sive aureorum

pr. Quod enim nullius est, id ratione naturali occupanti conceditur.

Co nepatří nikomu, z přirozeného důvodu bude patřit tomu, kdo se věci zmocní.

1. Nec interest quod ad feras bestias et volucres, utrum in suo fundo quisque capiat an in alieno. Plane qui in alienum fundum ingreditur venandi aucupandive gratia, potest a domino, si is providerit, iure prohiberi ne ingrederetur.

1. Výjimkou nejsou ani volně žijící zvířata a ptáci, pokud je nálezce vezme na svůj vlastní pozemek. Je ale zřejmé, že pokud osoba vstoupí na cizí pozemek s úmyslem lovit, může vlastník pozemku vstup zakázat v případě, že si je vědom jeho záměru na svém pozemku.

2. Quidquid autem eorum ceperimus, eo usque nostrum esse intellegitur, donec nostra custodia coeretur: cum vero evaserit custodiam nostram et in naturalem libertatem se receperit, nostrum esse desinit et rursus occupantis fit:

2. Když už jednou získáme divoké zvíře, patří nám do té doby, kdy si je udržíme v našem vlastnictví. Protože pokud nám uteče a získá nazpět svou původní svobodu, přestává nám patřit. Majetkem se může stát jen toho, kdo jej opět získá jako první.

41.1.4

Florentinus libro sexto institutionum

Nisi si mansuefacta emitti ac reverti solita sunt.

Ledaže by poté, co byl zkrocen nechtěl odejít a vracel se zpět.

41.1.5

Gaius libro secundo rerum cottidianarum sive aureorum

pr. Naturalem autem libertatem recipere intellegitur, cum vel oculos nostros effugerit vel ita sit in conspectu nostro, ut difficilis sit eius persecutio.

Zvířeti je přiznáváno právo znovu získat přirozenou svobodu, když zmizí z našeho dohledu, nebo i v případě, kdy je stále možné ho vidět, avšak stává se obtížným ho pronásledovat.

1. Illud quaesitum est, an fera bestia, quae ita vulnerata sit, ut capi possit, statim nostra esse intellegatur. Trebatio placuit statim nostram esse et eo usque nostram videri, donec eam persequamur, quod si desierimus eam persequi, desinere nostram esse et rursus fieri occupantis: itaque si per hoc tempus, quo eam persequimur, alius eam ceperit eo animo, ut ipse lucrifaceret, furtum videri nobis eum commisisse. Plerique non aliter putaverunt eam nostram esse, quam si eam ceperimus, quia multa accidere possunt, ut eam non capiamus: quod verius est.

1. Byla vznesena otázka, zda živé zvíře, jež je poraněné nebo chycené, patří do našeho vlastnictví? Trebatius dokládá, že zvíře je v našem zorném poli do té doby, dokud je pronásledujeme. Jakmile pronásledování skončíme, je tu možnost chytit

zvíře pro dalšího nabyvatele. Takže pokud během našeho pronásledování někdo pronásledované zvíře ukradne se záměrem na něm vydělat, dívá se na něj, jako kdyby nám to zvíře ukradl. Podle většinového názoru nám zvíře patřilo i tehdy, když jsme je právě ukořistili. Podle ostatních názorů může však našemu ukořistění zabránit mnoho okolností.

2. Apium quoque natura fera est: itaque quae in arbore nostra consederint, antequam a nobis Alveo concludantur, non magis nostrae esse intelleguntur quam volucres, quae in nostra arbore nidum fecerint. Ideo si alius eas incluserit, earum dominus erit.

2. Včely jsou volně žijící zvířata, a proto ani včely, které jsou v roji na stromu námi vlastněném, nejsou považovány za náš majetek. Stejně tak je to u ptáků, kteří hnízdí na našem stromě. Pakliže by někdo tyto včely choval, byl by jejich vlastníkem on

3. Favos quoque si quos hae fecerint, sine furto quilibet possidere potest: sed ut supra quoque diximus, qui in alienum fundum ingreditur, potest a domino, si is providerit, iure prohiberi ne ingrederetur.

3. Plástve volně žijících včel může vzít kdokoli bez zeptání, aniž by byl tento čin krádeží. Jak již bylo řečeno, vlastník pozemku má právo cizí osobě, která vstupuje na jeho pozemek, přístup zakázat

4. Examen, quod ex Alveo nostro evolaverit, eo usque nostrum esse intellegitur, donec in conspectu nostro est nec difficilis eius persecutio est: alioquin occupantis fit.

4. Roj letící z našeho úlu, je považován za náš do doby, kdy nezmizí z našeho dohledu. Pokud je jeho nalezení obtížným, patří prvnímu nabyvateli

5. Pavonum et columbarum fera natura est nec ad rem pertinet, quod ex consuetudine avolare et revolare solent: nam et apes idem faciunt, quarum constat feram esse naturam: cervos quoque ita quidam mansuetos habent, ut in silvas eant et redeant, quorum et ipsorum feram esse naturam nemo negat. In his autem animalibus, quae consuetudine abire et redire solent, talis regula comprobata est, ut eo usque nostra esse intellegantur, donec revertendi animum habeant, quod si desierint revertendi animum habere, desinant nostra esse et fiant occupantium. Intelleguntur autem desisse revertendi animum habere tunc, cum revertendi consuetudinem deseruerint.

5. Pávi a labutě jsou rozhodně považováni za volně žijící od narození. Jejich zvykem je létat pryč a vracet se. Včely, jejichž přirozenost je vesměs známa, létají pryč a vrací se zase zpět. Ale lidé krotí i divokou zvěř, která chodí z lesa a zase zpět. Právo vysoké zvěře pobývat v lese jí nikdy nebylo odepřeno. Zvířata, která obvykle chodí do lesa a vrací se zpět, jsou považována za naše, dokud mají

instinkt vracet se. Pokud tento instinkt ztratí, přestanou být naším majetkem a patří prvnímu nabyvateli. Většinou tento instinkt ztratí, když se přestanou vracet zpět

6. Gallinarum et anserum non est fera natura: palam est enim alias esse feras gallinas et alios feros anseres. Itaque si quolibet modo anseres mei et gallinae meae turbati turbatae adeo longius evolaverint, ut ignoremus ubi sint, tamen nihilo minus in nostro dominio tenentur. Qua de causa furti nobis tenebitur, qui quid eorum lucrandi animo adprehenderit.

6. Drůbež a husy nejsou volně žijící: avšak existují i volně žijící slepice a husy. Proto pakliže jsou mé husy nebo slepice vyplašeny a odletí daleko, zůstávají v mém vlastnictví i tehdy, jestliže nevím, kde jsou. Pakliže je někdo zahlédne a přivlastní si je, bude obviněn z trestného činu krádeže.

7. Item quae ex hostibus capiuntur, iure gentium statim capientium fiunt:

7. Majetek odebraný nepříteli se stává ihned vlastnictvím nového vlastníka podle práva národů.

41.1.6

Florentinus libro sexto institutionum

Item quae ex animalibus dominio nostro eodem iure subiectis nata sunt:

Stejně tak, v případě zvířat, která jsou naším majetkem, patří nám podle téhož práva i nárůst počtu zvířat.

41.1.7

Gaius libro 4° 4um 4° cottidianarum sive aureorum

pr. Adeo quidem, ut et liberi homines in servitute deducantur: qui tamen, si evaserint hostium potestate, 4° 4um 4° pristinam libertatem.

Je pravdou, že i svobodní lidé mohou být odvedeni do otroctví, ale přesto, pokud se jim podaří uniknout z moci nepřítelů, získají nazpět svou svobodu.

1. Praeterea 4° per alluvionem agro nostro flumen adicit, iure 4° 4um nobis acquiritur. Per alluvionem autem id videtur adici, 4° ita paulatim adicitur, ut intellegere non possimus, quantum quoquo momento temporis adiciatur.

1. Kromě toho, cokoliv co řeka naplaví k našemu pozemku jako nános, je dle

práva národů v našem vlastnictví. To je považováno ovšem jen tehdy, když byl nános přidáván pozvolna a nebylo možné vnímat množství, které se přidá při každém časovém okamžiku.

2. Quod si vis fluminis partem aliquam ex tuo praedio detraxerit et meo praedio attulerit, palam est eam tuam permanere. Plane si longiore tempore fundo meo haeserit arboresque, quas secum traxerit, in meum fundum radices egerint, ex eo tempore videtur meo fundo adquisita esse.

2. Pokud ale síla proudu vezme část vašeho pozemku pryč od vás a přenesení ji na můj, je zřejmé, že bude i nadále vaše. Pokud by však měla zůstat na mém pozemku dlouhou dobu, tak aby stromy, které sebou přinesla, měly zakořenit v mé půdě, bude považována za součást mého pozemku od té doby.

3. Insula quae in mari nascitur (quod raro accidit) occupantis fit: nullius enim esse creditur. In flumine nata (quod frequenter accidit), si quidem mediam partem fluminis tenet, communis est eorum, qui ab utraque parte fluminis prope ripam praedia possident, pro modo latitudinis cuiusque praedii, quae latitudo prope ripam sit: quod si alteri parti proximior sit, eorum est tantum, qui ab ea parte prope ripam praedia possident.

3. Jestliže ostrov vzniká v moři (což zřídka se stane), stává se majetkem prvního obyvatele, neboť se považuje za věc ničí. Pokud je ostrov tvořen v řece (jak je tomu často), a nachází se uprostřed řeky, stane se společným majetkem těch, kteří mají pozemky v blízkosti břehu na obou stranách řeky v poměru k rozsahu země každého člověka podél břehů. Je-li ostrov blíže k jedné straně, než druhý, bude patřit jen tomu, který vlastní zemi blíže podél břehu na té straně řeky.

4. Quod si uno latere perruperit flumen et alia parte novo rivo fluere coeperit, deinde infra novus iste rivus in veterem se converterit, ager, qui a duobus rivis comprehensus in formam insulae redactus est, eius est scilicet, cuius et fuit.

4. Pokud se řeka vylíje na jedné straně břehu, a začne proudit v novém řečišti, a poté se nový proud navrací zpět do starého, je pole, které je součástí mezi dvěma řečišti a má formu ostrova, majetkem toho komu dříve patřilo.

5. Quod si toto naturali alveo relicto flumen alias fluere coeperit, prior quidem alveus eorum est, qui prope ripam praedia possident, pro modo scilicet latitudinis cuiusque praedii, quae latitudo prope ripam sit: novus autem alveus eius iuris esse incipit, cuius et ipsum flumen, id est publicus iuris gentium. quod si post aliquod temporis ad priorem alveum reversum fuerit et <> flumen, rursus novus alveus eorum esse incipit, qui prope ripam eius praedia possident. cuius tamen totum agrum novus alveus occupaverit,

licet ad priorem alveum reversum fuerit flumen, non tamen is, cuius is ager fuerat, stricta ratione quicquam in eo alveo habere potest, quia et ille ager qui fuerat desiit esse amissa propria forma et, quia vicinum praedium nullum habet, non potest ratione vicinitatis ullam partem in eo alveo habere: sed vix est, ut id optineat.

5. Pokud však proud, protože opustil svoje přirozené řečiště, začne proudit jinde, bude bývalé řečiště patřit těm, kteří mají pozemky podél břehu, v poměru k rozsahu pozemků nacházející se tam, a nové koryto bude spadat pod stejné právo jako řeka sama o sobě, to znamená, že se stane veřejným statkem podle zákona národů. Ale jestliže by se po určité době, měla řeka vrátit do svého bývalého řečiště, bude nové koryto opět patřit těm, kteří vlastní půdu podél břhů. Pokud nové řečiště zabírá celou zemi, i když se řeka vrátila do svého původního řečiště, ten, komu půda patří, nemůže uplatňovat žádný nárok na řečiště řeky, protože pozemek, který dříve patřil jemu, přestal být jeho po ztrátě své původní podoby, a protože od té doby nemá sousední zemi, nemůže mít z důvodu sousedství, nárok na jakoukoliv část opuštěného řečiště: avšak stěží budete dodržovat toto pravidlo.

6. Aliud sane est, si cuius ager totus inundatus fuerit: namque inundatio speciem fundi non mutat et ob id, cum recesserit aqua, palam est eiusdem esse, cuius et fuit.

6. Jiná věc je samozřejmě, máte-li všechny pozemky zaplaveny vodou, pro zaplavení nemění podobu země, a je zřejmé, že když voda ustoupí, bude země patřit tomu, který ji již dříve vlastnil.

7. Cum quis ex aliena materia speciem aliquam suo nomine fecerit, Nerva et Proculus putant hunc dominum esse qui fecerit, quia quod factum est, antea nullius fuerat. Sabinus et Cassius magis naturalem rationem efficere putant, ut qui materiae dominus fuerit, idem eius quoque, quod ex eadem materia factum sit, dominus esset, quia sine materia nulla species effici possit: veluti si ex auro vel argento vel aere vas aliquod fecero, vel ex tabulis tuis navem aut armarium aut subsellia fecero, vel ex lana tua vestimentum, vel ex vino et melle tuo mulsum, vel ex medicamentis tuis emplastrum aut collyrium, vel ex uvis aut olivis aut spicis tuis vinum vel oleum vel frumentum. Est tamen etiam media sententia recte existimantium, si species ad materiam reverti possit, verius esse, quod et Sabinus et Cassius senserunt, si non possit reverti, verius esse, quod Nervae et Proculo placuit. Ut ecce vas conflatum ad rudem massam auri vel argenti vel aeris reverti potest, vinum vero vel oleum vel frumentum ad uvas et olivas et spicas reverti non potest: ac ne mulsum quidem ad mel et vinum vel emplastrum aut collyria ad medicamenta reverti possunt. Videntur tamen mihi recte quidam dixisse non debere dubitari, quin alienis spicis excussum frumentum eius sit, cuius et spicae fuerunt: cum enim grana, quae spicis continentur, perfectam habeant suam speciem, qui excussit

spicas, non novam speciem facit, sed eam quae est detegit.

7. Když někdo z cizího materiálu udělá věc jeho vlastním jménem, Nerva a Proculus si myslí, že vlastnictví bude patřit tomu, kdo věc udělal, z toho důvodu, že to, co bylo vyrobeno dříve, nikomu nepatřilo. Sabinus a Cassius si myslím, že v souladu s přirozeným rozumem, ten, kdo vlastnil materiály, by byl také majitelem toho, co z nich bylo vyrobeno, protože žádná věc nemůže být vyrobena bez materiálů, protože umožňují realizaci, jako například, jestli bych měl udělat nádobu z vašeho zlata, stříbra, mosazi; nebo loď, skříň, lavice vyříznout z vašich desek; nebo oděv z vaší látky; nebo medovinu z vašeho vína a medu, nebo omítku, nebo mast z vašich léků nebo víno z vašich hroznů, nebo obilí, nebo olej z vašich oliv. Nicméně je k dispozici střední stanovisko mezi osobami s dobrým úsudkem, kteří věří, že pokud může být vyrobená věc snížena na její původní formu materiálu, pak to co tvrdí Sabinus a Cassius je pravda, ale pokud to nelze provést, měla by být přijato stanovisko Nerva a Procula, například, může-li se nádoba ze zlata, stříbra nebo mědi roztavit a vrátit se do svého původního hrubého množství, ale víno, olej, nebo obilí není možné obnovit do hroznů, oliv, a pšenice, z něhož byly odvozeny, ani medovina nemůže být obnovena do medu a vína z nichž se skládá, ani sádra nebo mast se nemůže vrátit na léky. Stále se mi zdá, že některé orgány velmi správně rozhodly, že není pochyb o tom, že tak by to mělo existovat v tomto případě, kdy je pšenice získána z osiva druhých, kterým patřilo, z toho důvodu, že obilí ponechává osivo v jeho dokonalé formě, a ten, kdo strásl klasy, že nevyrobí nový druh, ale pouze získá to, co již existuje.

8. Voluntas duorum dominorum miscentium materias commune totum corpus efficit, sive eiusdem generis sint materiae, veluti vina miscuerunt vel argentum conflaverunt, sive diversae, veluti si alius vinum contulerit alius mel, vel alius aurum alius argentum: quamvis et mulsi et electri novi corporis sit species.

8. Pokud jsou dva vlastníci a souhlasí se smíšením materiálů, které jim patří, celá směs se stává jejich společným majetkem, ať už jsou materiály stejného druhu, či nikoli, jako kde míchají vína či taví stříbro, nebo kombinují různé druhy látek, nebo kde jeden přispívá víno a další med, nebo jeden zlato a druhý stříbro: ačkoliv sloučeniny medoviny a jantaru (slitina stříbra a zlata) jsou produkty rozdílné povahy.

9. Sed et si sine voluntate dominorum casu confusae sint duorum materiae vel eiusdem generis vel diversae, idem iuris est.

9. Totéž pravidlo se použije, pokud se materiály patřící dvěma osobám smísí bez jejich souhlasu, ať už jsou stejné, nebo rozdílné povahy.

10. Cum in suo loco aliquis aliena materia aedificaverit, ipse dominus

intellegitur aedificii, quia omne quod inaedificatur solo cedit. Nec tamen ideo is qui materiae dominus fuit desiit eius dominus esse: sed tantisper neque vindicare eam potest neque ad exhibendum de ea agere propter legem duodecim tabularum, qua cavetur, ne quis tignum alienum aedibus suis iunctum eximere cogatur, sed duplum pro eo praestet. Appellatione autem tigni omnes materiae significantur, ex quibus aedificia fiunt. ergo si aliqua ex causa dirutum sit aedificium, poterit materiae dominus nunc eam vindicare et ad exhibendum agere.

10. Jestliže nějaká osoba postaví budovu na svém vlastním pozemku z cizího materiálu, pak je považována za vlastníka budovy, neboť vše co je postaveno na pozemku je jeho součástí. Nicméně, ten, kdo byl vlastníkem materiálů, jím z tohoto důvodu již není, nemůže podat žalobu na náhradu, nebo vynutit jejich výrobu, podle Zákona dvanácti desek, který stanovuje, že nikdo nemůže být nucen k odstranění dřev patřících jinému, jenž byly použity při stavbě vlastního domu, ale je povinnen zaplatit dvojnásobek jejich hodnoty. Pojem dřev znamená všechny materiály, z nichž jsou konstruovány budovy. Proto, pokud by měl být dům z nějakého důvodu zničen, může majitel poté podat žalobu na obnovu materiálů, a nechat si je vyrobit.

11. Illud recte quaeritur, an, si in aedificium vendiderit is qui aedificaverit et ab emptore longo tempore captum postea dirutum sit, adhuc dominus materiae vindicationem eius habeat. Causa dubitationis est, an eo ipso, quo universitas aedificii longo tempore capta est, singulae quoque res, ex quibus constabat, captae essent: quod non placuit.

11. Je třeba se správně ptát, zda když osoba, která postavila dům za takových okolností, jej prodá, a poté, co by byl dlouhou dobu ve vlastnictví kupujícího, by musel být zničen, zda má majitel ještě právo žádat o náhradu materiálu jako jeho vlastní. Důvodem pro tuto pochybnost je, že ačkoliv je možné získat celou budovu na základě smlouvy na dlouhou dobu, nevyplývá, že jednotlivé materiály, z kterých je složena, mohou být také získány. Tento názor nebyl přijat.

12. Ex diverso si quis in alieno solo sua materia aedificaverit, illius fit aedificium, cuius et solum est et, si scit alienum solum esse, sua voluntate amisisse proprietatem materiae intellegitur: itaque neque diruto quidem aedificio vindicatio eius materiae competit. Certe si dominus soli petat aedificium nec solvat pretium materiae et mercedes fabrorum, poterit per exceptionem doli mali repelli, utique si nescit qui aedificavit alienum esse solum et tamquam in suo bona fide aedificavit: nam si scit, culpa ei obici potest, quod temere aedificavit in eo solo, quod intellegeret alienum.

12. Na druhé straně, pokud někdo stavěl na cizím pozemku ze svého materiálu, bude budova náležet tomu, jehož je i pozemek. Jestliže věděl, že pozemek je cizí,

má se za to, že ze své vůle dobrovolně ztratil vlastnictví k materiálu; a tak pokud bude stavba zbourána, nebude mu náležet reivindikační žaloba na vydání stavebního materiálu. Pokud bude vlastník pozemku požadovat vydání budovy bez zaplacení materiálu a mzdy dělníkům, bude vlastnictví vyloučeno námitkou zlěp úmyslu. A tak jako člověk, jestliže nevěděl, ten, který postavil budovu, že pozemek je cizí a tedy v dobré víře stavěl. Neboť pokud si byl vědom, že pozemek patří jinému, je možné ho obviňovat, protože nerozvážně stavěl na tom pozemku, o němž věděl, že mu nenáleží.

13. Si alienam plantam in meo solo posuero, mea erit: ex diverso si meam plantam in alieno solo posuero, illius erit: si modo utroque casu radices egerit: antequam enim radices ageret, illius permanet, cuius et fuit. His conveniens est, quod, si vicini arborem ita terra presserim, ut in meum fundum radices egerit, meam effici arborem: rationem enim non permittere, ut alterius arbor intellegatur, quam cuius fundo radices egisset. Et ideo prope confinium arbor posita, si etiam in vicinum fundum radices egerit, communis est.

13. Pokud jsem zasadil keř patřící jinému do své půdy, bude patřit mně. Pokud, na druhou stranu, jsem rostlinu z mé vůle zasadil do cizí půdy, bude to patřit vlastníkovu cizí půdy, za předpokladu, že se zakořenila, jinak zůstane vlastnictvím toho, kdo ji vlastnil dříve. V souladu s tím, když zasadím strom patřící jinému do své půdy, stane se mým, pokud zakoření na mé půdě, z logiky neumožňuje, že strom je považován za náležející druhému, pokud to vyžaduje kořeny v jeho půdě. Strom, který se nachází v blízkosti hranic pozemku a posílá své kořeny do sousední půdy, stává se společným majetkem obou vlastníků.

41.1.8

Marcianus libro tertio institutionum

pr. Pro regione cuiusque praedii.

Ve správném poměru k místu zabírající ho na každé ploše země.

1. Sed et si in confinio lapis nascatur et sunt pro indiviso communia praedia, tunc erit lapis pro indiviso communis, si terra exemptus sit.

(1) V případě, že se kámen utvořil na rozhraní dvou ploch země společně, ale nerozdělený, bude kámen také neděleně patřit společně vlastníkovu země, jestliže jej lze odebrat ze země.

41.1.9

Gaius libro secundo rerum cottidianarum sive aureorum

pr. Qua ratione autem plantae quae terra coalescunt solo cedunt, eadem ratione frumenta quoque quae sata sunt solo cedere intelleguntur. Ceterum sicut is, qui in alieno solo aedificavit, si ab eo dominus soli petat aedificium, defendi potest per exceptionem doli mali, ita eiusdem exceptionis auxilio tutus esse poterit, qui in alienum fundum sua impensa consevit.

Rostliny, které se uchytily v půdě, jsou z tohoto důvodu její součástí, a obilí, které bylo zaseto, je také považováno za součást půdy. Navíc, stejně jako v případě člověka, který staví na cizím pozemku, pokud druhý podává žalobu na vymáhání budovy, může být vyjimečně vyloučen námitkou zlého úmyslu, takže, podobně, ti, kdo na své vlastní náklady, zaseli semeno na cizím pozemku, budou moci být chráněni pomocí stejné výjimky.

1. Litterae quoque licet aureae sint, perinde chartis membranisque cedunt, ac solo cedere solent ea quae aedificantur aut seruntur. Ideoque si in chartis membranisque tuis carmen vel historiam vel orationem scripsero, huius corporis non ego, sed tu dominus esse intellegeris. Sed si a me petas tuos libros tuasve membranas nec impensas scripturae solvere velis, potero me defendere per exceptionem doli mali, utique si bona fide eorum possessionem nactus sim.

1. Písmena, i kdyby byla zlatá, sledují vlastnické právo toho papýru a pergamenu, na kterém jsou napsány, stejně jako materiály, z nichž jsou vyrobeny domy, sledují vlastnické právo k pozemku, a na stejném principu semena, která byla zasetá. A proto, když jsem napsal na tvůj papýrus nebo pergamen báseň, příhodu, nebo řeč, ne já, ale ty, budeš chápán jako vlastník díla. Pokud však ode mne žádáš svůj papír nebo pergamen a nechceš zaplatit náklady písma, mohu se bránit pomocí námítky zlého úmyslu v případě, že jsem k věci nabyt držbu v dobré víře.

2. Sed non uti litterae chartis membranisque cedunt, ita solent picturae tabulis cedere, sed ex diverso placuit tabulas picturae cedere. utique tamen conveniens est domino tabularum adversus eum qui pinxerit, si is tabulas possidebat, utilem actionem dari, qua ita efficaciter experiri poterit, si picturae impensam exsolvat: alioquin nocebit ei doli mali exceptio: utique si bona fide possessor fuerit qui solverit. Adversus dominum vero tabularum ei qui pinxerit rectam vindicationem competere dicimus, ut tamen pretium tabularum inferat: alioquin nocebit ei doli mali exceptio.

2. Malba obvykle netvoří součást desky, na které je namalována, jako písmena na papýru a pergamenu, na kterém jsou napsány, ale na druhé straně, bylo rozhodnuto, že je deska příslušenstvím k malbě. Přesto je zcela regulární, že žaloba praetorian by měla být poskytnuta vlastníkovu desky, proti tomu, který namaloval obraz, za předpokladu, že má desku v držení a může tuto žalobu pro sebe účinně využít, jestliže nabídne uhradit náklady za malování obrázku: jinak,

bude vyloučena výjimka z námitky zlého úmyslu, jako by určitě zaplatil náklady, pokud byl v dobré víře vlastníkem té desky. Říkáme však, že žaloba na obnovení (navrácení) desky bude správně náležet ve prospěch toho, kdo obraz namaloval, proti vlastníkovi desky, ale měl by mu nabídnout hodnotu desky, jinak bude vyloučena výjimka nabytí vlastnictví z důvodu námitky zlého úmyslu.

3. Hae quoque res, quae traditione nostrae fiunt, iure gentium nobis adquiruntur: nihil enim tam conveniens est naturali aequitati quam voluntatem domini volentis rem suam in alium transferre ratam haberi.

3. Věci, které se stanou naším vlastnictvím předáním (tradicí), jsme získali na základě práva národů: pro nic za nic je tak ve shodě s přirozenou spravedlností přání vlastníka, který má v úmyslu převést svůj majetek na jiného, což by mělo být dodrženo.

4. Nihil autem interest, utrum ipse dominus per se tradat alicui rem an voluntate eius aliquis. Qua ratione si cui libera negotiorum administratio ab eo qui peregre proficiscitur permissa fuerit et is ex negotiis rem vendiderit et tradiderit, facit eam accipientis.

4. Žádný rozdíl ovšem není v tom, jestliže se sám vlastník vzdává nějaké věci, nebo zda někdo jiný to dělá na základě jeho souhlasu. Proto, pokud někdo volně obstarává jeho záležitosti a tento odchází na cestu do daleké země, pak to, co je pravidelně prodáváno a kupováno v rámci jeho obchodní činnosti, má se za to, že vlastnictví se převádí tomu nebo zcizuje od toho, jehož záležitosti jsou spravovány.

5. Interdum etiam sine traditione nuda voluntas domini sufficit ad rem transferendam, veluti si rem, quam commodavi aut locavi tibi aut apud te deposui, vendidero tibi: licet enim ex ea causa tibi eam non tradiderim, eo tamen, quod patior eam ex causa emptionis apud te esse, tuam efficio.

5. Čas od času stačí půlka vůle vlastníka i bez tradice na to, aby způsobila převod věci, asi jako když ti předám nějakou věc, kterou jsem si vypůjčil, nebo pronajal, anebo u tebe uložil: přestože jsem ti jí na základě poslední kauzy neodevzdal, přesto jsem to učinil tvým vlastnictvím a to na základě pouhé skutečnosti, že jsem strpěl to, aby věc zůstala ve tvých rukou v důsledku toho, že byla zakoupena.

6. Item si quis merces in horreo repositas vendiderit, simul atque claves horrei tradiderit emptori, transfert proprietatem mercium ad emptorem.

6. Stejně tak, když někdo prodává zboží, které je uloženo ve skladu, pak jakmile odevzdá klíče kupujícímu, dojde k převodu vlastnického práva ke zboží na kupujícího.

7. Hoc amplius interdum et in incertam personam collocata voluntas domini transfert rei proprietatem: ut ecce qui missilia iactat in vulgus, ignorat enim, quid eorum quisque excepturus sit, et tamen quia vult quod quisque exceperit eius esse, statim eum dominum efficit.

7. Kromě toho občas, bude vlastník převádět vlastnické právo na osobu, která není předem určená, například pokud někdo hodí mince do davu, protože neví, kolik z toho každý jednotlivec může zachytit, a protože chce, aby každý člověk, který to chytí, se stal pánem věci.

8. Alia causa est earum rerum, quae in tempestate maris levandae navis causa eiciuntur: hae enim dominorum permanent, quia non eo animo eiciuntur, quod quis eas habere non vult, sed quo magis cum ipsa nave periculum maris effugiat. Qua de causa si quis eas fluctibus expulsas vel etiam in ipso mari nactus lucrandi animo abstulerit, furtum committit.

8. Toto pravidlo neplatí, když se zboží vhodí do moře během bouře za účelem odlehčení lodi, neboť stále zůstává vlastnictvím majitele, protože zboží nebylo vhozeno přes palubu s úmyslem vzdát se ho, ale z důvodu snadnějšího úniku nebezpečí na moři. Z tohoto důvodu, když někdo získá majetek, zároveň na moři sám, nebo poté, co bylo silou vln sesláno na zem, a odebere jej s úmyslem těžit z něj, pak se dopustí krádeže.

41.1.10

Gaius libro secundo institutionum

pr. Acquiruntur nobis non solum per nosmet ipsos, sed etiam per eos quos in potestate habemus, item per servos, in quibus usum fructum habemus, item per homines liberos et servos alienos, quos bona fide possidemus: de quibus singulis diligentius dispiciamus.

Majetek je získáván nejen námi, ale i těmi, které máme v naší moci jako například prostřednictvím otroků, u nichž máme užívací právo, také čestných občanů a otroků náležejících druhým, u kterých máme držbu v dobré víře. O každém z těchto případů bude pojednáno podrobněji.

1. Igitur quod servi nostri ex traditione nanciscuntur sive quid stipulentur vel ex qualibet alia causa acquirunt, id nobis acquiritur: ipse enim, qui in potestate alterius est, nihil suum habere potest. Ideoque si heres institutus sit, nisi nostro iussu hereditatem adire non potest, et si iubentibus nobis adierit, hereditas nobis acquiritur, perinde atque si nos ipsi heredes instituti essemus. Eet his convenienter scilicet legatum nobis per eundem acquiritur.

1. Takže je cokoliv, co naši otroci získají tradicí, nebo pro něž stanoví nebo

nabydou jakýmkoliv jiným způsobem, nabyté námi: neboť ten, kdo je v moci jiného nemůže mít nic vlastního. A proto, pokud je náš otrok jmenován dědicem, nemůže s výjimkou našeho dědictví vstoupit do dědictví a pokud mu přikážeme, aby tak učinil, pak můžeme získat dědictví stejně, jako kdybychom byli dědici my. V souladu s touto zásadou se i dědictví od nás získává prostřednictvím našeho otroka.

2. Non solum autem proprietas per eos, quos in potestate habemus, acquiritur nobis, sed etiam possessio: cuiuscumque enim rei possessionem adepti fuerint, id nos possidere videmur. Unde etiam per eorum longam possessionem dominium nobis acquiritur.

2. Navíc jsme považováni za vlastníky nejen k vlastnictví získanému pro nás těmi, které máme ve své moci, ale majetkem je také, když oni získávají držbu k majetku kohokoliv, a proto se vlastnictví pro nás rovněž pořizuje dlouhodobou držbou.

3. De his autem servis, in quibus tantum usum fructum habemus, ita placuit, ut quidquid ex re nostra ex operis suis adquirent, id nobis adquiratur, si quid vero extra eas causas persecuti sint, id ad dominum proprietatis pertinet. Itaque si is servus heres institutus sit legatumve quid aut ei donatum fuerit, non mihi, sed domino proprietatis acquiritur.

3. S ohledem na tyto otroky, u nichž máme jen právo užívací, bylo rozhodnuto, že když získají něco prostřednictvím využití našeho majetku, nebo vlastní prací, je to získané námi. Pokud však získají něco jiným způsobem, bude to patřit tomu, kým je nabyto vlastnictví. Proto, pokud otrok tohoto druhu je jmenován dědicem, nebo jestliže je mu něco odkázáno nebo dáno, pak to nebude získávat pro sebe, ale pro vlastníka majetku.

4. Idem placet de eo, qui nobis bona fide possidetur, sive liber sit sive alienus servus: quod enim placuit de usufructuario, idem probatur etiam de bonae fidei possessore. Itaque quod extra duas causas acquiritur, id vel ad ipsum pertinet, si liber est, vel ad dominum eius, si servus est.

4. Totéž pravidlo, se rovněž použije pro toho, kdo je vlastněn námi v dobré víře, ať už je svobodný nebo otrok patřící jinému; a je k dispozici v případě, že vlastník je v dobré víře. Proto, bude vše, co je získané jiným způsobem než dvěma výše uvedenými patřit buď osobě samé, pokud je svobodná, nebo jeho pánovi, pokud je otrok.

5. Sed bonae fidei possessor cum usuceperit servum, quia eo modo dominus fit, ex omnibus causis per eum sibi acquirere potest: usufructuarius vero usucapere servum non potest, primum quia non possidet, sed habet ius utendi fruendi, deinde quoniam scit servum alienum esse.

5. Jestliže držitel v dobré víře získá otroka vydržením, z toho důvodu, že za těchto okolností se stává jeho majitelem, může nabývat majetek jeho prostřednictvím ve všech směrech. Oprávněný z poivacího práva však nemůže získat otroka vydržením, jendak proto, že on otroka vlastně nedrží, pouze má právo ho užívat a těšit se z plodů jeho práce; a pak také proto, že ví, že otrok patří jinému.

41.1.11

Marcianus libro tertio institutionum

Pupillus quantum ad adquirendum non indiget tutoris auctoritate: alienare vero nullam rem potest nisi praesente tutore auctore, et ne quidem possessionem, quae est naturalis, ut Sabinianis visum est: quae sententia vera est.

Sirotek (nedospělý chlapec) nepotřebuje svého opatrovníka pro účely získání majetku, ale naopak žádnou věc nemůže odcizit, jestliže jeho opatrovník není přítomen a dokonce ani ne držením, což je přirozené, protože Sabinianovi se to zdálo rozumné. Tento názor je správný.

41.1.12

Callistratus libro secundo institutionum

pr. Lacus et stagna licet interdum crescant, interdum exaurescant, suos tamen terminos retinent ideoque in his ius alluvionis non adgnoscutur.

Jezero a rybníky mohou někdy zvětšit svůj rozměr, někdy vyschnout, ale stále si zachovávají své originální hranice a proto si právo nánosů nelze přiznat, pokud se jich týče.

1. Si aere meo et argento tuo conflato aliqua species facta sit, non erit ea nostra communis, quia, cum diversae materiae aes atque argentum sit, ab artificibus separari et in pristinam materiam reduci solet.

1. Pokud nádoba jakéhokoliv druhu je vyrobena tavením dohromady z mé mědi a tvého stříbra, pak se to nestane naším společným majetkem, protože jak měď, tak i stříbro jsou různé materiály, mohou být odděleny řemeslníky a vráceny do původního stavu.

41.1.13

Neratius libro sexto regularum

pr. Si procurator rem mihi emerit ex mandato meo eique sit tradita meo

nomine, dominium mihi, id est proprietas adquiritur etiam ignoranti.

Pokud můj zástupce něco zakoupí podle mých pokynů a věc má být dodána pod mým jménem, je to mé vlastnictví a vlastnil bych, co je získané skrze mne i v případě že si toho nejsem vědom.

1. Et tutor pupilli pupillae similiter ut procurator emendo nomine pupilli pupillae proprietatem illis acquirit etiam ignorantibus.

1. Poručník nezletilého sirotka, stejně jako zástupce nezletilého sirotka nabývá majetek pro něj, nebo i zakoupením jeho jménem a to i bez jeho vědomí.

41.1.14

Neratius libro quinto membranarum

pr. Quod in litore quis aedificaverit, eius erit: nam litora publica non ita sunt, ut ea, quae in patrimonio sunt populi, sed ut ea, quae primum a natura prodita sunt et in nullius adhuc dominium pervenerunt: nec dissimilis condicio eorum est atque piscium et ferarum, quae simul atque adprehensae sunt, sine dubio eius, in cuius potestatem pervenerunt, domini fiunt.

Že každý člověk může stavět na pobřeží, to jest jeho vůle: břehy nejsou veřejné, tak jako je majetek, jenž tvoří součást dědictví lidstva, avšak podobá se tomu, který byl tvořen v první řadě přírodou a dosud nebyl podroben vlastnictví nikoho: Jejich stav se neodlišuje od ryb a divoké zvěře, které jakmile jsou vzaty, se nepochybně stanou majetkem toho, pod jehož dohledem byly přineseny.

1. Illud videndum est, sublato aedificio, quod in litore positum erat, cuius condicionis is locus sit, hoc est utrum maneat eius cuius fuit aedificium, an rursus in pristinam causam recidit perindeque publicus sit, ac si numquam in eo aedificatum fuisset. quod propius est, ut existimari debeat, si modo recipit pristinam litoris speciem.

1. Pakliže je odstraněna budova, která byla postavena na mořském pobřeží, pak je třeba zvážit v jakém stavu je země, na které byla umístěna, to znamená, zda bude nadále majetkem toho, komu patřila budova, nebo zda se navrátí do původního stavu a znovu se stane veřejnou, stejně jako kdyby budova nebyla nikdy postavena. Pravděpodobnější je to poslední za předpokladu, jestliže se bude nacházet ve stejném stavu jako okolní pobřeží.

41.1.15

Neratius libro quinto regularum

Qui autem in ripa fluminis aedificat, non suum facit.

Nicméně ten, který staví na břehu řeky, nečiní jej vlastním.

41.1.16

Florentinus libro sexto institutionum

In agris limitatis ius alluvionis locum non habere constat: idque et divus Pius constituit et Trebatius ait agrum, qui hostibus devictis ea condicione concessus sit, ut in civitatem veniret, habere alluvionem neque esse limitatum: agrum autem manu captum limitatum fuisse, ut sciretur, quid cuique datum esset, quid venisset, quid in publico relictum esset.

U pozemků vymezených státem neexistuje žádné právo na nános. To bylo také rozhodnuto božským Piem. Trebatius říká, že tam, kde je zem převzata z důvodu dobytí nad nepřátely a je poskytnuta za podmínky, že může přecházet do majetku města, bude mít právo na nárok nánosů a nemá prokázanou hranici, takže může být zjištěno, co bylo každému dáno, proč přišel a co by mělo být ponecháno veřejným.

41.1.17

Ulpianus libro primo ad Sabinum

Si duo domini servo communi rem tradiderit, acquirit alteri ab altero.

Pokud dva majitelé poskytnou vlastnosti otroka jako společné vlastnictví, zisky jsou přinášeny navzájem majitelům.

41.1.18

Ulpianus libro quarto ad Sabinum

Per hereditarium servum quod est eiusdem hereditatis heredi adquiri non potest et maxime ipsa hereditas.

Majetek, který je součástí pozůstalosti, nemůže získat dědic prostřednictvím otroka, patřícího do téže pozůstalosti, tím méně lze tímto způsobem získat panství samotné.

41.1.19

Pomponius libro tertio ad Sabinum

Liber homo, qui bona fide mihi servit, id quod ex operis suis aut ex re mea

pararet, ad me pertinere sine dubio aristo ait: quod vero quis ei donaverit aut ex negotio gesto adquisierit, ad ipsum pertinere. Sed hereditatem legatumve non adquiri mihi per eum, quia neque ex re mea neque ex operis suis id sit nec ulla eius opera esset in legato, in hereditate aliquatenus, quia per ipsum adiretur (quod et varium Lucullum aliquando dubitasse), sed verius esse non adquiri, etiamsi testator ad me voluisset pertinere. Sed licet ei minime adquirat, attamen, si voluntas evidens testatoris appareat, restituendam esse ei hereditatem. Sed Trebatius, si liber homo bona fide serviens iussu eius cui serviet hereditatem adisset, heredem ipsum fieri nec interesse quid senserit, sed quid fecerit. Labeo contra, si ex necessitate id fecisset: quod si ita, ut et ipse vellet, ipsum fieri heredem.

Svobodný člověk, který mi slouží v dobré víře jako otrok, bude nepochybně pro mě získávat to, co vydělá svou prací prostřednictvím použití mého majetku, jak říká Aristo. Ale cokoliv mu někdo dává, nebo co on získá při obchodování, bude patřit jemu. Avšak nemovitý majetek či dědictví, které bylo odkázáno, nebude získáno mnou skrze něj, protože to není odvozeno z mého majetku, nebo jeho práce, neboť získání dědictví je bez provedení práce, a to je do jisté míry pozůstalost, protože je to přijato jím (což bylo zpochybněno svatým Lucullusem). Lepší názor je nicméně to, že nezískal pozůstalost i přesto, že zůstavitel měl v úmyslu, aby mu to patřilo. I kdyby předpokládaný otrok pro mne pozůstalost nezískal a ještě by to bylo evidentně záměrem zůstavitele, že tak to mělo být učiněno, pak by pozůstalost měla patřit stále mně. Trebatius si myslí, že tam, kde svobodný člověk slouží někomu v dobré víře jako otrok a vstoupí do pozůstalosti na příkaz osoby, které slouží, on sám se stane dědicem, neboť nezáleží na tom, co má člověk v úmyslu dělat, ale to, co udělal. Labeo zastává opačný názor, pokud jde o to, zda to udělal z nutnosti, ale pokud to sám požadoval, pak se dědicem stane.

41.1.20

Ulpianus libro 29 ad Sabinum

pr. Traditio nihil amplius transferre debet vel potest ad eum qui accipit, quam est apud eum qui tradit. Si igitur quis dominium in fundo habuit, id tradendo transfert, si non habuit, ad eum qui accipit nihil transfert.

Tradicí by se nemělo a nelze přenášet žádné další právo tomuž, který jej obdrží, nežli to, které naň převodce převedl. Proto má-li někdo vlastnické právo k pozemku, přenáší ho prostřednictvím tradice; pokud ho nemá, nepřenáší na příjemce nic.

1. Quotiens autem dominium transfertur, ad eum qui accipit tale transfertur, quale fuit apud eum qui tradit: si servus fuit fundus, cum servitutibus transit,

si liber, uti fuit: et si forte servitutes debebantur fundo qui traditus est, cum iure servitutum debitarum transfertur. Si quis igitur fundum dixerit liberum, cum traderet, eum qui servus sit, nihil iuri servitutis fundi detrahit, verumtamen obligat se debeatque praestare quod dixit.

1. Pokud je vlastnictví převedeno na toho, kdo jej obdrží, je převedeno v takovém stavu, v jakém bylo za držení poskytovatele. Pokud jsou předmětem tradice otroci, předává se otroctví, jestliže je volný, předává se v tomto stavu, a jsou-li služebností kvůli zemi, která se předává, pak je předána společně s právy k služebnostem uložených v jeho prospěch. Pokud někdo praví, že některé pozemky jsou bezplatné, pak kdyby předal služebnost k němu, netrvá žádné právo služebnosti na půdě, neboť by musel zaplatit, aby právo trvalo.

2. Si ego et Titius rem emerimus eaque Titio et quasi meo procuratori tradita sit, puto mihi quoque quaesitum dominium, quia placet per liberam personam omnium rerum possessionem quaeri posse et per hanc dominium.

2. Jestliže mám Titua a já sám koupím majetek, a zboží je samostatně dodáno Titiovi a on je též můj zástupce, myslím, že majetek je též získán mnou, protože je prokázáno, že vlastnictví jakéhokoliv druhu majetku, a tudíž i vlastnictví toho samého, lze získat prostřednictvím zástupce, který je bezplatný.

41.1.21

Pomponius libro 11 ad Sabinum

pr. Si servus meus tibi bona fide serviret et rem emisset traditaque ei esset, Proculus nec meam fieri, quia servum non possideam, nec tuam, si non ex re tua sit parata. Sed si liber bona fide tibi serviens emerit, ipsius fieri.

Pakliže můj otrok slouží vám v dobré víře a on nakupuje něco, co je dodáváno jemu, Proculus říká, že se to nestane mým, protože já nemám otroka ve svém vlastnictví, nemůže to být ani vaše, protože to nebylo získáno prostřednictvím vašeho majetku. Pokud však, svobodný člověk koupí cokoli, zatímco Vám slouží jako otrok v dobré víře, bude to patřit jemu samotnému.

1. Si rem meam possideas et eam velim tuam esse, fiet tua, quamvis possessio apud me non fuerit.

1. Pokud se někdo zmocní majetku, který patří mně a já jsem si přál, aby byl tvůj, stane se tvým, i přesto, že nebyl v mém držení.

41.1.22

Ulpianus libro 40 ad Sabinum

Nemo servum vi possidens aut clam aut precario per hunc stipulantem vel rem accipientem potest adquirere.

Nikdo, kdo je vlastníkem otroka prostřednictvím síly nebo podvodně (tajně) nebo na základě nejistého titulu nemůže od něj získat tím, že to stanoví.

41.1.23

Ulpianus libro 43 ad Sabinum

pr. Qui bona fide alicui servit, sive servus alienus est sive homo liber est, quidquid ex re eius cui servit acquirit, ei acquirit, cui bona fide servit. Sed et si quid ex operis suis adquisierit, simili modo ei acquirit: nam et operae quodammodo ex re eius cui servit habentur, quia iure operas ei exhibere debet, cui bona fide servit.

Ten, kdo slouží někomu v dobré víře jako otrok, ať už je otrokem jiného, nebo je zdarma, získá svému vlastníkovu cokoliv, co se mu dostane prostřednictvím majetku posledního, zatímco slouží v dobré víře jako otrok. Stejným způsobem pro něj bude získávat to, co vydělá vlastní prací, proto je do jisté míry pokládán za majetek bývalého, protože dluží svou práci jemu, komuž slouží v dobré víře.

1. Tamdiu autem acquirit, quamdiu bona fide servit: ceterum si coeperit scire esse eum alienum vel liberum, videamus, an ei acquirit. Quaestio in eo est, utrum initium spectamus an singula momenta: et magis est, ut singula momenta spectemus.

1. Nicméně on bude nabývat majetek pro jeho vlastníka pouze tak dlouho, jak mu slouží v dobré víře jako otrok, ale jakmile zjistí, že patří někomu jinému, nebo je bezplatný, dá se ověřit, zda bude i nadále nabývat majetek pro něj.

2. Generaliter dicendum est, quod ex re sua, hoc est eius cui bona fide quis servit, ei adquirere non potest, sibi eum adquisiturum, quod autem non ex re eius sibi adquirere non potest, ei adquisiturum, cui bona fide servit.

2. Obecně je třeba říci, že bez ohledu na to, co ten kdo slouží v dobré víře, nemůže získat prostřednictvím majetku jeho vlastníka, bude získávat pro sebe, ale to, co nemůže získat pro sebe prostřednictvím jiného majetku, než je jeho vlastníka, bude se získávat pro toho, u koho on slouží v dobré víře jako otrok.

3. Si quis duobus bona fide serviat, utrique adquiret, sed singulis ex re sua. Quod autem ex re alterius est, utrum pro parte ei, cui bona fide servit, pro parte domino, si servus sit, aut, si liber sit, ei cui bona fide servit, an vero ei debeat adquirere totum, ex cuius re est, videamus. Quam speciem Scaevola quoque tractat libro secundo quaestionum: ait enim, si alienus servus duobus

bona fide serviat et ex unius eorum re adquirat, rationem facere, ut ei dumtaxat in solidum adquirat. Sed si adiciat eius nomen, ex cuius re stipulatur, nec dubitandum esse ait, quin ei soli adquiratur, quia et si ex re ipsius stipularetur alteri ex dominis, nominatim stipulando solidum ei adquiret. Et in inferioribus probat, ut, quamvis non nominatim nec iussu meo, ex re tamen mea stipulatus sit, cum pluribus bona fide serviret, mihi soli adquirat. Nam et illud receptum est, ut, quotiens communis servus omnibus adquirere non potest, ei soli eum adquirere, cui potest. Et hoc iulianum quoque scribere saepe rettuli eoque iure utimur.

3. Slouží-li dvoum osobám v dobré víře jako otrok, bude nabývat majetek pro oba dva z nich, ale pro každého z nich v poměru využití jejich vlastních věcí. Otázkou však může být, zda to, co se získává pomocí kapitálu jednoho z nich, bude částečně patřit osobě, kde on slouží v dobré víře jako otrok, a částečně pro jeho vlastního pána, jestliže je otrokem, nebo jestliže je volným; zda bude patřit tomu, komu slouží v dobré víře, nebo zda by měla být získána celá uvedená částka ve prospěch toho, jehož majetek použil. Scaveola také pojednává o tomto bodě ve své druhé knize otázek: On říká, že pokud otrok patřící jinému slouží dvěma osobám v dobré víře a nabývá majetek použitím něčeho, co patří jednomu z nich, je rozumné si myslet, že to za něj získá sám. On také říká, že jestli mu otrok uvede jméno toho, s odkazem na jehož majetek on uzavře smlouvu, pak není pochyb o tom, že podmiňuje získání pouze pro něj, protože kdyby on stanovil výslovně jménem jednoho ze svých pánů s odkazem na jeho majetek, získal by celou částku v jeho prospěch. On poté přijal stanovisko, že pokud někdo slouží několika pánům v dobré víře jako otrok, bude získávat pro mě samotného, i když nebyl stanoven s odkazem na můj majetek, buď mým jménem, nebo mým výslovným příkazem. Bylo zjištěno, že vždy, když je otrok vlastněn společně, tak nemůže získat majetek pro všechny své majitele, může to získávat samostatně pro toho, který z toho bude mít prospěch. Často jsem říkal, že Julianus konal toto stanovisko, které také schválíme.

41.1.24

Paulus libro 14 ad Sabinum

In omnibus, quae ad eandem speciem reverti non possunt, dicendum est, si materia manente species dumtaxat forte mutata sit, veluti si meo aere statuum aut argento Scyphum fecisses, me eorum dominum manere,

O všech věcech musí být řečeno, že jestli jejich tvar již není možno navrátit do původního stavu, ale materiál, ze kterého jsou tyto věci vyrobeny, je stále stejný, nezměněný, jako jestliže je z mé mědi vyrobená socha nebo z mého stříbra pohár, aniž by došlo ke změně těchto materiálů, vlastníkem této věci jsem stále já.

41.1.25

Callistratus libro secundo institutionum

Nisi voluntate domini alterius nomine id factum sit: propter consensum enim domini tota res eius fit, cuius nomine facta est.

Mimo to, pokud je věc vyráběna jménem jiného se souhlasem vlastníka, pak na základě jeho souhlasu: bude celý výrobek patřit tomu, na čí jméno byl vyroben.

41.1.26

Paulus libro 14 ad Sabinum

pr. Sed si meis tabulis navem fecisses, tuam navem esse, quia cupressus non maneret, sicuti nec lana vestimento facto, sed cupresseum aut laneum corpus fieret. Proculus indicat hoc iure nos uti, quod servio et Labeoni placuisset: in quibus propria qualitas exspectaretur, si quid additum erit toto cedit, ut statuae pes aut manus, Scypho fundus aut ansa, lecto fulcrum, navi tabula, aedificio cementum: tota enim eius sunt, cuius ante fuerant.

Ale pokud bys měl stavět loď z mých desek, bude patřit tobě, protože cypřiše, ze kterých byly desky vyrobeny, již více neexistují, nebo jako vlna ze které je vyroben oděv, avšak tělo (forma), které bylo vyrobeno, se skládá z vlny, nebo cypřiše. Proculus nám říká, že lidé obvykle dodržují toto pravidlo přijaté Serviem a Labeem, v případech, kdy je považováno za kvalitu majetku něco, co se přidáním k tomu stane součástí, stejně jako když je noha nebo ruka přidána k soše, dno nebo rukojeť k šálku, opěra pod postel, prkna na lodi, cement k budově, protože oni budou patřit jako celek tomu, komu patřili původně.

1. Arbor radicitus eruta et in alio posita priusquam coaluerit, prioris domini est, ubi coaluit, agro cedit, et si rursus eruta sit non ad priorem dominum revertitur: nam credibile est alio terrae alimento aliam factam.

1. Jestliže jsou kořeny stromů vykopány a strom je umístěn na cizím pozemku, bude patřit původnímu vlastníkovi, pokud se nezakoření, ale pokud zakoření, stane se součástí pozemku, a pokud je vykopán ze země podruhé, nebude navrácen původnímu vlastníkovi, neboť je pravděpodobné, že se stal jiným stromem, neboť přijímal živiny z jiné půdy.

2. Si meam lanam infeceris, purpuram nihilo minus meam esse Labeo ait, quia nihil interest inter purpuram et eam lanam, quae in lutum aut caenum cecidisset atque ita pristinum colorem perdidisset.

2. Labeo říká, že pokud obarvíte mojí vlnu fialově, bude stále má, protože tam

není žádný rozdíl mezi vlnou obarvenou a vlnou, která upadla do bláta nebo do špíny a ztratila tak svou dřívější barvu.

41.1.27

Pomponius libro 30 ad Sabinum

pr. Quidquid infecto argento alieni argenti addideris, non esse tuum totum argentum fatendum est: at contra si tuum Scyphum alieno plumbo plumbaveris alienove argento ferruminaveris, non dubitatur Scyphum tuum esse et a te recte vindicari.

Je třeba připustit, že bez ohledu na to, zda přidáte jakékoliv množství stříbra, jehož jste vlastníkem do dalšího stříbra, myslím, že nebude patřit všechno vám. Na druhou stranu pokud spojíte svůj pohár s olovem nebo stříbrem patřícím jinému, není pochyb o tom, že pohár bude váš a že ho můžete legálně získat pomocí žaloby.

1. Ubi simul plura contribuuntur, ex quibus unum medicamentum fit, aut coctis odoribus unguenta facimus, nihil hic suum vere dicere potest prior dominus: quare potissimum existimari, cuius nomine factum sit, eius esse.

1. Pokud je několik léků patřících různým osobám přispěno současně a stane se z nich jeden lék, nebo když uděláme mast kombinací různých parfémů, nemůže žádný z bývalých majitelů opravdu tvrdit, že výrobek patří jemu: Proto je nejlepší si myslet, že to patří tomu, na jehož jméno byl udělán.

2. Cum partes duorum dominorum ferrumine cohaereant, hae cum quaereretur utri cedant, Cassius ait pro portione rei aestimandum vel pro pretio cuiusque partis. Sed si neutra alteri accessioni est, videamus, ne aut utriusque esse dicenda sit, sicuti massa confusa, aut eius, cuius nomine ferruminata est. Sed Proculus et Pegasus existimant suam cuiusque rem manere.

2. Pokud jsou dvě části věci patřící různým vlastníkům společně přilepeny, je otázkou, komu to patří, Cassius říká, že to musí být stanoveno v souladu s podílem nebo hodnotou každé z částí. Ale pokud ani jedna z nich nemůže být považována za příslušenství k druhé, podívejme se, jestli to nemůže být považováno za hmotu, která byla roztavena, nebo zda bude patřit tomu, jehož jménem byly části spojeny. Oba Proculus a Pegasus si myslí, že každá část bude patřit tomu, kdo ji vlastnil předtím, než byla připojena.

41.1.28

Pomponius libro 33 ad Sabinum

Si supra tuum parietem vicinus aedificaverit, proprium eius id quod aedificaverit fieri Labeo et Sabinus aiunt: sed Proculus tuum proprium, quemadmodum tuum fieret, quod in solo tuo alius aedificasset: quod verius est.

Pokud tvůj soused staví v blízkosti tvé zdi (na tvé zdi), to co staví, bude jeho, říká Labeo a Sabinus: Proculus si nicméně myslí, že to bude tvým vlastnictvím, stejně jako vše co vytvoří na tvé budově: to je lepší názor.

41.1.29

Paulus libro 16 ad Sabinum

Inter eos, qui secundum unam ripam praedia habent, insula in flumine nata non pro indiviso communis fit, sed regionibus quoque divisis: quantum enim ante cuiusque eorum ripam est, tantum, veluti linea in directum per insulam transducta, quisque eorum in ea habebit certis regionibus.

Pokud je ostrov vytvořen v proudu, stane se společným majetkem těch, kteří vlastní pozemky podél břehu, oddělené různými hranicemi, neboť každý z nich bude mít právo na tu jeho část, která je napříč v přímém směru přes ostrov vůči jeho zemi.

41.1.30

Pomponius libro 34 ad Sabinum

pr. Ergo si insula nata adcreverit fundo meo et inferiorem partem fundi vendidero, ad cuius frontem insula non respicit, nihil ex ea insula pertinebit ad emptorem eadem ex causa, qua nec ab initio quidem eius fieret, si iam tunc, cum insula nasceretur, eiusdem partis dominus fuisset.

Proto, pokud ostrov, který byl vytvořen, připadne k mé zemi, a já jsem prodal spodní část hospodářství, která není naproti ostrovu, žádný kus ostrova nebude patřit kupujícímu, z důvodu, že by to nebylo jeho na začátku, i když byl vlastníkem této části mého pozemku v době, kdy byl ostrov tvořen.

1. Celsus filius, si in ripa fluminis, quae secundum agrum meum sit, arbor nata sit, meam esse ait, quia solum ipsum meum privatum est, usus autem eius publicus intellegitur. Et ideo cum exsiccatum esset alveus, proximorum fit, quia iam populus eo non utitur.

1. Syn Celsus říká, že pokud strom roste podél břehu řeky, který je můj podle země, bude patřit mně, protože půda samotná je mým samotným vlastnictvím, ale musím pochopit jeho použití veřejností, a proto v případě, že by koryto vyschlo,

stává se majetkem sousedů, z toho důvodu, že ho nyní lidé již nepoužívají.

2. Tribus modis insula in flumine fit, uno, cum agrum, qui alvei non fuit, amnis circumfluit, altero, cum locum, qui alvei esset, siccum relinquit et circumfluere coepit, tertio, cum paulatim colluendo locum eminentem supra alveum fecit et eum alluendo auxit. Duobus posterioribus modis privata insula fit eius, cuius ager propior fuerit, cum primum extitit: nam et natura fluminis haec est, ut cursu suo mutato alvei causam mutet. Nec quicquam intersit, utrum de alvei dumtaxat solo mutato an de eo, quod superfusum solo et terrae sit, quaeratur, utrumque enim eiusdem generis est. Primo autem illo modo causa proprietatis non mutatur.

2. Ostrov je v řece tvořen třemi způsoby, za první s pozemkem, který nebyl kanálem kolem řeky, za druhé s místem, které bylo suchým kanálem, a začne proudit kolem něj, třetí, kdy odstraněním zeminy po kouskách dojde k vyvstání vysokého místa nad korytem řeky a zvyšuje ho nános. V posledních dvou způsobech se ostrov stává soukromým vlastnictvím toho, jehož země byla blízko, když se poprvé objevil: dokonce i povaha řeky měnit její koryto, když změní svůj směr, a to neznamena žádný rozdíl, zda pouhá zem tvořící koryto se změní, nebo zda je nanesená zem uložena na něm, pro oba je stejného druhu. V prvním případě se stav majetku nezmění.

3. Alluvio agrum restituit eum, quem impetus fluminis totum abstulit. Itaque si ager, qui inter viam publicam et flumen fuit, inundatione fluminis occupatus esset, sive paulatim occupatus est sive non paulatim, sed eodem impetu recessu fluminis restitutus, ad pristinum dominum pertinet: flumina enim censorum vice funguntur, ut ex privato in publicum addicant et ex publico in privatum: itaque sicuti hic fundus, cum alveus fluminis factus esset, fuisset publicus, ita nunc privatus eius esse debet, cuius antea fuit.

3. Nános obnoví pole zcela do stavu, v kterém byl před odstraněním silou proudu. Proto pokud bylo pole, které leží mezi veřejnou komunikací a řekou, obsazeno naplavenou vodou, ať už je zaplaveno kousek po kousku, nebo ne, a to je obnoveno stejnou silou přes ustupující řeku, patří původnímu pánovi: u řeky je pro censors těžké rozhodnout hranice pozemku, kterého se týká, zdali teče z veřejného do soukromého či ze soukromého do veřejného: proto, jak výše uvedené pozemky se staly veřejnými, když sloužily jako koryto řeky, nyní by se opět měli stát soukromými a patřit k svému původnímu majiteli.

4. Si pilas in mare iactaverim et supra eas inaedificaverim, continuo aedificium meum fit. Item si insulam in mari aedificaverim, continuo mea fit, quoniam id, quod nullius sit, occupantis fit.

4. Pokud zavádím pilíře v moři a stavím na nich, okamžitě se stavba stane mým

vlastnictvím. Také pokud stavíte na ostrově v moři, okamžitě se to stane vaším, jako to, co nepatří nikomu, se stává majetkem prvního nabyvatele.

41.1.31

Paulus libro 31 ad edictum

pr. Numquam nuda traditio transfert dominium, sed ita, si venditio aut aliqua iusta causa praecesserit, propter quam traditio sequeretur.

Pouhé odevzdání nepřenesse nikdy vlastnické právo, to se přenesse jen tehdy, když odevzdání předchází předání nebo jiný právní důvod, ze kterého vyplývá odevzdání.

1. Thensaurus est vetus quaedam depositio pecuniae, cuius non exstat memoria, ut iam dominum non habeat: sic enim fit eius qui invenerit, quod non alterius sit. Alioquin si quis aliquid vel lucri causa vel metus vel custodiae condiderit sub terra, non est Thensaurus: cuius etiam furtum fit.

1. Poklad je starobylý vklad peněz, vzpomínka, která už dlouho nezůstává, takže nyní nemá vlastníka. Na druhou stranu, pokud někdo, kvůli zisku, nebo z důvodu strachu o jeho zachování, schovává peníze do země, není to poklad, a každý kdo si jej osvojí: bude vinen z krádeže.

41.1.32

Gaius libro 11 ad edictum provinciale

Etiam invitis nobis per servos acquiritur paene ex omnibus causis.

Pomocí našich otroků získáme vše téměř ve všech směrech, dokonce proti našemu souhlasu.

41.1.33

Ulpianus libro quarto disputationum

pr. In eo quod servo castrensi ante aditam hereditatem filii familias militis legatur, vel eo, quod stipulatur servus, tractatur apud Marcellum libro vicensimo, ex cuius persona vel stipulatio vires habeat vel legatum. Et puto verius, quod et Scaevolae videtur et ipse Marcellus tractat, si quidem adeatur hereditas, omnia ut in hereditario servo, si adita non sit, ut in proprio patris esse spectanda: et si usus fructus fuerit huic servo relictus, modo patri videri delatum, modo heredi, nec a persona in personam creditur transisse.

Ohledně toho, co je odkázáno otroku, který je součástí *peculia castrensae* dříve, než syn podrobený moci otcovské, který je zároveň v aktivní vojenské službě, nebo ohledně toho, co je tomuto otrokovi slíbeno, píše Marcellus ve dvanácté knize, že tento odkaz nebo tato stipulace platí. A mám za to, že spíše je pravda to, co tvrdí i Scaevola a o čem píše samotný Marcellus, že jestliže věru je přijato dědictví, je považován vše za součásti dědictví skrze otroka, jestliže to přijato není, je to považováno za součást otcovského jmění. A jestliže bylo otroku zanecháno poživací právo, bude považováno zčásti přešlé na dědice a zčásti na dědice, a nemůže tento usufructus přejít ze syna na otce

1. Eadem distinctione quis utetur etiam, si res fuerit subtracta: aut cessare aut non furti actionem dicet, si ex testamento adierit, quoniam hereditati furtum non fit, aut, si non adierit, patri dabitur furti actio.

1. Stejné rozlišování je použito tam, kde byla věc převzata s cílem říci: zda bude náležet žaloba za krádež, nebo ne, protože pokud by měl dědic vstoupit do pozůstalosti, majetek nebude považován za ukradený z něj; nebo pokud by do něj neměl vstoupit, bude žaloba z důvodu krádeže, a také druhá osobní pro vymáhání majetku, poskytnuta otci.

2. Nam et condictio, quotiens servus hereditarius stipulatur vel per traditionem accipit, ex persona defuncti vires assumit, ut Iuliano placet: cuius et valuit sententia testantis personam spectandam esse opinantis.

2. Kdykoliv otrok patřící k pozůstalosti vstupuje do úmluvy, nebo nabývá majetek předáním, jeho právní úkon nabude účinnosti skrze osobu zesnulého, jak vládl Julianus, jehož stanovisko, že osoba zůstavitele by měla být posuzována v případě tohoto druhu, je stále přijímáno.

41.1.34

Ulpianus libro quarto de censibus

Hereditas enim non heredis personam, sed defuncti sustinet, ut multis argumentis iuris civilis comprobatum est.

Pozůstalost nepředstavuje osobu dědice, ale toho zemřelého, toto pravidlo bylo zjištěno mnohými zásadami občanského práva.

41.1.35

Ulpianus libro septimo disputationum

Si procurator meus vel tutor pupilli rem suam quasi meam vel pupilli alii tradiderint, non recessit ab eis dominium et nulla est alienatio, quia nemo

errans rem suam amittit.

Pokud můj zástupce, nebo opatrovník nezletilce přináší svůj vlastní majetek coby patřící mě nebo nezletilci, někomu jinému, nebude moci být zbaven vlastnictví toho samého, jelikož odcizení je neplatné, protože žádný člověk nemůže ztratit svůj majetek omylem.

41.1.36

Iulianus libro 13 digestorum

Cum in corpus quidem quod traditur consentiamus, in causis vero dissentiamus, non animadverto, cur inefficax sit traditio, veluti si ego credam me ex testamento tibi obligatum esse, ut fundum tradam, tu existimes ex stipulatu tibi eum deberi. Nam et si pecuniam numeratam tibi tradam donandi gratia, tu eam quasi creditam accipias, constat proprietatem ad te transire nec impedimento esse, quod circa causam dandi atque accipiendi dissenserimus.

Pakliže se shodneme, pokud jde o předmět, a ten se odevzdá, ale pokud jde o kauzu (důvod) nabytí, se neshodneme, nechápu, proč by odevzdání mělo být neúčinné. Je to asi tak, pokud si myslím, že jsem ti zavázaný odevzdat pozemek z testamentu, ale ty si myslíš, že se ti dluží ze stipulace. Nebo pokud ti odevzdám odpočítané peníze s úmyslem darovat ti je, ty je však přijímáš jako půjčku, je jisté, že vlastnické právo přejde na příjemce, a není tu žádná překážka v tom, že jsme se, co se týká důvodu dát a přijmout nerozhodli.

41.1.37

Iulianus libro 44 digestorum

pr. Per servum, qui pignori datus est, creditori nec possessio acquiritur, quia nec stipulatione nec traditione nec ullo alio modo per eum servum quicquam ei acquiritur, quamvis possessio penes eum sit.

Od otroka, který byl dán do zástavy, věřitel nezíská vlastnictví, protože ani podle ustanovení ani tradice, ani žádným jiným způsobem, nemůže něco být získáno od něho, přestože může vlastnit otroka.

1. Si unus ex dominis servo communi pecuniam donavit, in potestate domini est, quemadmodum servo communi pecuniam donet. Nam si hoc solum egerit, ut ea separetur a suis rationibus et in peculio servi sit, manebit eiusdem domini proprietas: si vero eo modo pecuniam servo communi donaverit, quomodo alienis servis donare solemus, fiet sociorum communis pro portione, quam in servo habebunt.

1. Pokud jeden z majitelů společného otroka mu dal peníze, je v moci pána propůjčit peníze na uvedeného otroka ze společných zásob. Pokud by měl dělat toto pouze za účelem odečtu z jeho zásob a nechat to součástí vlastnictví otroka, zůstane to stále ve vlastnictví stejného pána: jsou-li však tímto způsobem poskytnuty společné peníze, jako že jsme zvyklí, aby přispěli otrokům druhých, to se stane společným majetkem spoluvlastníků v poměru podílu, který má každý z nich ku otrokovi.

2. Sed ut sequens quaestio locum habeat, constituamus socium ita servo communi pecuniam donasse, ut proprietatem suam manere vellet. Si ex hac pecunia servus fundum comparaverit, erit is fundus communis sociorum pro portione domini: nam et si furtivis nummis servus communis fundum comparaverit, sociorum erit pro portione domini. Neque enim ut fructuarius servus ex re fructuarii non acquirit proprietario, ita et communis servus ex re alterius domini non acquirit alteri domino. Sed quemadmodum in his, quae aliunde acquiruntur, diversa condicio est fructuarii et servi communis, veluti cum alter fructuario non acquirat, alter dominis acquirat: ita quod ex re quidem fructuarii acquisitum fuerit, ad eum solum pertinebit, quod ex re alterius domini servus communis adquisierit, ad utrumque dominum pertinebit.

2. Nicméně, aby tato otázka mohla být brána v úvahu, předpokládejme, že jeden ze spolumajitelů vydal sumu peněz, aby otrok vlastněný společně, v zájmu zachování svého vlastnictví k nemovitosti, a pokud by měl otrok koupit část pozemků z uvedených peněz, budou vlastněny společnými majiteli v poměru k podílu, který má každý z nich ku otrokovi, i když společný otrok zakoupil část pozemku z ukradených peněz, stane se majetkem společných vlastníků, podle jejich významu k otrokovi. Otroek, u kterého má někdo užívací právo, nenabývá majetek pro jeho majitele z důvodu užívacího, ani nemůže otroek ve společném vlastnictví nabývat majetek pro jednoho pána, z důvodu, že patří někomu jinému. Stejně jako je majetek nabytý za těchto okolností od jiných, stav otroka, na kterého se vztahuje užívací právo se liší od otroka společně vlastněného, např. když jeden z nich nezíská majetek na základě požívacího práva, ale druhý to získává pro jeho pána: jako když je cokoliv získáno užíváním majetku na základě užívacího práva, bude to patřit jen jemu, ale to, co otroek vlastněný společně získá prostřednictvím majetku svého pána, bude patřit každému majiteli.

3. Sicut servus communis stipulando nominatim alteri ex dominis, ita per traditionem accipiendo soli ei acquirit.

3. Jako otroek vlastněný společně, výslovným stanovením jedno z jeho pánů, nabývá majetek pro něj samotného, tak i on získává majetek výhradně pro něj skrze obdržení předáním.

4. Quod unius servus per traditionem accipiendo se accipere dixerit domino et titio, partem domino adquiret, in parte nihil agit.

4. Pokud otrok patřící jedné osobě dostává majetek předáním, uvádí se, že to obdrží pro svého pána, on zároveň získává polovinu za svého pána, ale jeho právo s odkazem na druhou polovinu je neplatné.

5. Fructuarius servus si dixerit se domino proprietatis per traditionem accipere, ex re fructuarii totum domino adquiret: nam et sic stipulando ex re fructuarii domino proprietatis acquireret.

5. Pokud otrok, který je předmětem užívacího práva, říká, že sám pán obdržel majetek na základě tradice, bude pro něj získávat všechno: jestliže uzavře úmluvu s odkazem na majetek patřící do užívacího práva, bude to získávat pro svého majitele.

6. Si, cum mihi donare velles, iusserim te servo communi meo et titii rem tradere isque hac mente acciperet, ut rem titii faceret, nihil agetur: nam et si procuratori meo rem tradideris, ut meam faceres, is hac mente acceperit, ut suam faceret, nihil agetur. Quod si servus communis hac mente acceperit, ut duorum dominorum faceret, in parte alterius domini nihil agetur.

6. Pokud si přejete dát mi dar, a já vás nasměřuju předat majetek otrokovi společně vlastněným Titiem a mnou, a otrok to přijímá s úmyslem získat ho pro Tita, bude získání neplatné, nebo jestliže dodáš majetek mému zástupci s úmyslem, že se stane mým, a on přijímá s úmyslem, že si ho přivlastní, bude dodání neplatné. Jestliže otrok vlastněný společně obdrží majetek s úmyslem získat ho pro oba svá pány, transakce bude neplatná a neúčinná, pakliže bude jeden z nich znepokojen.

41.1.38

Alfenus Varus libro quarto digestorum a Paulo epitomatorum

Attius fundum habebat secundum viam publicam: ultra viam flumen erat et ager Lucii Titii: fluit flumen paulatim primum omnium agrum, qui inter viam et flumen esset, ambedit et viam sustulit, postea rursus minutatim recessit et alluvione in antiquum locum rediit. Respondit, cum flumen agrum et viam publicam sustulisset, eum agrum eius factum esse, qui trans flumen fundum habuisset: postea cum paulatim retro redisset, ademisse ei, cuius factus esset, et addidisse ei, cuius trans viam esset, quoniam eius fundus proximus flumini esset. Id autem, quod publicum fuisset, nemini accessisset. Nec tamen impedimento viam esse ait, quo minus ager, qui trans viam alluvione relictus est, attii fieret: nam ipsa quoque via fundi esset.

Attius měl hospodářství podél veřejné komunikace: mimo cesty tam byla řeka a pole patřící Lucius Titiovi: řeka teče pomalu kolem pole, které bylo umístěno mezi silnicí a řekou, a poté pokrývá cestu a pak se vzdaluje kousek po kousku, a nános se vrací do jeho bývalého koryta. Odpověděl, že řeka, protože pokryla pole a cestu, pole se stane majetkem toho, kdo vlastnil zemi na druhé straně řeky, a poté co ustupovala kousek za kouskem do svého bývalého kanálu, půda byla vzata od toho, jehož majetkem se stala, a byla přidána tomu, který byl na druhé straně cesty, jelikož jeho země byla nejbližší k řece. Cesta, která však byla veřejná, by nemohla patřit nikomu přístupem. Bylo rozhodnuto, že cesta nenabídla žádnou překážku, aby se zabránilo poli, které bylo ponecháno na druhé straně s tím, že nános se stává majetkem Attia, sama dálnice byla také součástí jeho pozemku.

41.1.39

Iulianus libro tertio ex Minicio

Etiam furtivus servus bonae fidei emptori acquirit, quod ex re eius stipulatur aut per traditionem accipit.

Dokonce i otrok, který byl odcizen, získá pro kupujícího v dobré víře, jestliže si to vyhradí, nebo obdrží předáním cokoliv získaného prostřednictvím jeho majetku.

41.1.40

Africanus libro septimo quaestionum

Quaesitum est, si is, cui liber homo bona fide serviret, decesserit eique is heres extiterit, qui liberum eum esse sciat, an aliquid per eum adquirat. Non esse ait, ut hic bona fide possessor videatur, quando sciens liberum possidere coeperit, quia et si fundum suum quis legaverit, heres, qui eum legatum esse sciat, Procul dubio fructus ex eo suos non faciet: et multo magis si testator eum alienum bona fide emptum possedit. Et circa servorum igitur operam ac ministerium eandem rationem sequendam, ut, sive proprii sive alieni vel legati vel manumissi testamento fuerint, nihil per eos heredibus, qui modo eorum id non ignorarent, adquiratur. Etenim simul haec fere cedere, ut, quo casu fructus praediorum consumptos suos faciat bona fide possessor, eodem per servum ex opera et ex re ipsius ei adquiratur.

Byla vznesena otázka, jestli osoba, svobodný člověk sloužící v dobré víře jako otrok by měl zemřít a zanechat potomka, který věděl, že údajný otrok byl svobodný, zda dědic může nabýt nějaký majetek jeho zástupcem. Nelze říci, že je vlastníkem v dobré víře, protože když začne mít majetek, je si vědom, že člověk je svobodný, protože jestli někdo vymyslí jemu zemi a dědic ví, že to bylo vymyšlené, není pochyb o tom, že se plodiny ze země nastanou jeho, o hodně větší důvod k uplatňování této zásady je tam, kde zůstavitel měl majetek půdy

v dobré víře, že ho koupil od někoho, kdo nebyl vlastníkem. Stejné pravidlo musí být dodrženo s ohledem na trh práce a zástupce otroků, aby ať už jsou naši, nebo cizinci, nebo zda byli odkázáni nebo propuštěni na svobodu testamentem, nebude nic nabyto dědici, za předpokladu, že nebyli neznalý svého právního postavení. Současně je třeba připustit, že v případě, kde držitel v dobré víře poskytuje plodiny, které se používají a které byly odvozeny ze země, jeho vlastní, budou zisky z jeho práce nebo jeho majetku získány pro něj otrokem.

41.1.41

Ulpianus libro nono ad edictum

Statuas in civitate positas civium non esse, idque Trebatius et pegasus: dare tamen operam praetorem oportere, ut, quod ea mente in publico positum est, ne liceret privato auferre nec ei qui posuerit. Tuendi ergo cives erunt et adversus petentem exceptione et actione adversus possidentem iuvandi.

Sochy postavené ve městě nepatří občanům, myslí si Trebatius a Pegasus: ale prétor musí vidět, že bez ohledu na umístění s úmyslem je činit veřejnými, nesmí být odstraněny jakýmikoliv soukromými osobami, ani těmi, které je postavili. Proto budou občané mít nárok na procesní námitku proti každému, kdo bude sochy nárokovat, a na žalobu proti těm, kteří je vlastní.

41.1.42

Paulus libro 11 ad edictum

Substitutio, quae nondum competit, extra bona nostra est.

Substituce, která ještě nebyla provedena, není považována za součást našeho majetku.

41.1.43

Gaius libro septimo ad edictum provinciale

pr. Servus, qui bona fide possidetur, id quod ex re alterius est possessori non acquirit.

Otrok, který je vlastněn v dobré víře nenabývá pro vlastníka ničeho, co je získáno prostřednictvím majetku druhého.

1. Incorporales res traditionem et usucapionem non recipere manifestum est.

1. Nehmotnou věc není možno předat ani vydržet, jak je zřejmé.

2. Cum servus, in quo alterius usus fructus est, hominem emit et ei traditus sit, antequam pretium solvat, in pendenti est, cui proprietatem adquisierit: et cum ex peculio, quod ad fructuarium pertinet, solverit, intellegitur fructuarii homo fuisse: cum vero ex eo peculio, quod proprietarium sequitur, solverit, proprietarii ex post facto fuisse videtur.

2. Pokud otrok, kdy právo užívání z něj patří jinému než jeho majiteli, je koupen mužem, kterému je dodán před zaplacením, pak je nejisté, pro koho získává otrok majetek: nebo pokud by měl zaplatit majetek (vyhrazený otrokovi) patřící usufuktáři, má se za to, že se stane otrok jeho: ale když to platí z pecullia, na které má majitel nárok, otrok bude považován za patřícího poslednímu.

41.1.44

Ulpianus libro 19 ad edictum

Pomponius tractat: cum pastori meo lupi porcos eriperent, hos vicinae villae colonus cum robustis canibus et fortibus, quos pecoris sui gratia pascebat, consecutus lupis eripuit aut canes extorserunt: et cum pastor meus peteret porcos, quaerebatur, utrum eius facti sint porci, qui eripuit, an nostri maneant: nam genere quodam venandi id erant nacti. Cogitabat tamen, quemadmodum terra marique capta, cum in suam naturalem laxitatem pervenerant, desinerent eorum esse qui ceperunt, ita ex bonis quoque nostris capta a bestiis marinis et terrestribus desinant nostra esse, cum effugerunt bestiae nostram persecutionem. quis denique manere nostrum dicit, quod avis transvolans ex area aut ex agro nostro transtulit aut quod nobis eripuit? Si igitur desinit, si fuerit ore bestiae liberatum, occupantis erit, quemadmodum piscis vel aper vel avis, qui potestatem nostram evasit, si ab alio capiatur, ipsius fit. Sed putat potius nostrum manere tamdiu, quamdiu recipari possit: licet in avibus et piscibus et feris verum sit quod scribit. Idem ait, etsi naufragio quid amissum sit, non statim nostrum esse desinere: denique quadruplo teneri eum qui rapuit. Et sane melius est dicere et quod a lupo eripitur, nostrum manere, quamdiu recipi possit id quod ereptum est. Si igitur manet, ego arbitror etiam furti competere actionem: licet enim non animo furandi fuerit colonus persecutus, quamvis et hoc animo potuerit esse, sed et si non hoc animo persecutus sit, tamen cum reposcenti non reddit, suppressere et intercipere videtur. Quare et furti et ad exhibendum teneri eum arbitror et vindicari exhibitos ab eo porcos posse.

Pomponius pojednává o následujícím: Vlci odnášejí některá prasata od mých pastýřů, nájemce sousedního hospodářství sledující vlky silnými a statečnými psi, které chová na ochranu svých stád, vezme prasata pryč od vlků, nebo jsou psi nuceni je opustit. Když si můj pastýř vyžádal prasata, vyvstala otázka, zda se stala majetkem toho, kdo je navrátil, nebo zda byla ještě moje, protože byla získána

určitým druhem lovu. Uvažujme o tom, že stejně, jako když byla zvířata chycena na moři či pevnině, tak když získali svou přirozenou svobodu, tak přestali patřit těm, kteří je nedokážou zachytit. Takže, kde mořští a suchozemští živočichové nás připraví o majetek, přestanou být našim, když řeknem, že zvířata zmizela z našeho dohledu. Ve skutečnosti, kdo může říct, že cokoli co pták letící přes mé nádvoří nebo mé pole nese pryč, stále patří mně? Jestliže tedy přestává být mým, když byl propuštěn z úst šelmy, bude patřit prvnímu nabyvateli, stejně jako když ryba, prase divoké, nebo pták uniká z naší kontroly a jsou vzaty jiným, stávají se majetkem posledního nabyvatele. Pomponius se přiklání k názoru, že majetek ja nadále našim a to po tu dobu, co může být navrácen: ačkoli to, co uvádí s odkazem na ptáky, ryby a volně žijící zvěř je pravda. On také říká, že když se něco ztratilo ztroskotáním lodi, nepřestává být okamžitě našim, a že každý, který to odstraní, bude odpovědný za čtyřnásobek jeho hodnoty. A opravdu, to je lepší dodržovat, že cokoliv, co je odebráno vlkem bude nadále naše tak dlouho, jak to můžeme být navraceno. Proto, pokud je stále našim, myslím si, že bude náležet žaloba z důvodu krádeže: neboť jestliže nájemce sledoval vlky, ne s úmyslem krást majetek, i když možná měl takový úmysl, ale připustil, že nesledoval je stále pohledem, měl vrátit prasata mému pastýři, když je požadoval, držel je potlačované a skryté, a proto se domnívám, že bude podléhat žalobě z důvodu krádeže, stejně jako jeden prokáže majetek u soudu, a poté co byla kontrola učiněna, lze prasata získat od něj zpět.

41.1.45

Gaius libro septimo ad edictum provinciale

Communis servus si ex re alterius dominorum adquisierit, nihilo minus communi id erit, sed is, ex cuius re acquisitum fuerit, communi dividundo iudicio eam summam praecipere potest: nam fidei bonae convenit, ut unusquisque praecipuum habeat, quod ex re eius servus adquisierit. Sed si aliunde servus communis adquisierit, omnibus sociis pro parte domini hoc acquiritur.

Když otrok, vlastněný společně, získává něco prostřednictvím majetku jednoho z jeho pánů, bude to nicméně patřit jim oběma, ale ten, kdo to pořídil skrze jejich majetek, může obnovit celou výši pomocí žaloby o rozdělení: pro požadavek dobré víry, že každý z majitelů musí mít preferovaný nárok na cokoliv, co otrok získá prostřednictvím jeho majetku, ale v případě, že by to měl otrok získat jiným způsobem, bude to patřit všem společným vlastníkům v poměru k jejich vlastnictví.

41.1.46

Ulpianus libro 65 ad edictum

Non est novum, ut qui dominium non habeat, alii dominium praebeat: nam et creditor pignus vendendo causam dominii praestat, quam ipse non habuit.

To není nová věc, že ten kdo nemá žádné panství, může převést vlastnictví k majetku: pro věřitele tím, že prodejem zástavy, převádí na kupujícího titul, který on sám neměl.

41.1.47

Paulus libro 50 ad edictum

Fructuario hereditas adquiri non potest, quod in operis servi hereditas non est.

Dědictvím nemůže být získáno poživací právo skrze otroka, dědictví nemůže spočívat ve službě otroka

41.1.48

Paulus libro septimo ad Plautium

pr. Bonae fidei emptor non dubie percipiendo fructus etiam ex aliena re suos interim facit non tantum eos, qui diligentia et opera eius pervenerunt, sed omnes, quia quod ad fructus attinet, loco domini paene est. Denique etiam priusquam percipiat, statim ubi a solo separati sunt, bonae fidei emptoris fiunt. Nec interest, ea res, quam bona fide emi, longo tempore capi possit nec ne, veluti si pupilli sit aut vi possessa aut praesidi contra legem repetundarum donata ab eoque abalienata sit bonae fidei emptori.

Kupující v dobré víře nepochybně získá jako jeho vlastnictví případné zisky získané prostřednictvím majetku jiného prozatímně, a to se vztahuje nejen na to co je jako získáno pílí a prací, ale i pro všechno ostatní, protože pokud jde o zisky, prakticky zaujímá pozici vlastníka ještě před tím, než získá plodiny a ihned poté co jsou odděleny od země, se stávají majetkem kupujícího v dobré víře. Nezáleží na tom, zda to, co mám koupit v dobré víře, může být získáno vydržením (longo tempore), nebo ne, jako když to patří nezletilci, nebo byl získán násilím, nebo byl guvernéra provincie v rozporu se zákonem proti vydírání, a poté byl převeden v dobré víře na kupujícího.

1. In contrarium quaeritur, si eo tempore, quo mihi res traditur, putem vendentis esse, deinde cogovero alienam esse, quia perseverat per longum tempus capio, an fructus meos faciam. Pomponius verendum, ne non sit bonae fidei possessor, quamvis capiat: hoc enim ad ius, id est capionem, illud ad factum pertinere, ut quis bona aut mala fide possideat: nec contrarium est, quod longum tempus currit, nam e contrario is, qui non potest capere

propter rei vitium, fructus suos facit.

1. Naopak byla položena otázka, zda nabudeme vlastnické právo k plodům, když v okamžiku odevzdání věřím, že věc je vlastnictvím předávajícího, potom, ale zjistím, že je cizím vlastnictvím, nebo v tomto případě vydržení trvá. Pomponius si myslí, třeba se obávat, že není dobromyslným držitelem, pokud vydrží. Je třeba rozlišovat mezi právem, tj. vydržením a faktickou skutečností, zda někdo drží v dobré víře, anebo ve zlé víře. Tomu neodporuje, že vydržení plyne, neboť naopak někdo nenanbyde vlastnické právo k plodům, kdo věc pro nějaký nedostatek nemůže vydržet.

2. Et ovium fetus in fructu sunt et ideo ad bonae fidei emptorem pertinent, etiamsi praegnates venierint vel subreptae sint. Et sane quin lac suum faciat, quamvis plenis uberibus venierint, dubitari non potest: idemque in lana iuris est.

2. Navýšení ovcí je ziskem, a proto patří vlastníkovu v dobré víře, a to i v případě, kdyby byly prodány během těhotenství, nebo byly odcizeny v tomto stavu. A opravdu, nelze pochybovat o tom, že vlastník v dobré víře má nárok na mléko, i když byly prodávány s plými ňadry (připraveny na dojení): stejné pravidlo platí pro vlnu.

41.1.49

Paulus libro nono ad Plautium

Quod fructuarius ex re sua donat, ex re eius est: sed si eo animo id fecerit, ut ad proprietatis dominum pertineat, dicendum est illi adquiri. Si autem extraneus ei donet indistincte, soli proprietario acquiritur. Eadem dicemus in homine libero, qui bona fide mihi servit, ut, si ei aliquid donaverim, meum sit. Et ideo Pomponius scribit, quamvis donaverim ei operas suas, tamen quidquid ex operis suis adquiret, mihi adquiri.

Ať už usufruktář dává otrokovi z jeho vlastního majetku, bude i nadále patřit jemu. Pokud to však dělá s úmyslem, že by mohl majetek patřit majiteli, je třeba říci, že bude získán jím. Ale tam, kde to jemu dává cizinec, bude to nepochybně získáno pro majitele samotného. Řekněme, že stejné prohlášení s ohledem na svobodného člověka, který slouží v dobré víře jako otrok, tak pokud bych mu měl něco dát, bude to i nadále zůstat mým. Proto Pomponius říká, že i kdyby měl ten otrok svou práci, tak co se bude získávat pomocí něho, bude se nicméně získávat pro mě.

41.1.50

Pomponius libro sexto ex Plautio

Quamvis quod in litore publico vel in mari exstruxerimus, nostrum fiat, tamen decretum praetoris adhibendum est, ut id facere liceat: immo etiam manu prohibendus est, si cum incommodo ceterorum id faciat: nam civilem eum actionem de faciendo nullam habere non dubito.

Avšak to, co my postavíme na mořském pobřeží nebo v moři, se stane naším. Aby však mohlo být uděláno něco tohoto druhu, je třeba vyhlášky prétora, aby bylo získáno povolení: může to být i zakázáno, pokud je nepříjemností pro ostatní: nepochybuji otom, že ten, kdo staví budovu, nebude mít žádný nárok na civilní žaloby.

41.1.51

Celsus libro secundo digestorum

pr. Transfugam iure belli recipimus.

Zmocníme se dezertéra podle válečného práva.

1. Et quae res hostiles apud nos sunt, non publicae, sed occupantium fiunt.

1. Každý majetek, který může být v našich rukou, nepatří veřejnosti, ale prvnímu nabyvateli.

41.1.52

Modestinus libro septimo regularum

Rem in bonis nostris habere intellegimur, quotiens possidentes exceptionem aut amittentes ad recipendam eam actionem habemus.

My chápeme držení majetku jako našeho vlastního, kdykoliv je v držení, máme právo na procesní námitku, nebo když máme majetek ztracen, máme nárok na podání žaloby na jeho navrácení.

41.1.53

Modestinus libro 14 ad Quintum Mucium

Ea quae civiliter adquiruntur per eos, qui in potestate nostra sunt, adquirimus, veluti stipulationem: quod naturaliter acquiritur, sicuti est possessio, per quemlibet volentibus nobis possidere adquirimus.

Majetek získaný dle civilního práva je získáván námi skrze ty, kteří jsou pod kontrolou, například v případě ujednání: ať už je získán přirozeně, jako u držení

můžeme získat zastoupením kohokoliv, jestliže to toužíme získat.

41.1.54

Modestinus libro 31 ad Quintum Mucium

pr. Homo liber hereditatem nobis acquirere non potest, qui bona fide nobis servit: acquirat, si tamen sponte sua sciens condicionem suam adierit: nam si iussu nostro adierit, neque sibi neque nobis acquirat, si non habuerit animum sibi acquirendi: quod si eam mentem habuit, sibi acquirat.

Svobodný člověk nemůže získat dědictví pro nás, každý kdo slouží nám v dobré víře jako otrok: může pro nás získávat, jestliže na to dobrovolně přistoupí a je si plně vědom svého vlastního postavení. Nicméně, pokud by na to přistoupil na náš příkaz, nebude to získávat ani pro sebe, ani pro nás, když to neměl v úmyslu získat pro sebe. Ale kdyby takový úmysl měl, bude majetek získávat pro sebe.

1. Item promittendo nobis liber homo, qui bona fide nobis servit, ut et emendo vel vendendo, vel locando vel conducendo, obligari ipso iure poterit.

1. Stejně tak slibuje svobodný člověk, který nám slouží v dobré víře, tím že s námi podepsal smlouvu, která zahrnuje nákup, prodej, nebo nájem, nebo pronájem, že bude právně zavazovat sám sebe.

2. Sed damnum dando damni iniuriae tenebitur, ut tamen culpam in damno dando exigere debeamus graviorem nec tamen levem quam ab extraneo.

2. Pokud nám někdo jakýmkoliv způsobem uškodí, bude odpovědný za zaplacení újmy, a v tomto případě od něj můžeme požadovat větší náhradu, než můžeme od cizince.

3. At si iussu nostro quid in re nostra gerant vel absentibus nobis quasi procuratores aliquid agant, danda erit in eos actio.

Pokud tyto osoby neuzavírají žádné obchody s odkazem na náš majetek, v náš prospěch, ani neprovádí žádné úkony jako zástupci během naší nepřítomnosti, měla by nám vůči nim být poskytnuta žaloba, ale to pouze tehdy, když jsme je koupili jako otroky, ale i jestliže nám byli dáni k dispozici.

3a. Non solum si eos emerimus, sed etiam si donati fuerint nobis aut ex dotis nomine aut ex legati pertinere ad nos coeperunt aut ex hereditate, idem praestabunt: nec solum si nostros putaverimus, sed et si communes aut fructuarios, ut tamen, quod adquisituri non essent, si re vera communes aut usuarii essent, id hodieque non acquirant.

Nejen, pokud si je koupíte, ale i v případě, že byli získáni jako věno, nebo nám byli odkázáni, nebo jsou naši v důsledku dědění: nejen tehdy, když si myslíme, že jsou naši, ale i tam, kde jsou otroci vlastněni společně, nebo jsou předmětem užívacího práva; tak, aby nezískali pro některého z nás více, než by získali v případě, že byli skutečně otroky vlastněnými společně, nebo na něž se vztahuje užívací právo ostatních.

4. Quidquid tamen liber homo vel alienus quive bona fide nobis servit non acquirit nobis, id vel sibi liber vel alienus servus domino suo acquirit: excepto eo quod vix est, ut liber homo possidendo usucapere possit, quia nec possidere intellegitur, qui ipse possideretur. Sed nec per servum alienum, quem nos bona fide possidemus, dominus peculiari nomine ignorans usucapere poterit, sicuti ne per fugitivum quidem, quem non possidet.

Ať už svobodný, nebo otrok patřící jinému, nebo ten, kdo slouží nám v dobré víře jako otrok, nemůže získat pro nás. Svobodný člověk může získat pro sebe a otrok patřící jinému získává pro svého pána; kromě toho, svobodný člověk, který slouží v dobré víře jako otrok, může stěží získat vlastnictví vydržením na základě držby, protože ten, kdo je sám vlastněný není srozuměn s tím, mít majetek. Ani nemůže vlastník otroka, kterého máme ve vlastnictví v dobré víře, získat vydržením to, co je zahrnuto v peculiu otroka, stejně jako to nemůže získat prostřednictvím uprchlého otroka, který není v držení.

41.1.55

Proculus libro secundo epistularum

In laqueum, quem venandi causa posueras, Aper incidit: cum eo haereret, exemptum eum abstuli: num tibi videor tuum aprum abstulisse? Et si tuum putas fuisse, si solutum eum in silvam dimissem, eo casu tuus esse desisset an maneret? Et quam actionem mecum haberes, si desisset tuus esse, num in factum dari oportet, quaero. respondit: laqueum videamus ne intersit in publico an in privato posuerim et, si in privato posui, utrum in meo an in alieno, et, si in alieno, utrum permissu eius cuius fundus erat an non permissu eius posuerim: praeterea utrum in eo ita haeserit aper, ut expedire se non possit ipse, an diutius luctando expediturus se fuerit. Summam tamen hanc puto esse, ut, si in meam potestatem pervenit, meus factus sit. Sin autem Aprum meum ferum in suam naturalem laxitatem dimisisses et eo facto meus esse desisset, actionem mihi in factum dari oportere, veluti responsum est, cum quidam poculum alterius ex nave eiecisset.

Do pasti, kterou si postavil za účelem lovu, se chytil divočák. Kým byl v pasti, vyndal jsem ho z ní a odnesl. Zdá se, že jsem odnesl tvého divočáka? A jak si myslíš, že byl tvým vlastnictvím, přestane být tvým vlastnictvím, a nebo zůstane v

tvém vlastnictví, když ho vysvobodím a nechám odejít do lesa? Dále se ptám, jakou žalobu můžeš proti mně použít, když přestane být tvým vlastnictvím, nebo je náhodou dána *actio in factum*? On odpovídá: zkoumejme, zda je rozdíl, když jsem past postavil na veřejném nebo soukromém pozemku, a když na soukromém, nebo na mém a nebo cizím, nebo s povolením, a nebo bez povolení vlastníka pozemku: kromě toho, zda se divočák tak chytil do pasti, že se nemohl sám osvobodit, anebo zda by se byl po delším zápase osvobodil. Zásadním hlediskem podle mě je, že když se dostal do mé moci, stal se mým vlastnictvím. Ale pokud si mého divokého divočáka zase pustil na jeho přirozenou svobodu, přestane tím být mým vlastnictvím, musí mi náležet *actio in factum*, jako se také rozhodlo, když někdo vyhodil pohár někoho z lodi do vody.

41.1.56

Proculus libro octavo epistularum

pr. Insula est enata in flumine contra frontem agri mei, ita ut nihil excederet longitudo regionem praedii mei: postea aucta est paulatim et processit contra frontes et superioris vicini et inferioris: quaero, quod adcrevit utrum meum sit, quoniam meo adiunctum est, an eius iuris sit, cuius esset, si initio ea nata eius longitudinis fuisset. Proculus respondit: flumen istud, in quo insulam contra frontem agri tui enatam esse scripsisti ita, ut non excederet longitudinem agri tui, si alluvionis ius habet et insula initio propior fundo tuo fuit quam eius, qui trans flumen habebat, tota tua facta est, et quod postea ei insulae alluvione accessit, id tuum est, etiamsi ita accessit, ut procederet insula contra frontes vicinorum superioris atque inferioris, vel etiam ut propior esset fundo eius, qui trans flumen habet.

Ostrov vznikl v řece naproti mému pozemku, takže délka nepřekročuje hranici mého pozemku: pak se ostrov postupně zvětšuje dále oproti pozemku horního a dolního souseda: ptám se, zda nárůst bude patřit mě, protože přiléhá k mým prostorům, nebo zda se jedná o právo toho, koho by to bylo v případě, že by byl ostrov tak dlouhý jako je v současné době již v době, kdy se ostrov zrodil. Proculus odpověděl: jestliže se právo nivy vtahuje k řece, ostrov vznikl naproti hranici mého majetku takovým způsobem, že to nesmí být delší než posledně jmenované a ostrov v první řadě byl blíže k tvým prostorům, než k těm, kdož vlastní pozemek přes řeku, to všechno se stane tvým vlastnictvím a co vznikne potom na ostrově prostřednictvím nivy, stává se také tvým, i když nárůst byl takový, že mohl způsobit, že se ostrov rozšířil i naproti hranice tvých horních a dolních sousedů, nebo že by byl blíže k pozemku na druhé straně řeky.

1. Item quaero, si, cum propior ripae meae enata est insula et postea totum flumen fluere inter me et insulam coepit relicto suo alveo, quo maior amnis fluerat, numquid dubites, quin etiam insula mea maneat et nihilo minus eius

solī, quod flumen reliquit, pars fiat mea? Rogo, quid sentias scribas mihi. Proculus respondit: si, cum propior fundo tuo initio fuisset insula, flumen relicto alveo maiore, qui inter eam insulam fuerat et eum fundum vicini, qui trans flumen erat, fluere coepit inter eam insulam et fundum tuum, nihilo minus insula tua manet. Set alveus, qui fuit inter eam insulam et fundum vicini, medius dividi debet, ita ut pars propior insulae tuae tua, pars autem propior agro vicini eius esse intellegatur. Intellego, ut et cum ex altera parte insulae alveus fluminis exaruerit, desisse insulam esse, sed quo facilius res intellegeretur, agrum, qui insula fuerat, insulam appellant.

1. Opět jsem se zeptal, jestli, pokud ostrov vzniká u mého břehu a poté co celá řeka začne proudit mezi mojí zemí a ostrovem, a poté začala opouštět vlastní kanál, kde už tekla větší část, zda máte nějaké pochybnosti, že ostrov je nadále má a zda přesto část kanálu samotného, který byl ponechán řekou, se stane mým majetkem? Žádám, abyste mi napsali svůj názor k tomuto. Proculus odpověděl, že v případě, že ostrov byl v první řadě blíž k tvé zemi a řeka, která opustila svůj hlavní kanál, který obsadil mezi ostrovem a pevninou souseda, jenž byla na druhé straně řeky, začala proudit mezi uvedený ostrov a tvou zem, bude ostrov nadále tvým majetkem, ale kanál, který byl mezi ostrovem a zemí souseda by měla být ve středu rozdělena, tak aby část, která byla blíže tvého ostrova, byla chápána jako, že patří tobě, a to, co je blíže k zemi tvého souseda bude chápáno tak, že to patří jemu. Chápu také, když vyschlé koryto řeky na druhé straně ostrova, ostrovem pořestane být, ale aby mohla být věc lépe chápána, v tomto případě, bude pozemek, který byl dříve ostrov, stále označen jako ostrov.

41.1.57

Paulus libro sexto ad Plautium

Per servum donatum a marito nec ex re quidem eius, cui donatus est, adquiri quicquam posse Iulianus scribit: hoc enim in eorum persona concessum est, qui bona fide serviunt.

Prostřednictvím otroka darovaným manželem, ani prostřednictvím majetku manželky, kterým byl otrok dostán, nemůže být nic získáno, říká Julianus: k tomuto účelu jsme se shodli, že to lze připustit v případě těch, kteří slouží v dobré víře jako otroci.

41.1.58

Iavolenus libro 11 ex Cassio

Quaecumque res ex mari extracta est, non ante eius incipit esse qui extraxit, quam dominus eam pro derelicto habere coepit.

Věc, která je vytáhnutá z moře, stává se až potom vlastnictvím toho, pokud ji vlastník považuje za opuštěnou.

41.1.59

Callistratus libro secundo quaestionum

Res ex mandato meo empta non prius mea fiet, quam si mihi tradiderit qui emit.

Věci koupené na objednávku s nestanou mými, dokud osoba, která je koupila, mi je nepředá.

41.1.60

Scaevola libro primo responsorum

Titius horreum frumentarium novum ex tabulis ligneis factum mobile in Seii praedio posuit: quaeritur, uter horrei dominus sit. Respondit secundum quae proponerentur non esse factum seii.

Titius umístil sýpku na pšenici, postavenou z dřevěných desek, na pozemek Sei. Vystává otázka, kdo je vlastníkem sýpky. Odpověď je, že podle uvedených skutečností se majitelem sýpky nestane Seius.

41.1.61

Hermogenianus libro sexto iuris epitomarum

pr. Hereditas in multis partibus iuris pro domino habetur adeoque hereditati quoque ut domino per servum hereditarium acquiritur. In his sane, in quibus factum personae operaeve substantia desideratur, nihil hereditati quaeri per servum potest. Ac propterea quamvis servus hereditarius heres institui possit, tamen quia adire iubentis domini persona desideratur, heres exspectandus est.

Dědictví je v mnoha oblastech považováno za právo vlastníka a proto vše, co je získáno otrokem, získá vlastník otroka. Je zřejmé, že v záležitostech, při nichž je nezbytná práce osoby, nelze nic získat z pozůstalosti zastoupením otroka, a proto, když otrok patřící do dědictví může být stanoven správcem dědictví, stále je osobní rozkaz jeho pána nezbytný k tomu, aby se toho ujmul, my musíme počkat, až se objeví dědic

1. Usus fructus, qui sine persona constitui non potest, hereditati per servum non acquiritur.

1. Poživatí právo nemůže být vytvořeno bez někoho, kdo by ho nepožíval, tak to nemůže být získáno pozůstalostí prostřednictvím otroka.

41.1.62

Paulus libro secundo manualium

Quaedam, quae non possunt sola alienari, per universitatem transeunt, ut fundus dotalis, ad heredem, et res, cuius aliquis commercium non habet: nam etsi legari ei non possit, tamen heres institutus dominus eius efficitur.

Jsou určité věci, které nemohou být samy odcizeny, ale mimo obecný zvyk, proto celková plocha půdy a majetku, která není předmětem obchodu, přechází na dědice, neboť i když nemůže být k němu odkázán, stává se nicméně jeho po jeho jmenování.

41.1.63

Tryphoninus libro septimo disputationum

pr. Si is qui in aliena potestate est Thensaurum invenerit, in persona eius cui acquirit hoc erit dicendum, ut, si in alieno agro invenerit, partem ei acquirat, si vero in parentis dominive loco invenerit, illius totus sit, si autem in alieno, pars.

Pokud někdo, kdo je v moci jiného, najde poklad, je třeba říci, s odkazem na osobu pro kterou ho získal, že v případě, že ho najde na cizím pozemku, bude mít nárok na jeho polovinu, ale když jej nalezne na zemi svého otce nebo pána, bude celý patřit posledně jmenovanému, avšak pokud by to bylo na cizí zemi, pak mu bude náležet pouze polovina.

1. Si communis servus in alieno invenerit, utrum pro dominii partibus an semper aequis acquirat? Et simile est atque in hereditate vel legato vel quod ab aliis donatum servo traditur, quia et Thensaurus donum fortunae creditur, scilicet ut pars, quae inventori cedit, ad socios, pro qua parte servi quisque dominus est, pertineat.

1. Pakliže otrok ve společném vlastnictví najde poklad na cizím pozemku, bude poklad získávat ve stejném poměru k podílu svých pánů, nebo bude vždycky pro oba získávat stejně? Tento případ se podobá tomu, kde je předmětem majetek, který je odvozen od státu, nebo odkázán prostřednictvím odkazu, nebo darovaný cizincem, je dodáván s otrokem, protože poklad je považován za dar štěstí, a proto část, na kterou má nálezce nárok bude patřit společně vlastníkům v poměru k zájmu, který každý z nich má vůči otrokovi.

2. Si communis servus in domini unius fundo proprio invenit, de parte, quae soli domino semper cedit, non est dubium, quin solius domini praedii sit: verum an aliquid ex parte ferat alter socius, videndum est, et numquid simile sit, atque cum stipulatur servus iussu unius domini aut per traditionem aliquid accipit vel nominatim alteri: quod magis dici poterit.

2. Pokud otrok vlastněný společně najde poklad na zemi jednoho z jeho pánů, není pochyb o tom, že může vlastnictví vzniknout s odkazem na podíl, ke kterému je pán vždy oprávněn, protože sám patří vlastníkovu pozemku: na druhé straně je třeba zvážit, zda jiný spolumajitel nebude mít právo na část zbývající poloviny a zda to není podobné tomu, když otrok dělá ujednání podle příkazu jednoho ze svých pánů, nebo obdrží něco dodáním, nebo konkrétně pro jiné: poslední může být řečeno, že je lepší názor.

3. Quod si servus, in quo usus fructus alienus est, invenerit in eius locum, qui servum proprium habet, an totum illius sit? Et si in alieno, an partem eidem adquirat an vero fructuario? Inspectio in illo est, num ex operis servi adquiratur. Finge terram fodientem invenisse, ut hoc dicatur fructuarii esse: quod vero subito in abdito loco positum nihil agens, sed aliter ambulans invenit, proprietatis domini sit. Ego nec illius ad fructuarium pertinere partem arbitror: nemo enim servorum opera Thensaurum quaerit nec ea propter tunc terram fodiebat, sed alii rei operam insumebat et fortuna aliud dedit. Itaque si in ipsius fructuarii agro invenerit, puto partem solam ut agri dominum habiturum, alteram ad eum, cuius in servo proprietatis est, pertinere.

3. Pokud otrok, k němuž má někdo poživací právo, najde poklad na zemi toho, kdo vlastní otroka, bude mu to všechno patřit? A pokud ho najde na cizím pozemku, bude získávat polovinu pro svého pána, nebo pro poživatele? V tomto případě musí být zkoumáno, zda poživatel může nabývat majetek prací otroka. Představte si, že otrok našel při kopání v zemi poklad, pak lze říci, že patří poživateli. Pokud by měl však náhle zjistit, že je ukrytý na nějakém tajném místě, zatímco on nic nedělal, ale chodil dokola, bude to patřit pánovi pozemku. Nemyslím si, že polovina pokladu by měla patřit poživateli, protože nikdo nehledá poklad prací otroka a nebylo to na jeho pohnutku, že otrok kopal v zemi, ale on dělal práci pro jiné účely a štěstí mu dalo něco jiného. Proto, pokud by měl najít poklad na pozemku poživatele sám, myslím, že ten bude mít nárok pouze na polovinu toho, jako vlastník pozemku a že druhá polovina bude patřit tomu, kdo vlastní otroka.

4. Quod si creditor invenerit, in alieno videbitur invenisse: partem itaque sibi, partem debitori praestabit, nec recepta pecunia restituet, quod iure inventoris, non creditoris ex Thensaurum apud eum remansit. Quae cum ita sint, et cum ex principis auctoritate creditor ut proprium agrum tenere coepit

iure domini, intra constitutum luendi tempus pignoris causa vertitur: post transactum autem tempus Thensaurum in eo inventum ante solutam pecuniam totum tenebit. Oblato vero intra constitutum tempus debito, quoniam universa praestantur atque in simplici petitore revocantur, restitui debebit, sed pro parte sola, quia dimidium inventori semper placet relinqui.

4. Pokud věřitel najde poklad na pozemku, na kterém je hypotéka, bude se mít za to, že ho našel na cizím pozemku. Proto si může vzít polovinu z toho sám, a druhou dát dlužníkovi, a když ten uhradí půjčené peníze, může si ponechat polovinu, kterou přijal z pokladu právem nálezce a nikoli právem věřitele. To je případ, jestliže věřitel začal držet pozemek jako jeho vlastní vlastnické právo a v souladu s pravomocí císaře bude nárok na zástavu považován za existující v průběhu času určenému na zaplacení, ale poté, co tento čas uplyne, bude mít dlužník nárok na poklad nalezený v zemi před tím, než byly peníze zaplacený. Tam, kde je však výše dluhu nabídnuta v rámci stanoveného času, musí věřitel vrátit poklad, protože všechno, co patří k zemi, musí být obnoveno, stejně jako v případě, kdy je vrácen držiteli, ale bude mít pouze povinnost odevzdat polovinu, protože je nesporné, že nálezce má vždy právo na polovinu.

41.1.64

Quintus Mucius Scaevola libro singulari "horwn"

Quae quisque aliena in censum deducit, nihilo magis eius fiunt.

Ten, který přihlásí majetek jiného censu, se tímto přihlášením rozhodně nestane vlastníkem.

41.1.65

Labeo libro sexto pithanon a Paulo epitomarum

pr. Si epistulam tibi misero, non erit ea tua, antequam tibi reddita fuerit. paulus: immo contra: nam si miseris ad me tabellarium tuum et ego rescribendi causa litteras tibi misero, simul atque tabellario tuo tradidero, tuae fient. Idem accidet in his litteris, quas tuae dumtaxat rei gratia misero, veluti si petieris a me, uti te alicui commendarem, et eas commendaticias tibi misero litteras.

Pokud ti pošlu dopis, nestane se tvým do té doby, dokud nebude doručen. Paulus: Jsem opačného názoru, protože pokud jste mi poslali dopis po poslovi a já ti pošlu dopis s odpovědí, bude dopis tvůj, jakmile jsem ho dal tvému poslovi. Stejná věc se stane v případě, že dopis, který zašlu pouze jako laskavost, například pokud jsi mě požádal, abych ti někoho doporučil, a já ti z tohoto důvodu poslal dopis.

1. Si qua insula in flumine propria tua est, nihil in ea publici est. paulus: immo in eo genere insularum ripae flumini et litora mari proxima publica sunt, non secus atque in continenti agro idem iuris est.

1. Pokud ti patří ostrov v řece, není veřejným majetkem. Paulus: opak je pravdou, u tohoto druhu ostrovů, jsou břehy řeky a břehy moře do určité míry veřejným vlastnictvím, a právo státu je stejné s odkazem na oblasti, které sousedí s řečištěm, nebo břehem.

2. Si qua insula in flumine publico proxima tuo fundo nata est, ea tua est. paulus: videamus ne hoc falsum sit de ea insula, quae non ipsi alveo fluminis cohaeret, sed virgultis aut alia qualibet levi materia ita sustinetur in flumine, ut solum eius non tangat, atque ipsa movetur: haec enim propemodum publica atque ipsius fluminis est insula.

2. Pokud je ostrov tvořen ve veřejné řece, která je v blízkosti tvého majetku, bude patřit ti. Paulus: Je vidět, že v tomto případě, není falešný s odkazem na ostrov, který není sousedící s řečištěm řeky, ale je pozastaven větvemi, nebo nějakým jiným lehkým materiálem, vyšší než tok tak, aby na to půda nedosáhla, a ostrov může změnit svojí pozici. Ostrov tohoto druhu je do jisté míry veřejným majetkem a patří k samotné řece.

3. Paulus: si insula in flumine nata tua fuerit, deinde inter eam insulam et contrariam ripam alia insula nata fuerit, mensura eo nomine erit instruenda a tua insula, non ab agro tuo, propter quem ea insula tua facta fuerit: nam quid interest, qualis ager sit, cuius propter propinquitatem posterior insula cuius sit quaeratur?

3. Paulus: Pokud se ostrov tvořený v řece stane tvým, a následně začne vznikat nový ostrov mezi prvním a protějším břehem, bude měřítko převzato z tvého ostrova nikoli z tvého pozemku, na jehož základě se stal ostrov tvým majetkem: proto co na tom záleží, jaké povahy pozemek může být na účet toho, jehož situací je podána žádost o vlastnictví posledního ostrova?

4. Labeo libro eodem. Si id quod in publico innatum aut aedificatum est, publicum est, insula quoque, quae in flumine publico nata est, publica esse debet.

4. Labeo ve stejné knize říká, že pokud se něco tvoří, nebo postaví na veřejném místě, stává se to veřejným, a že ostrov, který je tvořen ve veřejném proudu by měl být považován za veřejný majetek.

41.1.66

Venonius libro sexto interdictorum

Cum praegnas mulier legata aut usucapta aliove quo modo alienata pariat, eius fiet partus, cuius est ea, cum eniteretur, non cuius tunc fuisset, cum conciperet.

Když byla odkázána těhotná žena, získaná vydržením nebo odcizením a jakýmokoliv jiným způsobem, a porodí dítě, stane se majetkem toho, kdo ji koupil, a ne toho, komu patřila, když počala.